

Litostroj

LETO XXII.

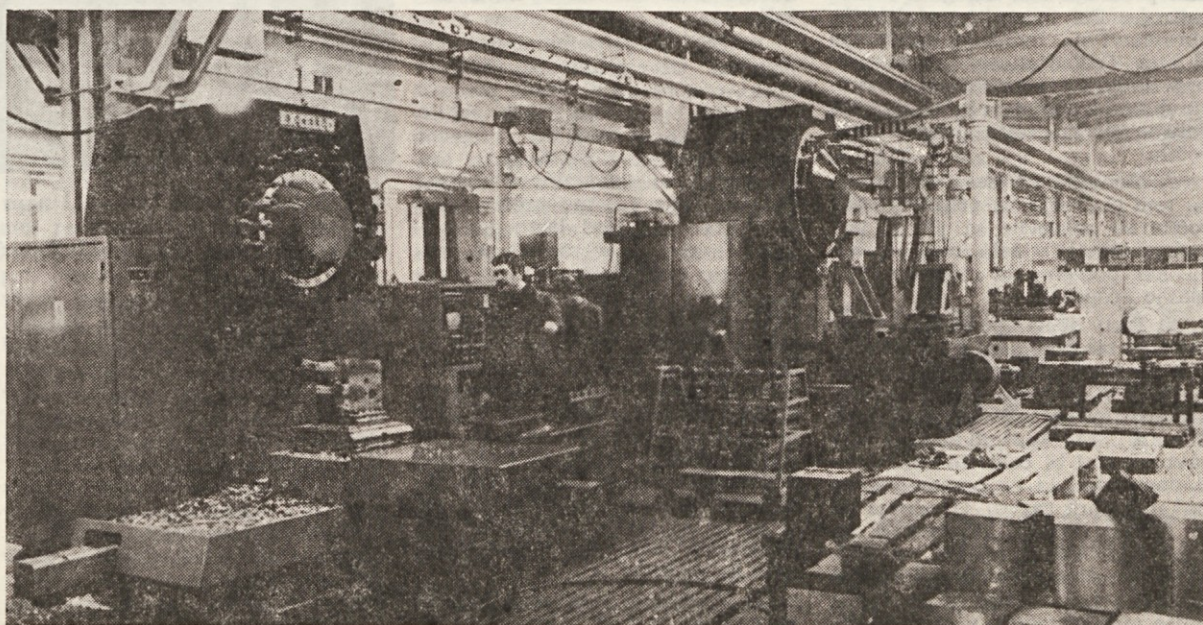
FEBRUAR 1981

ST. 2

Glasiło delavcev Titovih zavodov Litostroj izhaja mesečno (s posebnimi prilogami) v nakladi 5800 izvodov — Uredniški odbor: predsednik dipl. iur. Anton Tomažič, namestnik inž. Milan Jurjavčič in člani: prof. Hrabroslav Premelč, Jure Vulkan, Tone Erman, mag. dipl. inž. Peter Vogrič, Marjan Sigulin in uredniki: odgovorni urednik Karel Gornik, urednik Marijana Meglič, tehnični urednik Estera Lampič, lektorica prof. Vesna Tomc-Lamut. Telefon uredništva 556 021 (n. c.), interna 202, 246 — Tiska Tiskarna Ljubljana. Oproščeno prometnega davka po pristojnem sklepu 421-1/72.

LITOSTROJ-NOSILEC RAZVOJA

V SKLADU S SAMOUPRAVNIM SPORAZUMOM O TEMELJH SREDNJEROČNEGA PLANA DELOVNE ORGANIZACIJE TITOVH ZAVODOV LITOSTROJ ZA OBDOBJE 1981—1985, KI JE BIL SPREJET NA ZBORIH DELOVNIH LJUDI 14. NOVEMBRA 1980, PO 32. ČLENU PREDVIDEVAMO RAZVOJ IN RAZŠIRITEV PROIZVODNEGA PROGRAMA NA TEŽKE OBDELOVALNE STROJE Z NUMERIČNIM KRMILNIM SISTEMOM.

V Litostroju smo uspešno osvojili najzahtevnejšo NC tehnologijo (Foto: E. Lampič)

Smeli in zahtevni razvojni načrti, ki so temeljili na realnih možnostih, so bili vedno odlika poslovanja naše delovne organizacije. Prav taki načrti so Litostroj v razmeroma kratkem obdobju povzdignili med glavne nosilce jugoslovanske strojegradnje in razširili njegov poslovni ugled tudi v svetu. Razvoj, ki je temeljil na angažiranju in združevanju lastnega znanja in tehnologije, nam je doslej vedno prinesel uspeh. Litostroj je doslej prebrodil že mnoge težave in krizna obdobja in v svojem bliskovitem razvoju ni pokleknil pred trenutnimi težavami. Vedno je prevladala zavest, da lahko uspemo s proizvodnjo, v katere smo vložili dosežke svojega razvojnega dela, svoje znanje in svojo pot. Veliko družbeno priznanje pomeni za nas nedavno dodeljena častna diploma delovni organizaciji in Kraigherjeva nagrada generalnemu direktorju tov. Marku Kržišniku. Upravičeno smo Litostrojčani lahko ponosni na svojo prehojeno pot. Dodeljeno priznanje pa nas mora vzbujati k še večjim naporom, da v okviru Združenih podjetij strojegradnje in v okviru celotne jugoslovanske strojne industrije dosežemo v srednjeročnem razvojnem načrtu zastavljene cilje in opravičimo sloves dobrih gospodarjev in strokovnjakov.

Razvoj obdelovalnih strojev je danes v svetu merilo razvitosti posamezne države. Obdelovalni stroji so osnova, na kateri se razvijajo mnoge gospodarske panoge. Razvoj obdelovalnih strojev v

smeri povečevanja produktivnosti ter kibernetizacije in humanizacije dela neposredno vpliva na zviševanje produktivnosti gospodarstva. Iz preteklosti se učimo, da so vse gospodarske krize in recesije samo spodbudile razvoj na po-

dročju proizvodne opreme in s tem tudi na področju obdelovalnih strojev. Mnoge industrijsko razvite družbe prav v današnjem obdobju vlagajo veliko napora v razvoj in raziskave proizvodne opreme, saj vidijo v tem eno od bi-

stvenih metod za prebroditev svojih gospodarskih težav. Taki oceni se moramo pridružiti tudi mi, v okviru svojih možnosti.

V Jugoslaviji imamo nekaj proizvajalcev obdelovalnih strojev, ki kljub naporom kvalitetno ne pokrivajo domačih potreb in možnosti izvoza. Znano je, da smo velik uvoznik strojev in opreme in da proizvodnja strojev ni v sorazmerju s potencialom gospodarstva. Proizvajalci le s težavo uveljavljajo rezultate razvoja med drugimi zaradi nezadostne medsebojne povezanosti in nedovršenosti samoupravnega povezovanja s proizvajalci repromateriala in z uporabniki. Postopek usklajevanja srednjeročnih planov je dal rezultate tudi na področju delitve dela pri razvoju obdelovalnih strojev. V okviru Združenih podjetij strojegradnje je Litostroj nosilec za področje težjih strojev z numeričnim krmiljenjem.

Ideja v Litostroju ni nova, saj že nekaj let ugotavljamo, da imamo pogoje za razvoj nove proizvodne veje. Ocenili smo, da je na počil trenutek, ko moramo to idejo uresničevati s konkretnim delom.

V tridesetih letih dela v strojegradnji si je Litostroj ustvaril bogate izkušnje v projektiranju in izdelavi najzahtevnejših strojnih delov. Ne smemo tudi zanemariti izkušenj na področju vzdrževanja široke palete različnih strojev, pa tudi izkušenj pri adaptacijah in rekonstrukcijah mnogih obdelovalnih strojev, ki še obratujejo v naših delavnicah.

Proizvodnja obdelovalnih strojev brez dvoma po zahtevnosti in interdisciplinarnosti presega mnoge proizvodne veje.

Proizvod popolnoma ustreza znanim družbenim stališčem, ki od industrije zahtevajo izdelke visoke zahtevnosti, ki ne potrebujejo velikega surovinskega zaledja, ki združujejo dosežke različnih vej gospodarstva, ki ne pogojujejo licenčnega povezovanja s tujimi partnerji, temveč vključujejo lastni razvoj, in ki odpirajo izvozne perspektive.

Program osvajanja te vrste proizvoda torej popolnoma ustreza splošnim in družbenim ciljem in še več. Visokoproduktivni večji stroji so strateškega pomena za družbo, zato je podpora našim naporom pomembna tudi s strani širših družbenih interesov.

1. Tujemu in domačemu tržišču kot prvi v Jugoslaviji ponuditi težje NC obdelovalne stroje — centre, katerih koncepcija bo dovolj fleksibilna in uporabnost večstranska. Zgradba stroja bo taka, da bo ustrezala zahtevam kupcev po ocenjenem razvoju svetovne strojegradnje.

2. Usposobiti se moramo do te mere, da bomo ob stroju nudili kompletni tehnološki in investicijski inženiring.

3. Pripraviti se moramo, da bomo ob stroju lahko nudili orodje in vso pomožno opremo, ki jo potrebuje investitor.

Stroj torej mora biti obdelovalni center z možnim večnamenskimi koriščenjem — za individualno ali serijsko proizvodnjo ter fleksibilno avtomatiziran — kar pomeni numerično krmiljen. Vsi kazalci svetovne usmeritve uporabe strojev nedvomno kažejo, da je prodor elektronike na področju strojegradnje nezadržen in si lahko obetamo še nadaljnjo rast vnašanja dosežkov elektronike v gradnjo obdelovalnih strojev.

Mikroprocesorska tehnologija vodi v nadaljnje povezovanje elektronike in mehanike. Omogočeno je poenostavljanje upravljanja strojev ob povečanju faktorja varnosti. Stalna smer razvoja je modularna gradnja strojev, kar je vplivalo na specializacijo proizvajalcev komponent celo v mednarodnem merilu.

To pa je seveda podatek, ki nas sili v temeljito poslovno povezovanje z nosilci elektronske industrije v republiki in državi.

Projekt razvoja obdelovalnih strojev je razdeljen na štiri faze, v katerih je potrebno izdelati idejni projekt modula grajenega stroja na osnovi temeljitih strokovnih analiz in marketinga ter izdelati prototip za potrebe Litostroja. Investirati je treba v prostore in opremo, ki bo omogočila razširitev proizvodnje. Pri tem je potrebno v največji možni meri uporabiti domače elemente in rezultate razvoja številnih razvojno-znanstvenih institucij v državi. Kvaliteta mora omogočiti uveljavitev proizvoda tudi na tujem trgu.

Najpomembnejši dejavnik uspešnega dela je prav investiranje v znanje, kar pogojuje predvsem odločno povezovanje najposobnejših strokovnjakov v okviru Litostroja in Združenih podjetij strojegradnje. Naš cilj je smotrno združiti interdisciplinarno ekipo strokovnjakov, sposobno spoprijeti se z zahtevno nalogo, ki smo si jo zastavili. Le taka skupina bo lahko koristno uporabila razvojne dosežke številnih, a razdrobljenih znanstveno raziskovalnih in proizvodnih organizacij doma in v svetu.

S. Glumpak

OB 71-LETNICI ROJSTVA EDVARDA KARDELJA

POT OSVOBAJANJA DELA

Boljše oddolžitve spomina na revolucionarja in misleca Edvarda Kardelja si ne moremo zamisliti od tiste, ki si jo je zamislil »Jugoslovanski center za teorijo in prakso samoupravljanja — Edvard Kardelj« iz Ljubljane, ko je ob njegovi 71-letnici organiziral znanstveno srečanje na temo »Samoupravljanje — pot osvobajanja dela«, drugo po vrsti po njegovi smrti. Tovrstne razprave, ki jih navdihuje in usmerja misel in revolucionarno delo Edvarda Kardelja, prispevajo k razvoju spoznanj, neizogibnih za nadaljnji uspešni revolucionarni razvoj naše samoupravne socialistične družbe. Delovno srečanje jugoslovanskih znanstvenikov in teoretikov samoupravljanja je imelo namen poglobljeno osvetliti splošne, ekonomske, tehnološke in kulturološke aspekte samoupravljanja, kakor tudi politične dimenzije procesa osvobajanja dela ter vloge naroda in mednarodnih odnosov pri tem.

Graditev socialističnih samoupravnih odnosov je nedvomno veliko revolucionarno dejanje. Na to je še posebej opozoril Edvard Kardelj na 11. kongresu ZKJ, ko je prevzel izkušnje prehojene revolucionarne poti jugoslovanske socialistične revolucije in opozoril na nujno potrebo, da se nadaljuje socialistična preobrazba, rekoč, da je »poglavitna in odločilna vloga današnjega dne boj za dinamični in nenehni napredek samega socializma kot sistema, naravnane v smeri čedalje močnejšega samoupravljanja, demokracije in humanizacije odnosov... Socializem si ne more lastiti avreole zgodovinske progresivnosti samo zato, ker se imenuje socializem, marveč zato, če neprenehoma krepi družbeni položaj delovnega človeka, če čedalje uspešneje zadovoljuje njegove socialne, življenjske in kulturne interese, če čedalje bolj širi dimenzije njegove svobode in demokracije v družbi nasploh«.

Edvard Kardelj je še posebej opozarjal na škodljivost pojmovanj v svetu in tudi pri nas, po katerih je socialistična družba dosegla vrhunec svojega razvoja in da v njej ni različnih interesov in spopadov. S teorijo o pluralizmu socialističnih samoupravnih interesov je Edvard Kardelj dokazal, da družba ne bi mogla napredovati, če v njej ne bi bilo dialektičnega protislovja, ki je dejansko njena pogonska moč.

Samoupravljanje seveda ni jugoslovanska iznajdba. Ideja samoupravljanja je stara kolikor je staro organizirano delavsko gibanje. Rodila se je v procesu prebujanja revolucionarne delavske zavesti. Toda jugoslovanski prispevek je v tem, da smo z našo socialistično teorijo in prakso prvič v zgodovini teoretično zažrtali in v praksi uresničujemo samoupravljanje kot celovit družbeni proces in sistem organizacije socialistične družbe. Prav v tem je zgodovinskega pomena misel in revolucionarno delo Edvarda Kardelja.

Ne glede na to, da razen Jugoslavije še nobena družba v svetu ne razvija samoupravljanja niti ga nima v svojem programu razvoja, vendar ostaja dejstvo, da je samoupravljanje svetovni proces in edina možna alternativa razreševanja protislovij tako socialističnega kot kapitalističnega družbenega razvoja. Tudi v svetu je prodrlo spoznanje, da le samoupravljanje zagotavlja popolno osvoboditev človeka in njegovega dela. O tem se veliko piše in diskutira. To nalaga toliko večjo odgovornost naši znanstveni misli, da svetu ponudi čimveč izkušenj in spoznanj iz naše revolucionarne prakse. Edvard Kardelj nam je zapustil bogato zakladnico misli in usmeritev, naša dolžnost pa je, da jih razvijamo naprej in bogatimo z dosežki v praksi.

V. Živković

Bliža se 3. kongres samoupravljalcev

Tretji kongres samoupravljalcev Jugoslavije se bo odvijal v obdobju dolgih in zahtevnih priprav na kongrese zveze komunistov, zveze sindikatov in zveze socialistične mladine. Na kongresih naj bi opredelili predvsem usmeritev oziroma akcijo na tistih področjih življenja in dela, kjer še nismo v celoti uresničili sklepov, ki smo jih sprejeli v preteklosti.

Zato na kongresih ne bo nekih novih usmeritev za akcijo in nadaljnji razvoj našega političnega sistema, temveč bodo ponovno izpostavljeni sklepi, sprejeti na prejšnjih kongresih, ki še niso zaživel v praksi.

Kongres samoupravljalcev naj v obdobju oblikovanja usmeritev za kongrese pokrije predvsem področje nadaljnjega razvoja sistema socialističnega samoupravljanja in stabilizacije gospodarstva. Prav zato je ta kongres pomemben kamen v razvoju naše družbe, cilji kongresa pa povezani z uresničevanjem že opredeljenih družbenih usmeritev.

Priprave za kongres tečejo že nekaj časa, saj je potrebno veliko storiti, če želimo, da se bo kongres odvijal v zadovoljstvo vseh nas.

Da bi še bolj spodbudili razpravo o aktualnih vprašanjih, ki bodo v ospredju razprave, so bile pripravljene teze in posredovane v javno obravnavo. Teze obvezujejo tudi delavce naše delovne organizacije, da v okviru priprav na kongres celovito ocenimo naše stanje na posameznih področjih življenja in dela. Teze pokrivajo tri vsebinsko zaokrožene celote in vsaka celota ima nekaj pomembnih tem za razpravo, ki so aktualne v naši delovni organizaciji.

Aktivnosti v delovni organizaciji bi se tako odvijale v dveh smereh:

1. Naše aktivnosti bi morale usmeriti in izvajati v okviru delovne skupine za pripravo vsebine in izvedbo tematske konference, ki se bo 6. marca odvijala v Trbovljah. Sklicatelj tematske konference je Občinski koordinacijski odbor Trbovlje, ki bo poskrbel za vse organizacijsko tehnične pogoje. Na konferenci bodo sodelovali še delavci iz Zavoda za produktivnost dela Ljubljana, KEMA Maribor, REK Zasavje, REK Velenje, Železarne Ravne, Rašice Ljubljana IPK Ljubljana, GG Celje, GG Ljubljana in Cinkarne Celje.

Nosilec sporočila na kongres iz te skupine je predstavnik iz Litostroja. Delovni naslov sporočila je: »Nagajanje proizvodnega dela in upoštevanje težkih pogojev dela in težjega dela v merilih zahtevnosti del in nalog.« Za celovitost sporočila bi bilo potrebno obravnavati predvsem te vsebinske sklope:

— Vzroki relativno nizkega vrednotenja težjih pogojev dela in težjega dela nasploh.

— Upoštevanje in merjenje vplivov delovnih razmer, v katerih se delo opravlja, ter upoštevanje le-teh pri ugotavljanju zahtevnosti dela.

— Poklicna obolevost zaradi težavnosti dela.

Zahtevnost naloge nas zavezuje, da se aktivno lotimo priprave osnutka sporočila za našo pripravljeno skupino in strokovnimi službami ter osnutek posredujemo občinskemu koordinacijskemu odboru v Trbovlje, da bo le-ta lahko pripravil tematsko obravnavo z vsemi člani naše skupine. Osnutek sporočila kot podlago za tematsko konferenco moramo pripraviti do 27. februarja 1981. Leto in ga poslati v Trbovlje, da bi se tam lahko nemoteno odvijala tematska konferenca.

12. marca 1981 bo imel litostrojski delegat za kongres čistopis poročila pripravljen, da ga bo lahko posredoval v redakcijo in izdajo kongresnega dokumenta.

Pri celotnem delu bi se morali stalno vključevati člani konference osnovnih organizacij sindikata, vodstev osnovnih organizacij sindikata in zveze komunistov, kar naj bi pripomoglo k sprotnemu informiranju vseh de-

lavcev. S tem bi se stopnjevala aktivnost priprav na kongrese, ki bodo prihodnje leto. Prav tako bi konferenca osnovnih organizacij po predhodni obravnavi potrdila predlaganega delegata iz Litostroja. Pri izmenjavi stališč in obravnavi na tematski konferenci bi v Trbovljah sodelovala pripravljalna skupina skupaj s predstavniki strokovne službe, ki sodeluje pri pripravi osnutka sporočila.

Aktivnosti, ki nas obvezujejo na tem področju, in priprava sporočila so zahtevne in jih je potrebno izvesti v zelo kratkem času, kar pomeni, da moramo našo akcijo pospešiti.

2. Tudi drugo področje aktivnosti je zelo pomembno v pripravah na tretji kongres samoupravljalcev. Aktivnosti na tem področju naj bi potekale do konca meseca maja. V tem sklopu obravnave naj bi celovito analizirali vprašanja, ki so pomembna za naš nadaljnji razvoj. Uvodoma pa bi morali oceniti tudi stanje na vseh področjih življenja in dela, ki so temeljna oziroma odločujoča za potek proizvodnje in še uspešnejše gospodarjenje v delovni organizaciji. Ob tem bi morali spoznati možnosti in poti za hitrejšo, popolnejšo in doslednejšo uresničevanje odločilne vloge delavcev v sistemu družbene produkcije.

a) Zato bi bilo potrebno na področju pridobivanja dohodka oceniti stanje nekaterih sklopov vprašanj pa tudi nakazati pot razreševanja morebitnih slabosti oziroma nedorečenosti.

Potrebno bi bilo temeljito oceniti pridobivanje dohodka z udeležbo v skupnem prihodku. Na tem področju imamo v delovni organizaciji že izkušnje in oblikovana ustrezna merila za njegovo razporejanje v skladu s prispevkom tozda s tekočim in minulim delom. V obravnavi bi morali opozoriti, na katere probleme in težave zadevamo pri razporejanju skupnega dohodka, oziroma pri določanju internih cen, pri oblikovanju in uporabljanju skupnih sredstev, ki so potrebna za ustvarjanje skupnega proizvoda, pri knjigovodskem evidentiranju aktivnosti iz skupnega proizvoda ter razmejevanju drugih stroškov skupnih poslov, ter nakazati pot nadaljnjega poglobljanja odnosov na tem področju.

Tudi dohodkovni odnosi so pomemben element, saj se lahko razvijajo samo ob popolnem spoštovanju objektivnih ekonomskih zakonitosti. Zato bi bilo nujno, da ocenimo stanje in nakažemo nekaj smeri, kako opredelimo odnose med tozdi v odvisnosti od ustvarjenega dohodka. S tem bi močno okrepili pozicije za nadaljnje poglobljanje samoupravne organiziranosti in nasploh samoupravljanja kot celote.

b) Tudi področje pridobivanja dohodka s svobodno menjavo dela bi bilo zelo zanimivo za obravnavo v naši delovni organizaciji. Dohodek delovnih skupnosti se še pretežno ugotavlja na podlagi individualnih stroškov, zbranih v planih. Pri takem ugotavljanju pa se lahko pojavlja neracionalno izkoriščanje tekočega in minulega dela, lahko se vrednotijo vse slabosti obstoječih odnosov. Zato bi najbrž tudi na tem področju nekaj prispevali z oceno stanja in nekaterimi pogledi, kako v prihodnje uresničevati svobodno menjavo dela, kako še natančneje oblikovati merila dela in kako v

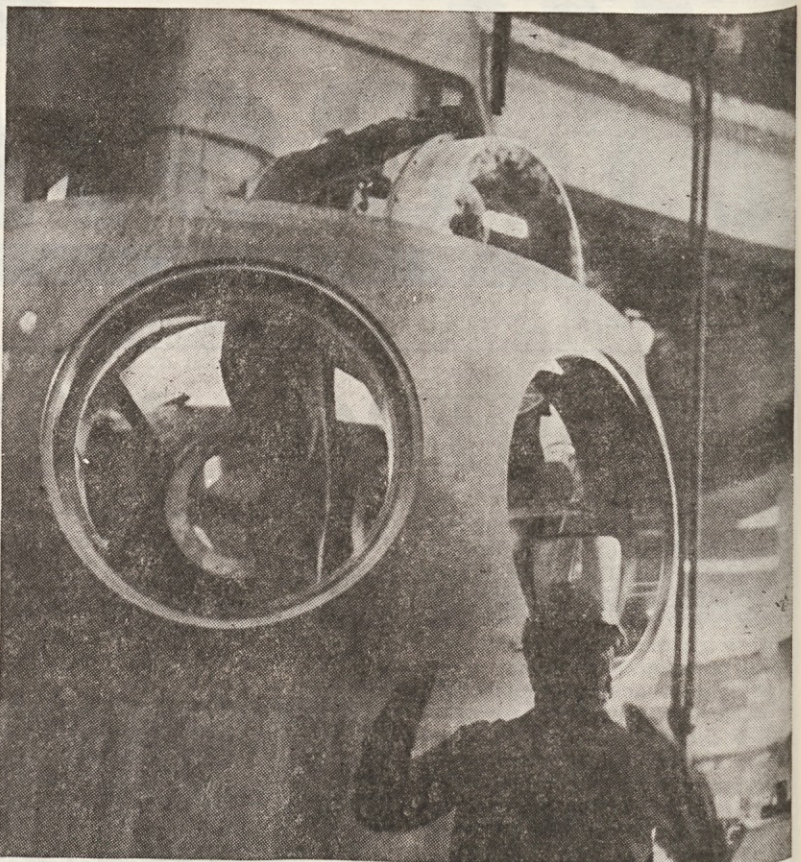
skladu s sprejetim programom redno spremljati pravočasno uresničevanje nalog.

c) Obravnava kategorije minulega dela je prav tako aktualna tema, o kateri bi lahko razpravljali. Prispevek minulega dela se pretežno določa na podlagi delovne dobe v okviru dogovorjenih odstotkov udeležbe. Potrebno pa bi bilo razmišljanje, da bi prispevek določali na podlagi delavčevega prispevka k povečanju dohodka in učinkovitejšemu izkoriščanju sredstev. Prav gotovo bi lažje motivirali delavce za vlaganja, vendar pa bi morali delavcem tudi kasneje prikazati, koliko je dobil s tem, ko je del minulega dela naložil v novo naložbo.

d) Znanost je pomembna komponenta v razvoju združenega dela, zato bi kazalo tudi pri nas oceniti to področje, kajti veliko delavcev se v taki ali drugačni obliki ukvarja z inovacijsko dejavnostjo, raziskovalnim delom, pa tudi naša celotna proizvodnja je v glavnem plod lastnega razvoja. Predvsem bi morali na tem področju oceniti uporabnost raziskovalnih nalog v vsakdanji uporabi, oceniti tudi, ali namenimo dovolj sredstev za to področje in koliko sploh uporabljamo ugotovitve iz posameznih nalog v vsakdanji praksi. Z našimi stališči bi lahko tudi prispevali, kaj je potrebno storiti, da bi se bolj dohodkovno povežemo znanstveno raziskovalno in proizvodno delo, da bi se na tej osnovi povečala produktivnost dela ter združevanje dela in sredstev.

e) Področje samoupravnega planiranja je zelo pomembno za čimbolj usklajeno in usmerjeno proizvodnjo. Celoten sistem samoupravnega planiranja je zasnovan na novem družbenem položaju delavca in prav zato bi morali na podlagi izkušenj iz pravkar opravljenih aktivnosti pri pripravi planskih dokumentov oceniti, v kakšni meri in kako smo delavci sodelovali pri pripravljanju, sprejemanju in uresničevanju planov ter s tem uveljavljali določila zakona o planiranju. Kako so ti elementi vplivali na realnosti planiranja in ali smo presegli zaprtost in posamezne interese? Kazalo bi tudi oceniti, kako se uveljavljajo prednostni seznami na podlagi oblikovanih kriterijev. Najbrž bi kazalo oceniti aktivnosti pri pripravi planskih dokumentov v okviru SOZD ZPS. Opozoriti kaže tudi na aktivnost in ukrepe, ki bodo pripomogli k odpravljanju slabosti, ki so se pokazale pri letošnjih usklajevanjih. In ne nazadnje bi bilo potrebno oceniti, kako imamo urejeno normativno področje planiranja, saj bi bilo potrebno izdelati samoupravne akte kot napotilo za prihodnje aktivnosti na tem področju.

f) Posebno področje obravnave naj bi obravnavalo tudi delegatski sistem, kajti postal je temelj in oblika organiziranja in odločanja. Naša izkušnja in akcije na področju obravnave razporejanja dohodka za potrebe SIS in drugih združenj v okviru delegatskih obravnav so velike in z nekaterimi bi se lahko vključili pri posredovanju sporočila za druge delovne skupine ter jim posredovali del stališč. V praksi je še veliko pomembnih odločitev o družbenih sredstvih in dohodku, sprejetih mimo delavcev, v glavnem zgolj s formalnim pristankom. Življenje delegatskega sistema se začne v temeljni samoupravni skupnosti. Od tega, kako se samoupravljanje uresničuje v teh razmerah, je v marsičem odvisno uresničevanje delegatskega sistema v celoti. To področje bi lahko ocenili celovito, prav tako vlogo strokovnih služb, odločitve samostojnih skupin in posameznikov, raznih vrst zapiranja prostora predvsem z vidika, kako z dobrim delom delegatskega sistema omejiti moč takih pojavov. Važno bi bilo tudi, da ocenimo

Sodobni tehnološki postopki nam niso znani. Vstavljanje bronastih tulč v sedemkrilni Kaplanov gonilnik za HE Grabovico po postopku podhlajevanja v tekočem dušiku (Foto: B. Jereb)

delo temeljnih delegacij predvsem z vidika odnosa do delegacij, izpeljevanje najširših obravnav v samoupravnih skupinah in oblikovanje stališč. Ocenili bi tudi delo konference delegacij in strokovno pomoč za nemoteno delovanje samoupravnega sistema. Tudi učinkovitost ostalih samoupravnih organov predvsem v temeljnih organizacijah in delovni organizaciji bi bilo potrebno oceniti, ob tem pa tudi vpliv na odločitve v zboru združenega dela in samoupravnih interesnih skupnostih. Oceniti je treba tudi stanje v samih samoupravnih interesnih skupnostih in odločanje v njih. Pogosto kritično ocenjujemo delo strokovnih služb v samoupravnih interesnih skupnostih, v veliki meri prevzemamo samosvojo vlogo, ob tem pa odstopamo od ustavnega koncepta oblikovanja interesnih skupnosti. Namesto razvijanja svobodne menjave dela smo izvajali v glavnem proračunsko vsebino napajanja in nismo razvijali mesta za dogovarjanje, temveč odločanje. Tudi v samoupravnih interesnih skupnostih materialne proizvodnje, kjer so bile ustanovljene, ni neposrednega odločanja delavcev in delavskih svetov temeljnih organizacij. Premalo je nadzorstva in vpliva delavcev, ki so dali sredstva in premalo teženj za samoupravno združevanje sredstev. Oceniti bi bilo potrebno tudi delo samoupravne delavske kontrole, njeno vlogo v samoupravni skupnosti in podporo za delo iz strani družbenopolitičnih organizacij, kako se nadaljuje z oblikovanjem samoupravne normativne dejavnosti. Ob tem bi ocenili, kako se temeljni akti uresničujejo v praksi in v kakšni meri bi jih kazalo tudi dograditi, če so zavora za naprednejše, bolj pravične odnose.

g) Pomembno področje, ki bi ga morali oceniti, je področje informiranja, predvsem sistem informiranja za odločanje delavcev. Ob tem moramo analizirati vsebino informacij glede jasnosti, objektivnosti in natančnosti, kakor tudi način in oblike njihovega prenašanja. Ali kaže širiti področje informativnih kanalov, oblikovanje različnih vrst informacij za različne strukture? Potrebno je oceniti vlogo zapisnikov pri informiranju in to tudi z vidika pravočasnosti obveščanja delavcev. Zakaj ni bistvenega napredka na področju oblikovanja delegatskih informacij? Čimprej bi morali urediti tudi normativno stran tega področja v sami delovni organizaciji, da bi se lahko organizirali v skladu z družbenimi usmeritvami in še posebej z usmeritvami sindikata.

h) Posebno področje obravnave bi moralo biti posvečeno tudi vlogi družbenopolitičnih organizacij v sistemu. Oceniti bi bilo potrebno vlogo in delo družbenopo-

litičnih organizacij, med drugim tudi povezanost osnovnih organizacij s svojo bazo.

Ob tem bi bilo potrebno oceniti tudi uveljavljanje kolektivnega dela in odgovornosti v praksi, predvsem ali so dosežene stopnje v samoupravnem in demokratičnem razvoju odsev naših akcij in dogovorjenih stališč. Posebno področje pa bi morali posvetiti uresničevanju vsebine socialistične kadrovske politike predvsem v procesu podružbljanja politike in razredne vsebine.

Omenili smo le nekaj nalog, ki naj bi jih obravnavali v posameznih sredinah. Kazalo bi zbrati nekaj tem ali samo eno in podrobno obravnavati celotno področje, kar najbrže ne bomo uspeli, saj bi vsebino obravnave preveč posplošili. Razvoj samoupravnih odnosov zahteva stalno organizirano akcijo subjektivnih sil. S tako poglobljeno razpravo in konkretno obravnavo posameznih področij bi izdelali celovito oceno, ki bi služila delovni organizaciji in njenim temeljnim organizacijam kot izhodišče za nadaljnje poglobljanje samoupravnih odnosov. Take cilje lahko dosežemo le, če bomo spoznali objektivno stanje in pogoje, ki bodo stalno prisotni v naših akcijah.

Na koncu bi bilo potrebno omeniti še to, da bi celotno smer obravnave do konca maja vodila konferenca osnovnih organizacij sindikata v povezavi s komisijo za spremljanje in uresničevanje zakona o združenem delu. Komisijo bi zato kazalo tudi kadrovske dopolniti, saj se je številčno zmanjšala, istočasno pa bi lahko lažje opravila nalogo, saj se bodo morali posamezni člani aktivno vključiti v obravnavo po temeljnih organizacijah in delovnih skupnostih. Predvidene dejavnosti kažejo na to, da bi se morale vse družbenopolitične organizacije preko svojih organov in odborov aktivno vključiti v obravnavo, če želimo v obdobju obravnave delovati kot notranja gibalna in združevalna sila v celotnem sklopu dela in življenja v delovni organizaciji. Če bomo v naših razpravah to uspeli uresničiti, bomo lahko zadovoljni, saj bomo prispevali svoj delež pri obravnavi razmer na nekaterih področjih naše družbe, obenem pa prispevali k uspešni izvedbi tretjega kongresa samoupravljalcev.

M. S.

**DOPISUJTE
V SVOJ
ČASOPIS**

KAKO SMO GOSPODARILI V LETU 1980

OSNOVNE ZNAČILNOSTI LETOŠNJEGA ZAKLJUČNEGA RAČUNA SO ZA DELOVNO ORGANIZACIJO KOT CELOTO UGODNE

● Celotni prihodek znaša 4.351 milijonov din, kar predstavlja 116-odstotno izpolnitev plana oziroma 48 odstotkov več kot v letu 1979. V tem je za 2.116 milijonov din zunanja realizacija in za 37 milijonov din prihodka od obresti, ostalo pa je notranja realizacija. Ker je predvsem zunanja realizacija tista, ki daje delovni organizaciji kot celoti dohodek in iz katere izvirajo finančna sredstva, ni odveč še posebej poudariti 105-odstotno izpolnitev plana oziroma 49-odstotno povečanje v primerjavi z letom 1979. Tako visoka zunanja realizacija, ki je bila dosežena tudi na račun izredno močne finalizacije ob koncu leta, nam je omogočila kljub skoraj celoletnim likvidnostnim težavam poravnavo vseh zapadlih obveznosti konec decembra oziroma januarja 1981. Pa tudi dosežen izvoz v letu 1980 v višini 638 milijonov din, kar je za 118 odstotkov več kot leto poprej in ki predstavlja že blizu 1/3 celotne zunanje realizacije, daje lep prispevek k skupnim prizadevanjem za povečanje izvoza.

● Porabljena sredstva v višini 3.033 milijonov din so za 54 odstotkov večja kot leto poprej, plan pa je presežen za 24 odstotkov. Del tega izredno visokega porasta gre prav gotovo na račun povečane realizacije, večji del tega pa je treba verjetno pripisati izredno močnemu porastu cen vseh vrst materialov in storitev v letu 1980. Kljub vsemu temu pa verjetno ne moremo mimo ugotovitve, da bi morda še nekoliko večja gospodarnost pri našem vsakodnevem delu kljub vsemu nekoliko znižala to izredno visoko številko. Če bi ob skrbnejšem ravnanju z

materialom prihranili samo dodatni 1 odst., bi to pomenilo prihranek v vrednosti 30 milijonov din ali 1/2 mesečnega osebnega dohodka.

● Dosegli smo dohodek v višini 1.318 milijonov din, kar je za 35 odstotkov več kot lani oziroma je plan presežen za 1 odstotek. Vsekakor lep rezultat, ki potrjuje pravilnost politike OD v letu 1980, saj smo zelo blizu resolucijskih določil o gibanju dohodka in osebnega dohodka.

Se posebej je potrebno izpostaviti gibanje omejenih stroškov, kot so reklame in propaganda, ki je za 5 odstotkov večja od dovoljene, zatem reprezentanca, ki za 4 odstotke presega dovoljeno, pa tudi dnevnice — prevozni stroški, ki so za 13 odstotkov večji od dovoljenih. Pri tem pa je treba povedati, da so vse te vrste stroškov kljub prekoračitvam manjše kot v preteklem letu, saj sama primerjava med navedenimi odstotki prekoračitve in znanimi povečanjem cen to jasno nakazuje. Poleg tega pa še absolutna vrednost reprezentance v višini 166 starih milijonov za tako veliko delovno organizacijo kot je Litostrojo, res ni razsipavanje, upoštevajoč, da ta fond bremenijo tudi stroški pogostitev raznih delegacij državnega pomena.

● Obveznosti iz dohodka v višini 382 milijonov din presega jo lanskoletne za 39 odstotkov, so pa v višini planiranih. Pri tem pa izstopajo predvsem obresti za kredit, ki znašajo 98 milijonov din oziroma kar za 92 odstotkov več kot leto poprej. Glavni vzrok za tako visoke obresti je vsekakor težka likvidnostna situacija, ki smo jo skozi vse leto morali re-

ševati z najemanjem dragih premostitvenih kreditov. Poudariti pa je treba, da bi bilo tega še dosti več, če ne bi lani vpeljali avanskega vplačevanja viličarjev, ki je v znatni meri pripomoglo k reševanju finančnega položaja Litostroja.

● Čisti dohodek smo dosegli v višini 936 milijonov din, kar predstavlja 34 odstotkov več kot v letu 1979 oziroma presega plan za 1 odstotek.

● Realizirani osebni dohodki v višini 645 milijonov din so za 19 odstotkov večji od planiranih in za 49 odstotkov večji kot v letu 1979. Pri tem je treba poudariti, da gre v tem primeru za OD, ki se nanašajo na delo pri zaključenih poslih med letom 1980 in se vedno gibljejo v odvisnosti od obsega njihove finalizacije.

● Stanovanjski del sklada skupne porabe, ki se formira v odvisnosti od izplačanih OD, smo dosegli v višini 53 milijonov din, kar je za 30 odstotkov več kot v letu 1979 (8 odstotkov nad planiranim). Spomnimo pa naj, da DO razpolaga le s približno polovico teh sredstev, drugo polovico pa odvajamo za združevanje pri stanovanjski skupnosti in kot prispevek za komunalne in druge namene.

● Sklad skupne porabe smo formirali skupno v višini 84 milijonov, kar predstavlja 25 odstotkov več kot v letu 1979 oziroma 9 odstotkov več, kot smo planirali. Glavne tri postavke v tem znesku so topli obroki, regresiranje letnega dopusta in združevanje sredstev za razširitev in modernizacijo počitniških zmogljivosti ter telovadnice v izobraževalnem centru.

● V rezervni sklad smo namenili 30 milijonov din, kar je za 35 odstotkov več kot v letu 1979 oziroma 1 odstotek pod planom.

● V poslovni sklad za obvezna posojila smo namenili 68 mili-

jonov din oziroma 14 odstotkov več kot leto poprej. Tako visok znesek za razširitev materialne proizvodnje izven okvira lastne delovne organizacije povzroča nekako slab občutek glede na to, da je realnost vračanja teh sredstev nekoliko dvomljiva.

● V lasten sklad za razširitev materialne osnove dela smo namenili 54 milijonov din, kar je sicer močno pod planirano višino, pa tudi manj kot v letu 1979 vendar pa kljub vsemu toliko, da lahko daje po vseh težavah, s katerimi smo se srečevali skozi vse leto občutek dobrega zaključka poslovanja.

● Še podatek o izplačanih osebnih dohodkih. V letu 1980 smo izplačali 675 milijonov din bruto OD, kar je 109 odstotkov letno predvidenih oziroma 37 odstotkov več kot v letu 1979. S tem smo dosegli pri povprečno 3.771 zaposlenih na mesec 10.165.— din povprečni neto osebni dohodek. Če primerjamo povprečni neto OD na delavca, upoštevajoč 184-urno delo, ta znaša:

— v Litostroju 9.910.— din,
— v kovinski in elektro industriji SR Slovenije 9.034.— din,
— v gospodarstvu SR Slovenije 8.517.— din,
— v negospodarstvu SR Slovenije 10.161.— din,

— in v SR Sloveniji kot celoti 8.767.— din.

Iz tega lahko ugotovimo, da edino negospodarstvo presega povprečne OD Litostroja, da pa so v primerjavi s povprečnimi OD naše republike kot celote litostroj-ski povprečni OD za 13 odstotkov višji.

Splošna ocena je, da smo v letu 1980 poslovali zelo uspešno. S tem, da smo v poslovni sklad za lastno razširitev lahko namenili 54,5 milijonov din, v rezervni sklad 30,4 milijona din, da smo ustvarili skupne amortizacije za 133,3 milijona din, da smo v stanovanjski sklad namenili 53,2 milijona din in da smo v sklad za razširitev in modernizacijo objektov družbenega standarda namenili 11,3 milijona din, z vsem tem smo si ustvarili lastne osnove za nadaljnji razvoj in modernizacijo v skupni vrednosti 282,7 milijona din. Slednja ugotovitev skupaj z ugotovitvijo o višini osebnega dohodka v primerjavi z drugimi v republiki upravičeno daje občutek optimizma in gotovosti tudi za naprej. Potrebno je le še nekaj več discipline pri rokovnih obvezah, da si poleg kreditno monetarnih omejitev, na katere nimamo vpliva, še z lastno neusklajeno dinamiko realizacije ne povzročimo prehudih likvidnostnih težav.

T. Žižić

KRIZA V NABAVI SUROVIN

Rast svetovne proizvodnje surovin in reprodukcijskega materiala je bila v letu 1980 počasnejša kot prejšnja leta in je realno padla za dva do tri odstotke. Takšne upočasnjene rasti ne pomnimo že vrsto let, kljub temu, da je povpraševanje raslo hitreje od ponudbe. Na upočasnjeno rast svetovne proizvodnje so vplivale posledice kriznih pojavov v svetovnem gospodarstvu in v mednarodnih gospodarskih in političnih odnosih.

Prizadevanja, da bi spremenili mednarodne trgovinske tokove v proizvodnji in prodaji surovin in končnih izdelkov, niso dali zadovoljivih rezultatov, zato lahko pričakujemo upadanje gospodarske rasti tudi v letu 1981. Takšna predvidevanja vnašajo negotovost v gospodarstvo tistih držav, ki so močno odvisne od uvoza tehnologije, surovin in gotovih izdelkov. Zato je razumljivo, da večina držav išče izhod v domačih surovinskih virih in v uvozu samo najbolj potrebnih surovin in gotovih izdelkov.

— Pojavi protekcionizma, zapiranja trga in različne omejitve negativno vplivajo ne le na proizvodnjo in trgovino, temveč na celotno svetovno reprodukcijo.

— Gospodarstva, ki so usmerjena pretežno na uvoz dragih surovin, bodo težko obdržala svojo sedanjo gospodarsko rast, saj povpraševanje po uvoženih materialih nenehno raste.

Industrijska proizvodnja je v večini razvitih zahodnoevropskih držav upadla (tudi do 6 odst. v primerjavi z letom 1979), zato pričakujemo, da bo v letu 1981 rasla počasneje kot prejšnja leta.

Podražitve nafte zelo vplivajo na celotno svetovno gospodarstvo, tako da se v nekaterih državah kažejo začetni znaki gospodarske recesije.

Preskrba na jugoslovanskem tržišču

Pomanjkanje reprodukcijskega materiala in surovin v letu 1980 je ena najbolj bolečih strani našega gospodarstva, predvsem v kovinsko-predelovalni industriji. Delno pomanjkanje surovin se je pojavilo že leta 1979, letos pa so bili v nekaterih delovnih organizacijah prisiljeni zmanjšati ali celo ustaviti proizvodnjo. Tako so naši proizvajalci zaradi pomanjkanja materiala ustavili proizvodnjo nekega proizvoda in začeli izdelovati drugega. Takšni pojavi pa so vnašali rebalanse v naše proizvodne plane in zato je bilo občasno težko dobiti ves potreben material. Da bi odpravili neskladnosti

med posameznimi proizvajalci, bo potrebno v letu 1981 več dogovarjanja, usklajevanja in dohodkovnega povezovanja.

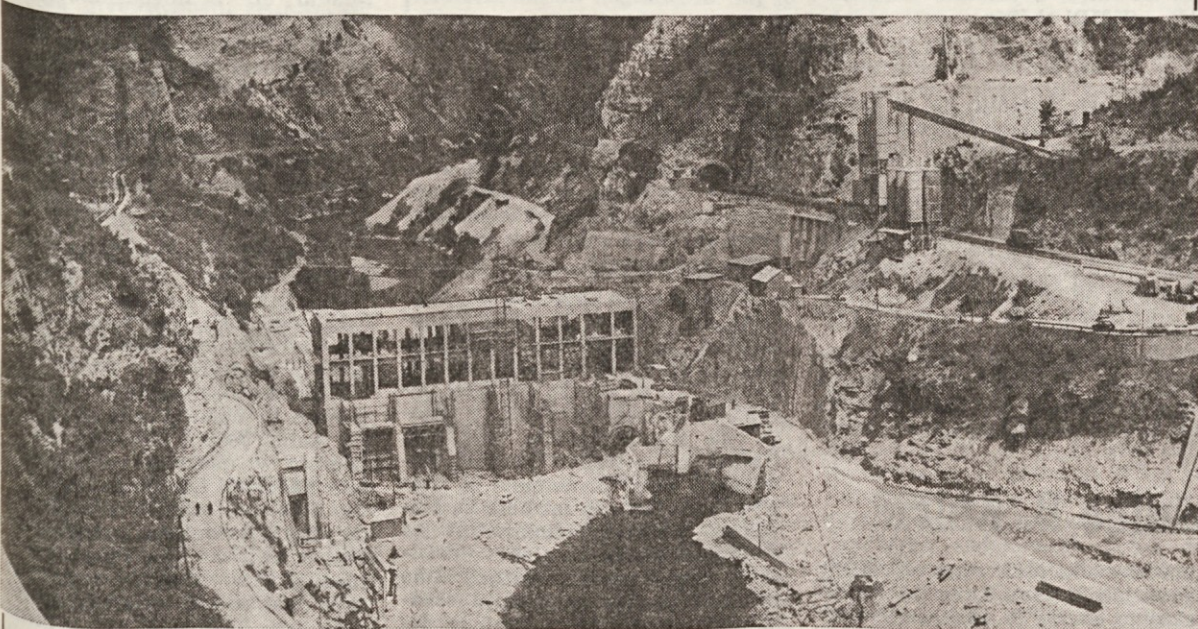
Pomanjkanje nekaterih surovin (izdelki črne metalurgije, elektro material, sklopi itd.) smo posebej občutili v drugi polovici leta, ko so nekateri proizvajalci začeli izvažati material, kljub temu, da ga je primanjkovalo na domačem tržišču. Domači proizvajalci so bili prisiljeni izvažati zato, da bi si priskrbeli potrebne devize za uvoz surovin.

Uvoz

Naš uvoz v letu 1980 ni potekal enakomerno pa valutnih področjih. Dejstvo je, da smo večino surovin in reprodukcijskega materiala uvažali s konvertibilnega področja. Vse prepogosto smo se srečevali z raznimi spremembami v sistemu uvoza, tako da je to oviralo naš uvoz v letu 1980.

F. Matejčič

PRIDNE ROKE ZA NOVE kW

Ozka soteska Neretve. Ropot gradbenih strojev in prah, ki ga dvigujejo težki kamioni, ki nenehno dovažajo beton. To je prvi vtis iz gradbišča HE GRABOVICA.

V tem človeškem zemljišču so najštevilnejši gradbeniki podjetja »Konstruktor« iz Splita, ki izvaja vsa gradbena dela. Naše monterje smo našli na dnu gradbene jame, kjer so pripravljali drugi predvodilnik pred izdelavo spirale, druga skupina pa je pripravljala nosilno zvezdo za prvi agregat. Stisk roke z obveznim vprašanjem »Kako je, fantje?« Za kaj več ni bilo časa. Turbinska montažna skupina hiti. Za naslednji dan se mora začeti zalivanje prve spirale z betonom. Spirala je uspešno prestala tlačni preizkus konec decembra, nato pa so fantje izredno hitro zmontirali celotno oblogo turbinskega jaška.

Litostrojso montažno skupino vodi tovariš Janez Groznik. Miren, resen in že z bogatimi izkušnjami na terenskem delu. Tak je, kot ga na gradbišču potrebujemo, kajti ni lahko usklajevati interesov strojnikov, gradbincev, elektrikarjev. Čeprav je cilj vseh isti: delo dokončati čim hitre-

je. Vendar zaradi tega ne sme trpeti kvaliteta del. Janezu to ni prvo gradbišče, tudi večina naših monterjev je terenski krst že prestala na različnih hidroelektrarnah. Počutijo se kot družina in zavedajo se, da predstavljajo Litostrojo — svoje podjetje. Delati začnejo v mraku ob 6. uri zjutraj in v mraku se delovni dan tudi konča. Sedaj montažna skupina dela 12 ur dnevno. Vedno ni tako, sedaj pa je položaj takšen, da je to potrebno.

Montažni standard je zadovoljiv. Monterji prebivajo v dokaj lepi montažni baraki, stisnjeni v skalovje ob cesti. V sobah spi po dva, največ štirje. V skupnem prostoru sta tudi radio in televizija. To pa je tudi vse, kajti Jablanica in Mostar sta preveč oddaljeni mesti, sama vasica Grabovica pa ima samo pet ali šest hiš, razmetanih po soteski.

Za montažne roke naše fante ne skrbi. Ko smo odhajali, so dejali:

»Dostavite opremo na gradbišče, drugo je naša skrb!«

J. Babič

POPRAVEK

ODMERA STAROSTNE POKOJNINE

V članku Odmerna starostne pokojnine, ki je bil objavljen na 9. strani januarske številke je prišlo do neljube napake zaradi zamenjave vrstic v tiskarni. Napačno je bil napisan drugi odstavek v tretjem stolpcu (tik nad tabelo). Napaka je vzbudila precej povpraševanj in nejasnosti, zato odstavek v celoti popravljamo:

Ob tej priliki naj ponovno navedem, da se v pokojninsko osnovo všteva vsi dodatki, ki jih delavec prejme za redno delo, dodatek za minulo delo, za nočno delo, težavnostni dodatek, stimulacija, režijski faktor; ne všteva pa se dohodek za nadurno delo, nagrade povrnitve in podobno.

TEMATSKA KONFERENCA

Stanovanja — sen ali resničnost?

Prejšnji mesec, točneje 14. januarja, so litostrojski mladinci spet organizirali tematsko konferenco — tokrat o stanovanjski problematiki. Na konferenco so povabili predstavnike družbenopolitičnih, samoupravnih in vodstvenih organov Litostroja ter predstavnike samoupravne stanovanjske skupnosti in Standard investa.

Sejo je vodil predsednik komisije za družbenoekonomske odnose pri KS ZSMS Litostroj Radule Jasnić, ki jo je z uvodnim poročilom tudi odprl. Poročilo ni bilo posebno dolgo, zajemalo pa je vse bistvene stvari, ki se nanašajo na stanovanjsko problematiko — od varčevanja in nakupa stanovanja ter sprejetih in nastajajočih samoupravnih aktov s tega področja, pa tja do najemniških in solidarnostnih stanovanj vse do samskih domov.

Kako priti do stanovanja — to je trenutno največji problem mladih ljudi. Že ustaljene in preizkušene poti (na primer družbeno stanovanje) izginjajo, ker dajemo vedno večji poudarek soudeležbi in seveda nakupu stanovanj. To je kreditiranje, ki nudi možnosti večjemu številu prosilcev za pridobitev stanovanja. Zaradi vedno težjega in vedno bolj zaostrenega gospodarskega položaja pa se vse bolj otežuje tudi ta pot. Morda bi lahko rekli, da se mladih polasča obup in malodušje, saj še včeraj visok prispevek za mesečno varčevanje že danes ne pomeni skoraj nič. In v dveh letih je glede na grozovite skoke cen stanovanj rezultat skoraj porazen.

Zato ni nenavadno, da je mladince v prvem delu konference najbolj zanimal prav ta del. Tovarišica Coljeva — vodja oddelka za stanovanjska vprašanja — je odgovarjala na vprašanja v zvezi s kreditiranjem, o načinu odvajanja sredstev za stanovanjsko gradnjo, o srednjeročnem in dolgoročnem načrtu stanovanjske politike v Litostroju (vključno s samskimi domovi) ter na ostala vprašanja, ki so zanimala mladince. Njeni odgovori so bili dokaj vzpodbudni, vendar niso uspeli v celoti prepričati prisotnih. Načrti, ki smo si jih v Litostroju zastavili, so sicer lepi in obetavni, so pa precej vprašljivi v sedanjih politiki reševanja splošne stanovanjske problematike.

Izzvana z vprašanjem, koliko in kako lahko vpliva na ceno stanovanj samoupravna stanovanjska skupnost, se je v razpravo vključila tudi tovarišica Jamškova, strokovni sodelavec stanovanjske skupnosti občine Ljubljana-Siška. Odgovorila je zelo jasno, da se stanovanjska skupnost že dolgo trudi prikazati, da so cene preproste, vendar ji to ne uspe. Odprti čuti tako pri družbenopolitičnih skupnostih kot tudi pri izvajalcih — kar je tu popolnoma razumljivo. Cene se skrivajo za podražitenimi indeksi, ki pa so razumljivi le zelo redkim. Ob tem, da so cene stanovanj najvišje prav v Šiški, je nenavadno tudi dejstvo, da je vsaka ljubljanska občina dobila svojega izvajalca gradbenih del in da si ga ne more izbirati sama glede na ponudbo za posamezne objekte. Na žalost se tudi v nadaljnji razpravi ni dalo ugotoviti, kdo je krivec za tako odločitev. Vnaprej določeni izvajalec — in to je v primeru naše občine GI-POS, lahko brez ozira na ostale določa ceno, ki jo kupci pač morajo plačati, če želijo stanovanje. To pomeni, da je brez konkurence, istočasno pa tudi grobo kršimo sprejete dogovore in pravila, da moramo imeti za vsako delo tri ponudbe. Nazadnje je tovarišica Jamškova tudi zelo preprosto po-

vedala, da se pri sedanjih cenah stanovanja do njega pač ne da več priti po čisto običajni poti in s poštenim delom. Pri tej malce pesimistični ugotovitvi pa je pozvala vse prisotne, da se litostrojski delegati v bodoče bolj udeležujejo sestankov stanovanjske skupnosti, saj bi to olajšalo delo in napore obeh. Tako bi tudi bolj poznali probleme obojih in bi se lahko dosti bolj usklajeno borili proti nepravilnostim. Njenemu mnenju se je pridružil tudi tovariš Gornik, podpredsednik občine Ljubljana-Siška, ki je poudaril, da lahko tudi sami preko svojih delegatov pomagamo pri oblikovanju politike cen. Moramo pa se bolj povezati in organizirati, da bomo kos izvajalcem, ki največkrat oblikujejo svoje cene mimo nas.

V širok krog sodelujočih se je vključil tudi tovariš Hartner, namestnik predsednika konference sindikata Litostroj, sicer mladinec, ki je zelo realno ocenil rast cen na stanovanjskem trgu. Poudaril je, da se je cena kvadratnega metra v enem letu dvignila za 100 odstotkov, kar nikakor več ne more biti povezano z inflacijo — to jo le podpira. Z zelo poznim ali celo zakasnelim dobivanjem samoupravnih gradiv so onemogočeni tudi delegati pri svojem razpravljanju in odločanju. Današnja stanovanjska politika pač ne more več vzpodbujati mladih, da bi še varčevali in na tak način pridobili stanovanje.

Drugi del konference se je prevlel iz stanovanjske v stanovanjsko politiko, kot je kasneje omenil tovariš Gornik. Pojavljala so se številna vprašanja v zvezi s samskimi domovi — od gradnje novih, ki bi bili po tipu drugačni od obstoječih, do višine stanarine, tople vode, ogrevanja in čiščenja. Na ta vprašanja sta odgovarjala pretežno tovariš Milan Vidmar, direktor tozda ZSE, in tovariš Kocjan, deloma pa tudi tovarišica Coljeva. Najplodnejša je bila razprava v zvezi z gradnjo novih samskih domov, ki naj bi bili bloki z garsonjerami ali enosob-

Sodelovanje z vojašnico B. Kidrič

Mladinska organizacija Titovih zavodov Litostroj je pred nekaj leti uspešno sodelovala z vojašnico »Boris Kidrič« v Ljubljani. V zadnjih letih pa se to sodelovanje ni več dovolj občutilo. Za to obstajajo razni razlogi. Prvi je v tem, da vojaški preživijo v vojašnici le 15 mesecev ali celo manj, kar pomeni, da moramo različne akcije ali dogovore, ki smo si jih zamislili, ravno prekiniti. Drugi vzrok pa je tudi v sami mladinski organizaciji Litostroj, ker vsi niso imeli razumevanja za skupne akcije med mladinci Litostroja in vojašnice »Boris Kidrič«. Glavni vzrok pa je ne dovolj velika zavzetost mladincev obeh mladinskih organizacij.

Zadnje čase skuša koordinacijski svet ZSMS Litostroj sodelovanje obnoviti in okrepiti. Litostroj-ska delegacija je bila povabljen v vojašnico k slovesni zaobljubi mladih vojakov. Ta obisk je hkrati pomenil začetek obnovljenega sodelovanja. Po svečanosti so se

Problemska konferenca o gradnji stanovanj je pritegnila mnogo mladih (Foto: M. M.)

nimi stanovanji za samce in ne več domovi starega tipa. Tovarišica Coljeva je povedala, da imamo taka stanovanja sicer v načrtu, ni pa še čisto znan način pridobivanja in dela takih domov. Skoraj jalova pa je bila razprava o sedanjih razmerah v samskih domovih. Pojavljala so se ista vprašanja kot že tolikokrat prej in prihajali so isti odgovori (ali izgovori) kot prej. Nezadovoljstvo stanovalcev je iz dneva v dan večje, saj storitev, ki jih drago plačujejo, ne dobijo. Jasno je bilo ponovno čutiti obsodbo vodstva tozda in samskih domov zaradi neučinkovitosti. Po precej burni razpravi je bil sprejet dogovor, da zaradi problematike samskih domov skličemo še eno problemsko konferenco ali sestanke z vodstvom po domovih. Čutiti pa je bilo velik dvom in nezaupanje stanovalcev samskih domov, saj so

se taki sestanki in dogovori še vedno izjalovili. Vprašamo pa lahko — po čigavi krivdi?

Ob koncu je tok konference zaobrnil tovariš Jug, gradbeni projektant, zaposlen v tozdu IVET. Poudaril je, da mora biti sedaj naša glavna naloga in skrb pridobiti zazidalni prostor v Korotanskem naselju. Našel je vrsto težav, ki so jih Litostroju podtikali pristojni občinski, gradbeni in urbanistični organi. Kljub temu pa je izrazil upanje, da bomo v začetku leta 1983 začeli z gradnjo 100 malih stanovanj za mlade družine in še okrog 100 garsonjer z eno ali dvema posteljami za samce. Čeprav akcija intenzivno teče že od leta 1980, so postopki za pridobitev gradbenega dovoljenja zelo dolgi. Veliko težav prinaša tudi dejstvo, da je bil prvotni urbanistični načrt drugačen in ga je bilo treba spremeniti.

To je bila torej vsebina dveh inpolurne tematske konference. Končni izvleček bi bil naslednji: Mladino moramo pohvaliti, da je organizirala in izpeljala razpravo o tako žgoči problematiki. V marsičem so mladinci na žalost še premalo poučeni, kar je deloma tudi njihova krivda. S številnimi vabljenimi, ki so se razprave udeležili, pa so sprejeli osnovni sklep, da se je treba veliko bolj vključevati v delegatske razprave in spremljati dogovore, saj je po tem, ko so le-ti že podpisani, že prepozno. Po drugi strani pa bomo do boljših pogojev za nakup stanovanj lahko prišli le z boljšim in učinkovitejšim delom. Končno pa je bila tudi enkrat dana možnost mladincem, da so lahko zastavljali vprašanja na teme, ki so jih zanimali, čeprav so tudi tokrat dobili dokaj načelne odgovore.

M. M.

O DRUŽBENOEKONOMSKEM POLOŽAJU MLADIH

Občinska konferenca ZSMS Ljubljana-Siška je 10. februarja organizirala problemsko konferenco na temo »Družbenoekonomske položaj mladih«, ki so se je udeležili predstavniki osnovnih organizacij ZSMS iz občine. Konferenco je odprl predsednik OK ZSMS Ljubljana-Siška Zdravko Fic, za njim pa je spregovoril predsednik konference mladih delavcev (KMD) občine.

Njegovo poročilo se je nanašalo na družbenoekonomske in ostali položaj mladih v naši samoupravni družbi. Največ je govoril o štipendiranju mladih, o stanovanjski problematiki, nagrajevanju po delu, položaju mladih kmetovalcev, položaju mladih v krajevni skupnosti, položaju žensk v združenem delu, o otroškem varstvu in podobno.

Po uvodnem poročilu je stekla razprava, v katero so se vključili skoraj vsi prisotni. Posebno veliko je bilo izrečenega na račun sta-

novanjske problematike, iz česar lahko ugotovimo, da je to trenutno največji problem mladih. Podobne probleme imamo tudi mladinci v Litostroju in to smo omenili v poročilu o družbenoekonomske položaju mladih v naši delovni organizaciji.

Gospodarska kriza, ki je značilna za ves svet in naše gospodarstvo, je nedvomno prizadela tudi družbenoekonomske položaj mladih. To se odraža na vseh področjih, najbolj žgoč pa je gotovo na stanovanjskem področju. Najbrž ni potrebno posebej poudarjati, kako pomembne so urejene stanovanjske razmere za človekovo počutje, učinkovitost na delovnem mestu in njegovo družbeno angažiranost. Sprejeli smo izdelan koncept odvajanja sredstev in odločanja o načinu in delitvi stanovanjskega dinarja. Na žalost pa dogovorov o gradnji in dodeljevanju stanovanj ne moremo več izvajati, saj so sredstva včasih celo ostajala (tista, ki so bila preko različnih stanovanjskih samoupravnih interesnih skupnosti namenjena za usmerjeno družbeno gradnjo), zaradi inflacije pa so se zatem občutno zmanjšala. To pomeni, da so se stanovanjske samoupravne interesne skupnosti prepočasno usposabljevale za uresničevanje predvidenih nalog. Ni ustrezne organiziranosti, koordinacije med zainteresiranimi subjekti in ne dohodkovne povezanosti. Zato se tudi mladi v Litostroju zavzemajo za ustrezne ukrepe, za dosledno kontrolo nad porabljenimi sredstvi SIS za stanovanjsko problematiko in za občutnejšo vlogo delegatov. Nujno je treba preprečiti, da so SIS le investitorji stanovanjske gradnje.

Zaskrbljujoče je tudi dejstvo, da predlog novega zakona o stanovanjskem gospodarstvu nikakršne pozornosti ne posveča reševanju stanovanjskega problema mladih družin. Prav ti ljudje pa so v težkem socialnem položaju in jim je ob obstoječih pravilnikih najtežje reševati stanovanjske vprašanje. Ker je naloga vsakega tozda, da pomaga reševati stanovanjski problem posameznika, so takoj v slabšem položaju mladi, ki delajo v tozdi z velikim številom mladih ali v novoustanovljenih tozdi. Zato se mladinci v Litostroju zavzemajo za reševanje tega problema preko sredstev vzajemnosti: tozdi, katerih dohodek je večji in imajo manj neresenih stanovanjskih problemov, naj bi solidarnostno in na temelju vzajemnosti pomagali reševati stanovanjsko problematiko drugih tozdo.

Problematični so postali tudi samski domovi, ker je gradnja le-teh postala sestavni del reševanja vsakega tozda. Tako se gradnja ne financira več iz solidarnostnih sredstev.

Družbenoekonomske položaj mladih se nanaša tudi na delitev po delu, osebni dohodek pa so pogosto v močnem razkoraku s tem načelom. Opažamo lahko, da vsa dela niso enako vrednotena in da niso vsa normsko ovrednotena, čeprav bi lahko bila. Poseben problem je tudi v nagrajevanju režijskih delavcev in v plačilu za milnulo delo. Težave so tudi v pridobivanju delavcev za neposredno proizvodnjo, saj se vsi raje odločajo za šolanje naprej, kot da bi delali za stroji.

V referatu litostrojskih mladincev smo omenili tudi neenakovreden družbenoekonomske položaj žensk, saj je med zaposlenimi veliko število delavk, ki niso strokovno dovolj usposobljene. Zato je potrebno posvetiti več pozornosti izobraževanju teh delavk obenem pa tudi zdravstvenemu varstvu oziroma bolniški odsotnosti v primeru obolenosti otrok.

Na koncu pa smo omenili otroško varstvo z vsemi spremljajočimi problemi. Litostrojski referent je pritegnil pozornost vseh prisotnih in izzval burno razpravo o podobnih vprašanjih, ki ne tarejo le litostrojskih ali šišenskih mladincev, temveč vse mlade v naši družbi.

D. Jovanović

O pospeševanju inventivne dejavnosti

Ko smo približno pred dvema letoma delavci temeljnih organizacij in delovne skupnosti sprejeli Pravilnik o pospeševanju inventivne dejavnosti, smo zlasti vsi tisti, ki smo sodelovali pri njegovem sestavljanju, upali, da bo inventivna dejavnost v naši delovni organizaciji bolj zaživel. Morda je eden od vzrokov v nezadostni obveščenosti delavcev v zvezi z vprašanji s področja inventivne dejavnosti?!

Ob sprejetju tega pravilnika je bil v litostrojskem časopisu objavljen članek, ki naj bi podal grobo informacijo o namenu in smislu tega samoupravnega splošnega akta, vendar menim, da zaradi časovne odmaknjenosti ne bo odveč o tem ponovno napisati nekaj besed. Čistopis pravilnika, ki smo ga dolgo pričakovali, je torej tu, in kot je zapisano že v njegovem naslovu, naj pospeši naše novatorstvo, s katerim se kljub delavcem, sposobnim široke inventivne dejavnosti, žal ne moremo zadovoljiti.

Pravilnik o pospeševanju inventivne dejavnosti je zasnovan tako, da nas v prvih poglavjih seznanja s pojmi inventivne dejavnosti in pove, kaj sploh spada v to dejavnost. Najprej pravilnik podaja definicijo izuma, kot najvišje stopnje inventivnosti, ki jo izum pomeni, kot nove rešitve določene tehnične problema, ki ga lahko uporabimo v temeljni organizaciji. Bistvo pri izumu je njegova novost v trenutku, ko se prijavi za pridobitev patentnega varstva. Objektivno gledano je v široki inventivni dejavnosti malo možnosti za ustvaritev izuma, ker je svetovna raven tehnike in tehnologije že tako visoka, da individualnih izumov, to je izumov, ki so plod enega človeka, praktično ni več.

Izumi so danes plod letnega in večletnega teamskega dela znanstvenikov oziroma strokovnjakov s posameznih področij in potrebujejo velika denarna sredstva. Glede na to so v primerjavi z izumi tehnične izboljšave kot druga in koristni predlogi kot tretja oblika inventivnosti, za nas, gledano s stališča delavca-inovatorja, ki je vključen v proizvodni proces, bolj zanimivi.

Tehnična izboljšava in koristni predlog

Kaj je tehnična izboljšava in kaj koristni predlog, določa pravilnik, tako da delavec-inovator že tedaj, ko prijavlja svojo inovacijo, le-to lahko označi kot prvo ali drugo. Za tehnično izboljšavo se po tem pravilniku šteje tehnična rešitev, dosežena z racionalnejšo uporabo znanih tehničnih sredstev in tehnoloških postopkov, s katerimi se dosega na primer večja storilnost dela, boljše kakovost dela, prihranek pri materialu in energiji ipd. Za razliko od tehnične izboljšave, ki je tehnična rešitev, je koristni predlog na primer predlog za izboljšanje organizacije na področju administracije, knjigovodstva, dokumentacije in statistike ter planiranja, ali predlog organizacije ukrepov na področju prometa blaga in storitev; koristni predlog je lahko sam prenos znanih tehničnih iz-

kušanj iz drugih domačih ali tujih delovnih organizacij ali iz strokovne literature, kot tudi predlog strokovnih sodelavcev v znanstvenih in raziskovalnih institutih, če se nanašajo na projekte, konstrukcije in tehnološke postopke, ki so jih pripravili in izvršili ti strokovni sodelavci v okviru svojega dela.

Prijava in obravnavanje inovacije

Ko delavec ustvari nekaj, za kar meni, da je tehnična izboljšava ali koristni predlog, mora to svojo stvaritev — inventivni predlog, čimbolj natančno opisati v prijavi tega predloga. Opisu mora predložiti tudi morebitne skice in dokumentacijo o njegovi uporabnosti in koristnosti. Inovator opravi prijavo predloga na obrazcu, ki ga dobi v tajništvu svoje temeljne organizacije ter ga pošlje referentu za inventivno dejavnost v TOZD IRRP. Tako prijavljen predlog najprej pregleda komisija za inventivno dejavnost temeljne organizacije, ki jo imenuje delavski svet temeljne organizacije in je sestavljena iz strokovnjakov s področja tehnike, gospodarstva, ekonomije in prava. Na sejo, na kateri komisija obravnava prijavljeni inventivni predlog, lahko povabi tudi predlagatelja, da ga dodatno pojasni. Komisija odloči, ali je prijavljeni predlog inovacija, in če je, katere vrste — izum, tehnična izboljšava ali koristni predlog. Pri tem ni vezana na označbo inovatorja v prijavi predloga. Komisija določi tudi višino posebnega nadomestila ali nagrade, ki naj jo delavec-inovator dobi, glede na korist, ki jo bo uporaba inovacije prinesla temeljni organizaciji. Vendar pa komisija ni tudi organ, ki bi odločal o tem, ali bo inovator dobil posebno nadomestilo oz. nagrado, ampak o tem — na njen predlog, odloči delavski svet temeljne organizacije.

Posebno nadomestilo in nagrada

Omenila sem dve obliki tako imenovane materialne pravice inovatorja — posebno nadomestilo in nagrado. Posebno nadomestilo se izplača inovatorju za izum, tehnično izboljšavo ali koristni predlog, pri čemer je pogoj, da se inovacija v temeljni organizaciji resnično uporablja in prinaša določeno gospodarsko korist v obliki povečanega dohodka temeljne organizacije. Do posebnega nadomestila je upravičen avtor izuma ali tehnične izboljšave ves čas, dokler temeljna organizacija z njenim izkoriščanjem ustvarja omenjeno ekonomsko korist, vendar pa ne dlje, kot 5 let za izum in 3 leta za tehnično izboljšavo,

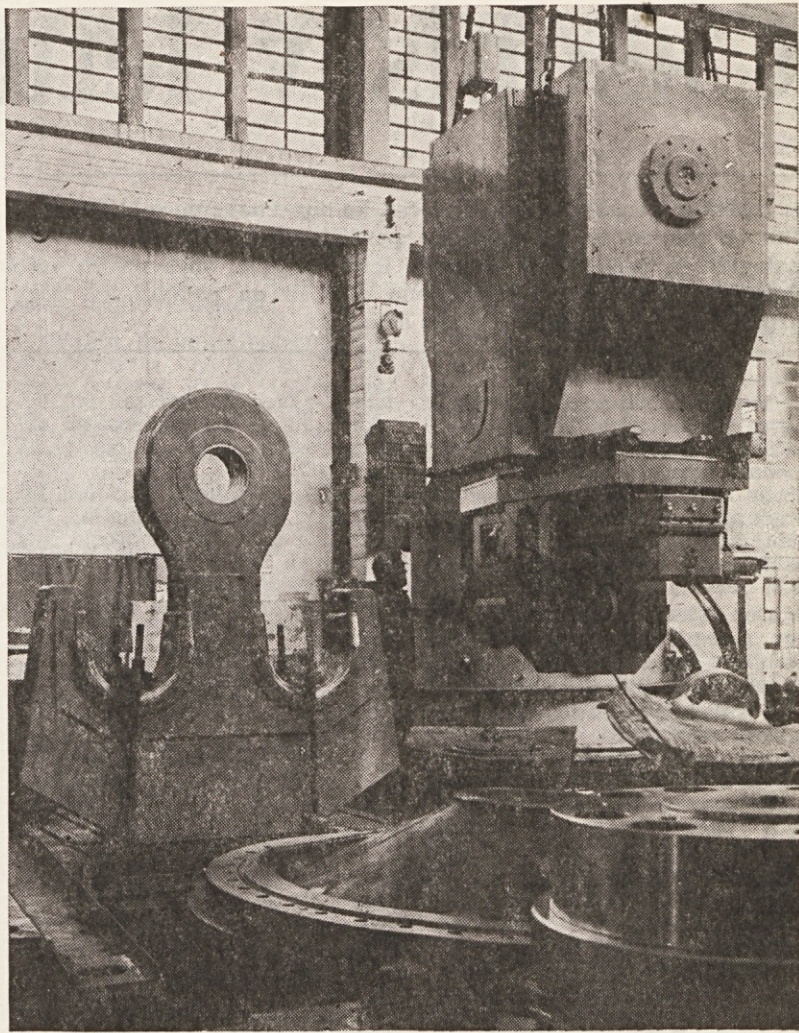
medtem ko avtor koristnega predloga dobi posebno nadomestilo le enkrat. Način izračunavanja posebnega nadomestila je natančno določen v pravilniku.

Nagrada kot druga oblika materialne pravice inovatorja je uvedena v pravilnik z namenom spodbuditi tudi tistega delavca, ki je prvič prijavil inovacijo, a v temeljni organizaciji ni pogojev, da bi jo uporabili.

Delavec, ki pri svojem delu ustvarjalno razmišlja in ga z uvedbo lastne inovacije tudi izboljšuje, je poleg denarnega nadomestila deležen še drugih ugodnosti. Tako se delavčeva visoka stopnja iniciativnosti, ki jo kaže pri delu, odraža tudi tedaj, ko se določa višina njegovega osebnega dohodka, dane so mu tudi večje možnosti za nadaljnje šolanje in strokovno izpopolnjevanje; inovatorstvo pa se upošteva tudi pri kriterijih za delitev stanovanj in stanovanjskih posojil.

Pravilnik je torej zasnovan tako, da naj bo njegov namen res pospeševanje inventivne dejavnosti naših delavcev, ki je žal, kot sem že omenila v uvodu, še vedno veliko preskromna. Zato se torej opogumite in prijavite svoj predlog, ki ga iz tega ali onega razloga še niste!

B. Zaloker

Škipčevnik za 400 Mp polarni žerjav za jedrsko elektrarno v Sovjetski zvezi. Škipčevnik tehta približno 30 ton, sam kavelj pa 8 ton (Foto: J. Jereb)

Spremenjeni pogoji v zunanjetrgovinskem poslovanju

Skoraj neopazno za širšo javnost so bili na skupščini SISEOT SR Slovenije 5. januarja 1981 sprejeti trije samoupravni sporazumi zunanjetrgovinskega poslovanja, ki lahko pomenijo za našo delovno organizacijo veliko preizkušnjo sposobnosti.

Gre namreč za samoupravni režim za obdobje 1981—1985, nam spoznamo o temeljih plana ekonomskih odnosov s tujino za obdobje 1981—1985, s katerim članice sprejemajo odgovornosti za uresničevanje načrtovanega izvoza oziroma deviznih prilivov in uvoza oziroma deviznih odливov. Članice bodo s tem sporazumom porabile od svojih konvertibilnih deviznih prilivov 65 odstotkov za plačevanje reprodukcijskega materiala, osnovna sredstva, storitve, glavnice in obresti za najete kredite v tujini in druga plačila. Preostalih 35 odstotkov deviznih prilivov morajo članice združevati za potrebe organov in organizacij družbenopolitičnih skupnosti (8,5 %), za potrebe svobodne menjave dela, komunale, naloge gospodarstva itd. (3 %), za uvoz nafte, derivatov in premoga (9 %), za uvoz zemeljskega plina (1 %), za energetiko (2,5 %), za obmejno gospodarsko sodelovanje (1 %), za odplačilo zapadlih obveznosti kreditov za članice, ki ne ustvarjajo deviznega priliva (6 %), za plačevanje uvoza repromateriala za ustvarjanje izvoza na klirinško področje (1 %) in za rezervno (3 %).

Drugi samoupravni sporazum, ki ga kratko imenujemo devizni

pove, kako naj se odvija ves potek v zvezi z deviznimi prilivi in odlivi. V delu sporazuma so navedene možnosti uvoza opreme, ki znaša 10 odstotkov deviznih pravic, vendar zaradi prevelikega uvoza ta določila še ne veljajo. Tudi devizni trg, ki ga navaajo sporazumi, še ne bo tako kmalu zaživel.

Tretji samoupravni sporazum ureja kreditne odnose s tujino v letih 1981—1985. Z njim so določene pravice zadolževanja za nabavo repromateriala, opreme in gotovine. Sporazum daje tudi pogoje kreditiranja tujine na vse načine. Menimo, da je ta sporazum izredno važen tudi zaradi tega, ker končno ureja anarhično najemanje kreditov in preveliko zadolževanje brez kritja.

Že laik v zunanjetrgovinskem poslovanju lahko ugotovi, da zgoraj navedeni sporazumi predstavljajo vse, kar je v povezavi s tujim svetom v blagovni menjavi.

Kakšne posledice bodo imeli novi samoupravni sporazumi na poslovanje naše delovne organizacije? Težko bi jih lahko napovedali za celotno obdobje srednjeročnega načrta, vendar že danes ugotavljamo, da sami odločamo o preskrbi repromateriala iz uvoza z našim izvozom.

Bolj se bomo morali potruditi za sklepanje pogodb na področju konvertibilnih valut. Naša delovna organizacija potrebuje letno okoli 7—8 odstotkov uvoza repromateriala od celotne prodane vrednosti naših proizvodov. Iz te vrednosti je izključen repromaterial za dieselske motorje, ki nam ga s samoupravnim sporazumom odstopa ladjedelniška industrija že danes. Tako potrebujemo letno okoli 30 do 50 milijard din (starih) konvertibilnega izvoza. V trenutnem stanju svetovne krize pa to ni niti najmanj lahko. Svetovni trg ne priznava naših prevelikih proiz-

vodnih stroškov. Potrebno bo še veliko dogovarjanja in organiziranja proizvodnega procesa, da nas potrebne devize ne bodo preveč veljale. Znotraj delovne organizacije moramo razmišljati o sistemu vrednotenja deviz. Kdor devizna sredstva potrebuje, naj žrtvuje del svojega dohodka tistemu, ki ta sredstva ustvarja. Menimo, da bo dodatna stimulacija izvozniku lahko v okviru delovne organizacije marsikaj rešila.

Kljub vsem težavam, ki ne pestijo samo izvozne organizacije v letošnjem letu, pa ni nobenih vzrokov za pesimizem v naši delovni organizaciji. Zadnji rezultati licitacij v mednarodni konkurenci so zelo vzpodbudni. Lahko že govorimo o zaključnem naročilu črpalk za Irak (preko 7 milijonov ameriških dolarjev), o prvem mestu na licitaciji za hidroelektrarno v Iraku (če dobimo naročilo, v celoti potešimo našo lakoto glede deviznih prilivov), o črpalkah za Egipt, o dieselskih motorjih za Romunijo itd.

Upajmo, da bo naslednje obdobje ugodnejše. Veliko pa je še odprtih vprašanj, ki bi lahko še izboljšali novonastali položaj. Projektanti in nabavljachi naj prično dosledno upoštevati zamenljivost domačega materiala z uvozom. Seveda pri tem ne sme trpeti kvaliteta naših izdelkov.

Prodaja mora s samoupravnimi sporazumi, sklenjenimi s kupci, vsaj del deviznih pravic pridobiti iz pogodb. Za to so akcije že v teku.

Proizvodnja naj posveča večjo pozornost pogodbenim dobavnim rokom, ki na svetovnem trgu predstavljajo zakon in posebno referenco o solidnosti za nadaljnja naročila.

Pot nam je jasno začrtana, torej na delo!

A. Kramer

PERINI KOMENTARJI

● Nekateri ljudje se obnašajo kot pralni praški. Zapišijo se, a umazanija ostane na dnu.

● Mnogo umazanega perila je prišlo iz čistih rok.

Časopis v letu 1980

Mesec februar je vsako leto čas, ko obravnavamo zaključne račune o gospodarjenju in druga poročila o opravljenih delovnih nalogah za preteklo koledarsko leto. Ob teh obravnavah smo dolžni kritično oceniti opravljeno delo in na podlagi teh ocen pripraviti izhodišča za nadaljnje delo.

V vseh ozirih izredno razgibano in plodno leto 1980 se je odražalo tudi v izredno pestrem delovanju samoupravnih organov na vseh ravneh družbenopolitičnih organizacij in delegatskih skupščin, kar je narekovalo izredno zahtevno in sprotno obveščanje v naši delovni organizaciji.

Del sistema obveščanja delavcev, poleg drugih sredstev obveščanja v naši delovni organizaciji, izpolnjuje tudi naš časopis.

V skladu s svojo temeljno vsebinsko zasnovano, ki jo je v marcu 1980 sprejel delavski svet delovne organizacije je naš časopis kljub izredno zahtevnim razmeram v letu 1980 izpolnil zahtevane naloge.

Da je lahko redno izhajal se moramo zahvaliti številnim rednim občasnim pa tudi novim dopisnikom in sodelavcem, ki so posiljali prispevke ter predloge. Seveda pa je glavno breme nosilo uredništvo ob konstruktivnem sodelovanju članov uredniškega odbora.

Izdali smo dvanajst rednih številk časopisa v nakladah po 5.800 izvodov. Med temi rednimi izdajami smo le trikrat izšli na 12 straneh in enkrat na štirinajstih, ostale številke pa so obsegale 16 strani.

Ob koncu teh četrtilletij smo za SOZD ZPS izdali posebno prilogo našega časopisa na osem straneh in v nakladi 16.000 izvodov za vse delavce sozda. V maju smo ob smrti tovariša Tita oblikovali še posebno izdajo, posvečeno herojskemu delu in življenju našega predsednika. Časopis je izšel na štirih straneh v nakladi 4000 izvodov.

Če seštejemo vse skupaj, najbrž ne izgleda veliko. Vendar moramo vedeti, da je časopis le del našega sistema obveščanja. Skromni sestav delavcev v uredništvu mora vsak mesec oblikovati še naš bilten »Interne informacije«, gradivo za skupne samoupravne organe, družbenopolitične organizacije, posebne izdaje gradiva za vsakokratne zbornice delavcev, plakate, letake, razna opozorila in drugo. Veliko dela v letu 1980 nam je povzročilo tudi oblikovanje publikacije ob trideseti obletnici samoupravljanja in oblikovanje posebnih biltenov ob tekmovanjih kovinarjev Slovenije in Jugoslavije.

KAKO SMO PISALI

Če podrobneje pogledamo, s čim smo polnili lanske letošnje časopisne rubrike, lahko ugotovimo, da so bili časopisi vsebinsko bogati in pestri. Polno je bilo različnih člankov z vseh mogočih področij, ob njih pa veliko slik, grafiknov, vinjet in karikatur. Ob malo podrobnejšem prebiranju pa hitro lahko ugotovimo, da so ti članki po strukturi in zgradbi zelo sorodni. Veliko preveč je navadnih poročil, mamo manj je reporterskih, komentatorskih in športnih, tem vrstam pa sledijo poljudno strokovni članki, intervjuji in reportaže. Ob ne preveč strogih kriterijih bi lahko našli tudi nekaj komentarjev, polemik, beležk, recenzij in družbenih kronik, vendar so to le delne oblike teh novinarskih vrst. Težje in vrednost časopisu pa dajejo prav te oblike novinarskega izražanja, saj so to konstruktivni članki, ki naj bi razne dogodke osvetljevali iz več strani, obenem pa bi tudi nakazovali rešitve. Mi pa se kot avtorji najraje zatekamo k raznim oblikam poročila in s tem je naša funkcija obveščanja zaključena. In priznati si moramo, da je v tovarni še vse polno perečih in bolečih stvari, o katerih

nismo v časopisu napisali niti besedice. Ali je to lagodnost ali nezainteresiranost ali malodušje ali bojazen?

Malopredsednejši smo bili pri vsebinski zasnovi časopisa. Dejansko pokrivamo področja kot smo si jih zastavili. Od aktualnih gospodarskih, političnih in družbenopolitičnih tem na prvih straneh časopisa, do poljudno-strokovno-izobraževalnih člankov, intervjujev, potopisov, reportaž in poročil na srednjih in zadnjih straneh časopisa. Včasih so nekateri članki tudi malce preveč strokovni, toda o zapletenih stvareh je pač težko pisati enostavno. Verjetno najbolj brame so tiste rubrike proti koncu časopisa — kdo vse je odšel v pokoj, pa razni izleti, športna poročila, obvestila in novice. Zadnje čase skušamo časopis popestriti tudi s karikaturami in gotovo ste že vsi spoznali našega Litostrojčana Ludvilka.

V lanskem letu smo začeli objavljati reportažno strokovne zapise s katerimi želimo predstaviti vse naše temeljne organizacije. Organizirali smo tudi okroglo mizo z gospodarskih vprašanjih, preprosta objava teh vrst pisarja pa kaj lahko postane dolgočasna. Zato pozivamo vse naše sedanje in tudi bodoče dopisnike, da so v svojih člankih bolj kritični in polemični. Takih tem se gotovo ne manjka.

Ko objavljamo to kratko poročilo o našem časopisu, ne moremo mimo dejstva, da v uredništvu in na uredniškem odboru še vedno nismo popolnoma zadovoljni z njegovo vsebino. Številne kritične ocene posameznih številk nam narekujejo, da vedno znova vsi, predvsem pa bralci, vplivate s svojimi prispevki in predlogi za njegovo vsebino. Zmotno je namreč prepričanje, da moramo časopis napisati le v uredništvu, saj bi bil to časopis uredništva in ne časopis vseh delavcev Titovih zavodov Litostroj. Naj ponovimo nekoliko poenostavljene naše samoupravne pravice in dolžnosti o obveščanju delavcev, ki jih ne bi smeli nikoli pozabiti:

Naša pravica in dolžnost je:

● da smo kot samoupravljalec kar najbolj obveščeni,

● da se tudi sami kar najbolje obveščamo s ponujenimi sredstvi obveščanja,

● da obveščeni pravilno in samoupravno ravnamo in obveščamo druge sodelavce o vsem, kar koristi delu in samoupravljanju.

Prav ta zadnja dolžnost je obvezujoča za nas vse. Predno zahtevamo popolno, resnično ter razumljivo in preprosto obveščanje

tudi v našem časopisu, pomislimo, ali smo kakorkoli tudi pripomogli k temu.

Ne potrebujemo časopis zaradi časopisa ali zaradi ekonomske propagande pa tudi ne zaradi tradicije ali kake druge muhe. V delovno organizacijo se delavci združujemo na podlagi naših ustavnih pravic in dolžnosti do dela s skupnimi družbenimi sredstvi, do samoupravljanja, do socialne varnosti itd. Številne vezi pravic in dolžnosti nas združujejo med nami tudi naš časopis, »naš« pa bo le takrat, ko bomo vsi vplivali na njegovo vsebino.

KOLIKO ZA ČASOPIS V LETU 1981

Finančna sredstva za letni načrt delovne skupnosti služb skupnega pomena (DS SSP) združujejo vse temeljne organizacije na podlagi dogovorjene svobodne menjave dela. S temi sredstvi delavci delovne skupnosti opravljamo dogovorjene naloge skupnega pomena za celotno delovno organizacijo.

Ena od pomembnih nalog je

tudi zagotavljanje pogojev za nemoteno delovanje delegatskega sistema, samoupravnih organov in družbenopolitičnih organizacij. Osnova za to delovanje pa je ustrezno obveščanje delavcev.

Te naloge na nivoju delovne organizacije opravlja Center za samoupravljanje DPO in informiranje. V planu delovne organizacije za leto 1981 pa so v ta namen predvidena sredstva takole:

Plan finančnih sredstev v letu 1981 za izvajanje informativne dejavnosti, delovanja delegatskega sistema, samoupravnih organov in družbenopolitičnih organizacij DO Litostroj	
1. Stroški tiska časopisa Litostroj, prilog in publikacij ter letakov, plakatov in drugega v zunanjih tiskarnah	1.400.000,00 din
2. Predvideni honorarji za časopis, priloge, publikacije in ostalo	330.000,00 din
3. Poštni stroški za distribucijo časopisa Litostroj po pošti	59.400,00 din
4. Lektoriranje prispevkov za časopis, ki ga izvaja lektor po posebni pogodbi — približno 90 do 130 strani mesečno	36.000,00 din
5. Raznašanje časopisa Litostroj po posebni pogodbi z raznašalcem KS občine Ljubljana-Siška	36.000,00 din
6. Stiki z javnostjo	
— sodelovanje z RTV Ljubljana	
— sodelovanje z RA Ljubljana	
— sodelovanje z radiom GLAS Ljubljana	
— sodelovanje s časopisnimi delovnimi organizacijami DELO, DNEVNIK, VEČER, JAVNA TRIBUNA, TANJUG, PRIVREDNI PREGLED, DELAVSKA ENOTNOST, KOMUNIST, REFLEKTOR, VJESNIK, BORBA in razne stalne ter občasne tehnične strokovne in poljudne publikacije in drugo	250.000,00 din
7. Stroški tiska »Internih informacij« 12 X 3800 do 4000 izvodov	450.000,00 din
8. Stroški tiska in priprave za izdajanje »Posebnih izdaj« — gradivo za zbornice delavcev, vseh gradiv za delovanje skupnih samoupravnih organov, delegatskega sistema ter delovanja družbenopolitičnih organizacij in drugo	620.000,00 din
Skupaj	3.181.400,00 din

AVTORSKI HONORARJI

Na osnovi določil »Pravilnika o izhajanju in urejanju časopisa LITOSTROJ« objavljamo način honoriranja in višino avtorskih honorarjev za prispevke, ki jih objavljamo v časopisu »Litostroj«.

Zadnja sprememba višine avtorskih honorarjev je bila izvedena ob koncu leta 1978 z veljavnostjo od 1. 1. 1979 dalje. Kljub temu, da bi bilo smotno nekoliko povečati avtorske honorarje za spodbujanje dopisnikov in za pridobivanje novih, smo se odločili, da tega v letu 1981 ne bomo storili. To naj bo naš prispevek k stabilizaciji.

Po dosedanjih izkušnjah in glede na sprejeto vsebinsko zasnovo časopisa tudi v bodoče v časopisu ne nameravamo objavljati oglasov, reklam in drugih podobnih zadev, ki bi imele značaj pridobivanja dohodka. Tako se naš časopis financira le iz združenih sredstev temeljnih organizacij.

Iz navedenih podatkov je razvidno, da je izdajanje časopisa in vseh ostalih informativnih oblik za leto 1981 zagotovljeno.

V programu za leto 1981 je predvideno 12 rednih izdaj časopisa Litostroj, v obsegu 12 do 16

strani in v nakladi od 5800 do 6000 izvodov. Poleg tega načrtujemo še dve izredni izdaji časopisa na 4 do 8 straneh in v nakladi 4000 izvodov. Na predlog delovne skupnosti in koordinacijskega odbora sindikata SOZD ZPS pa bomo predvidoma vsako četrtilletje izdali posebno prilogo našega časopisa »Glasilo delavcev SOZD ZPS« na 4 do 8 straneh in v nakladi 16 tisoč izvodov. Finančna sredstva za to prilogo so posebej zagotovljena v delovnem načrtu delovne skupnosti SOZD ZPS.

NAČIN HONORIRANJA IN VIŠINA HONORARJEV

Honoriramo samo članke, ki so objavljeni, in sicer objavljeno dolžino članka. Uredništvo ima pravico po potrebi članke skrajšati, usklajevati ali sestavljati dva ali več člankov z isto vsebino. Članke obračunavamo po vrsticah v časopisnih stolpcih in ne po tipkanih straneh. Honoriramo jih glede na vrsto, in sicer od 1,50 do 3,50 dinarja za vrstico.

Honoriramo:

— fotografije — industrijske in druge splošne	20 do 100 din
— umetniške fotografije ali vinjete za fleš na 1. strani	100 do 200 din
— umetniške fotografije — med tekstem	40 do 100 din
— ilustracije, izvirne risbe ali karikature	50 do 200 din
— križanka (eno polje)	1 do 1,50 din

Po vsebini in vrsteh pa obračunavamo prispevke tako:

— izvlečki iz zapisnikov, revij, dnevnega tiska, strokovnih revij in knjig ter podobno	po 1,50 din na vrstico
— članki o dogodkih iz DO, izvirna poročila s sestankov ali o delu športnikov, poljudni članki, reportaže, prevodi iz tujega jezika	2 din na vrstico
— samostojni komentarji o delu samoupravnih organov in drugih organizacij, članki o problemih pri delu, odnosih, ocena uspešnosti posameznih ravnanj	2 do 3 din
— originalni članki-uvodniki, vodilni članki, analize poslovanja, ocene in komentarji	2,50 do 3,50 din

Veljavni honorarji našega časopisa ne presegajo honorarjev dnevnih in drugih časopisov, ki izhajajo v širši družbeni skupnosti. Prav tako so tudi v skladu s honorarji drugih tovarniških glasil v podobnih organizacijah združenega dela.

Stalni in večkratni dopisniki prejema honorarje na žiro račune, nekaj honorarjev plačujemo tudi v gotovini prek blagajne naše delovne organizacije. Tu moramo opozoriti na to, da zneski za honorarje, izplačani v gotovini, ne smejo presegati več kot 2000 din na leto, zato morajo večkratni dopisniki imeti žiro račune. Ob prejemu gotovine pa morajo podpisati izjavo, da njihov kakršnikoli honorar (v gotovini) ne presega dovoljene vsote.

S takim načinom izplačevanja želimo vključiti čim večje število dopisnikov, ki bi tako pripomogli k pestrosti in kvaliteti našega časopisa.

Naši stalni ali občasni dopisnik lahko postane vsak aktiven ali upokojen delavec naše delovne organizacije, zato vas pozivamo k čim večjemu sodelovanju!

K. G. in M. M.

POZDRAVI VOJAKOV

V zadnjem času smo prejeli veliko pisem oziroma razglednic naših delavcev, ki služijo vojaški rok po vsej Jugoslaviji.

Vojaki nam pošiljajo pozdrave in želijo veliko uspehov pri delu in napredku naše delovne organizacije.

Pozdrave so poslali: Josip Blažeka iz Novega Sada, Filip Zupančič iz Kruševca, Stanišlav Mihalec iz Slavonske Požege, Ciril Zabret, Vojko Kričaj, Zdravko Fazlić, Slavoljub Dakić iz Debra, Vladimir Petković iz Jože Kekelj iz Banjaluke, Franci Škrlep iz Zaječarja, Jože Režek iz Beograda, Čedo Njenjić iz Šabca, Marjan Delimar iz Požarevca, Zlatko Lipić iz Skopja, Srećko Pavlič iz Sombora, Karel Kržan iz Petrinje, Franci Hrastovec iz Zemuna, Pavel Kozmelj iz Pulja, Zvonko Hozjak iz Prištine, Milan Tutić iz Tivta, Ivan Flis iz Leskovca, Stjepan Jalsovec iz Novega Sada, Jože Jesenšek iz Beograda, Zlatko Možek iz Banjaluke, Boro Tutić iz Sombora, Ivan Kocjan iz Šibenika, Vladimir Srnc iz Vranja, Zlatko Bukovec iz Ljubljane, Zari Keranović iz Zagreba, Mićo Marinković iz Zagreba, Adnan Arnautović iz Splita, Drago Petković iz Jastrebarskega, Vojko Vidmar iz Koprivnice, Zdravko Pongrac in Danilo Bradeško iz Pulja, Zvonimir Živčec iz Sinja, Jože Blatnik iz Zrenjanina, Zijad Ljuzić iz Bohinjske Bele, Vladimir Srnc iz Skopja, Zoran Tutić iz Karlovca, Tomislav Sušnja iz Bele Crkve, Jože Hrovat iz Niša, Branko Vidović iz Bohinjske Bele, Meho Selimpahić iz Uroševca, Mustafa Šabić iz Pirota, Anton Tekavčič iz Vrhnike, Ivan Majko iz Tolmina, Albin Dulmin iz Sarajeva, Stjepan Kuzelj iz Banjaluke, Fehim Mujčić iz Čapljine, Radi-voj Miodragović iz Beograda, Ljubomir Radivojević iz Skofij, Andrej Horvat iz Pančeva, Tomaž Robek iz Kičeva.

Vsem vojakom se zahvaljujemo za pozdrave in jim želimo, da bi čim lepše preživeli v službi domovine, po odsluženju vojaškega roka pa se ponovno zaposlili v naši delovni organizaciji.

V. Štruklec

Potrebni bodo skrajni napor

● Posebnosti ali teme po lastni presoji

(Nadaljevanje na 10. strani)

Posebej pa bi rad poudaril, da pri nas nimamo dovolj razvite standardizacije — tako materialov kot izdelkov. Včasih dobimo za čisto enake dele različne risbe. Včasih pa so tako majhna odstopanja, da sem prepričan, da bi se dalo veliko delov poenotiti. Isto velja tudi za materiale. Mi se s tem problemom srečujemo na primer pri vijakih, ker moramo imeti na zalogi vse vrste, čeprav pogosto brez potrebe. In ustrezno temu tudi ne moremo imeti standardiziranega orodja.

Bratkovič, DS SSP — POAE
— Plan kakršen je predviden, je res izredno visok. Toda vsaka TOZD se mora zavedati, da je bil izdelan za potrebe tozдов, da lahko dosežejo predvideni dohodek. Dohodek mora biti tako visok, da bodo vsi tozdi lahko izplačali osebne dohodke in ustvarili takšno skupno porabo, da bodo lahko pokrili vse svoje potrebe. Istočasno pa moramo odplačevati tudi anuitete za nove investicije. To pomeni, da so tak visok plan za letošnje leto narekovale pred-

Čeprav moramo biti pri vsakem planu optimisti, se moramo kljub temu visoko zastavljenega plana zavedati že v prvih mesecih poslovnega leta. Šele lani smo prvič prebili mejo 10.000 ton, kar pomeni, da bo letos potrebnega res veliko dela, če hočemo realizirati zastavljenih 16.000 ton. In če bodo tovariši v proizvodnih tozdih izpolnili količinski plan, bomo gotovo tudi mi lahko naše

PREDSTAVLJAMO VAM PROIZVODNO-TEHNIČNI SERVIS

SERVISNO VZDRŽEVANJE NAŠIH

Vsaka proizvodnja končnih izdelkov, posebno če so to stroji, zahteva servisno vzdrževanje. Tej zahtevi je bilo prvič bolj konkretno zadoščeno, ko smo leta 1966 v okviru Montaže organizirali skupino serviserjev. S tem je Litostroj dal svojim proizvodom novo kvaliteto. Kompletno servisno vzdrževanje in remontne usluge danes nudimo na področju dieselskih motorjev, talnih vozil in naprav, preoblikovalne opreme in črpalk.

Praksa je pokazala, da je bila odločitev pravilna in da se na tem področju odpirajo velike možnosti za razširitev. Leta 1972 se je servisna dejavnost organizirala kot tozd z nalogo, da opravlja celotno področje vzdrževanja-servisiranja in remontov proizvodov v delovni organizaciji — tako v času garancije kot po njenem preteku. Svoje dejavnosti pa ne opravlja le za litostrojske proizvode, temveč tudi za proizvode drugih proizvajalcev, kot so ALMAN-KRUPP, za katere je pooblaščen servis prav TOZD PTSE.

Dejavnost opravljamo na prostoru, ki skupaj s pomožnimi prostori meri okoli 3000 kv. metrov. Imamo močan vozni park za opravljanje del na terenu — obdelovalne stroje, s katerimi opravimo 70 odstotkov potreb po obdelavi materiala. Dovolj imamo raznih delovnih pripomočkov (stroji za vrtanje, brušenje itd.). Preskrba z energijo je zadovoljiva, prav tako poraba zaščitnih sredstev. Delovni in njim pripadajoči prostori so v celoti preurejeni. Danes šteje TOZD PTSE v povprečju 76 zaposlenih, ki pri svojem delu dosegajo zavidljivo

litetnejše izdelke in da se napake, ki jih servis ugotovi, razrešijo in se v naslednjih proizvodih ne ponavljajo.

S tem pa smo dosegli glavni smoter — našim kupcem zagotoviti pogodbeno kvaliteto izdelka.

Pri svojem delu pa se srečujemo tudi s kopico težav, podobnih kot jih imajo tudi drugi naši tozdi: pomanjkanje materiala, dolgi dobavni roki za kupljence, (nabava strojnih delov), nezadostna preskrba z rezervnimi deli, pomanjkanje deviznih sredstev za uvoz potrebnih delov, vse to nam onemogoča, da bi bili bolj učinko-

enakopravno sodeloval pri njem, brez škode za drugega.

Kakšna je naša perspektiva? Z nadaljnjim usposabljanjem serviserov proizvodov Litostroja, zato moramo še nadalje intenzivno vlagati sredstva v opremo in kadre. Najprej bomo opremili delavnice z dviznimi sredstvi (žerjavi) in delno dopolnili strojni park ter dosegli kadrovske strukture v razmerju 1:3 v korist proizvodnih delavcev. V srednjeročnem planu smo načrtali bolj počasno rast tozda, ker smo menili, da je v tem obdobju potrebno zgraditi trdne temelje za večjo razširitev v nadaljnjem srednjeročnem obdobju 1985—1990.

TOZD PTS lahko uspeva le, če bo tako kot doslej tudi v bodoče vzdrževal dobre poslovne, delovne, samoupravne in družbenopolitične odnose z drugimi tozdi v naši delovni organizaciji in s svojimi poslovnimi partnerji!

Kadrovska struktura zaposlenih in kadrovska problematika

Dobra organiziranost tozda oziroma oddelkov v njem je vsekakor predpogoj za uspešno poslovanje. Tega smo se zavedali tudi v TOZD PTSE, zato imamo izdelano organizacijsko shemo, iz katere je razvidno, kako je tozd organiziran po oddelkih. Iz sheme je razvidna tudi kadrovska struktura zaposlenih.

V celoti gledano je TOZD PTSE poleg varstva razdeljen na tri področja in šteje skupaj 76 delavcev. Ta področja so:

- I. Plan in analize
- II. Komerciala
- III. Proizvodnja

I. Plan in analize obsega štiri oddelke:

1. Planska operativna — priprava dela
2. Tehnologija
3. Kontrola kakovosti
4. Analize

Na področju Plana in analize je zaposlenih 15 delavcev.

II. Komerciala obsega en oddelk, v katerem so zaposleni 4 delavci.

III. Proizvodnja obsega sedem oddelkov, v katerih je zaposlenih 55 delavcev.

Ti oddelki so:

1. Servis dieselskih motorjev
2. Servis preoblikovalne opreme
3. Servis črpalk
4. Servis talnih vozil in naprav
5. Elektro servis
6. Servis individualne proizvodnje
7. Obdelava

V tozdu nimamo svojega pooblaščenca za varstvo pri delu. To nalogo opravlja varnostni inženir iz Službe za varstvo pri delu na osnovi medsebojnega dogovora. Področja dela se znotraj tozda med seboj povezujejo, zato je sodelovanje posameznih oddelkov nujno, seveda pa je predpogoj za uspešno delo tudi sodelovanje z drugimi tozdi. Pri tem nimamo posebnih težav, saj je pripravljenost za sodelovanje tako z ene kot z druge strani vedno prisotna.

Poudariti moramo, da kljub organizacijski shemi in ustrezni

kadrovske zasedenosti vsak opravlja tudi tista dela, ki ne sodijo prav v njegovo področje. Tak način dela nam narekuje narava dela, vsekakor pa tudi izpolnjevanje stabilizacijskih ukrepov, ki med drugim obsegajo omejevanje zaposlovanja, še posebej režijskega kadra. Izhajajoč iz navedenega dosegamo v našem tozdu zadovoljive delovne uspehe in tako pripisujemo svoj delež k razvoju Litostroja in družbe kot celote.

Proizvodnja

TOZD Proizvodno tehnični servis se deli na pet osnovnih proizvodnih področij: servisiranje, vzdrževanje in remontiranje (v garancijski in pogarancijski dobi):

- dieselskih motorjev;
- preoblikovalne opreme;
- talnih transportnih sredstev;
- vodnih črpalk in
- individualne proizvodnje.

Vsakodnevna skrb vseh zaposlenih v naši temeljni organizaciji združenega dela je, da bi čim bolj gospodarno, z najmanjšimi možnimi stroški in v najkrajšem času proizvedli čim več.

Pri načrtovanju servisiranja in remontiranja naših proizvodov se prilagajamo željam in potrebam kupca ter mu skušamo nuditi hitro in kvalitetno popravilo.

Zavedamo se, da pomeni naša korektnost pri popravilu opreme redno izpolnjevanje zastavljenih in načrtovanih planov uporabnika. Kljub omenjenim prizadevanjem pa še vedno naletimo na določene pomanjkljivosti, kot so:

1. nezadostna preskrbljenost z rezervnimi deli, katerih proizvajalci so dostikrat naši kooperanti;
2. težave pri hitri dobavi določenih materialov in delov proizvajalcev iz tujine;
3. prepočasna izdelava in dobava novih delov ali obnovitev že vgrajenih delov, ki so se tekom časa obrabili;
4. časovni zastoj pri izdelavi dokumentacije za objekt, katerega obnovljamo in moderniziramo.

V nenehni skrbi, da bi omenjene pomanjkljivosti zmanjšali na najmanjšo možno mero, smo si že pred leti za hitre terenske intervencije nabavili službene av-

tomobile in jih opremili s kompletnim monterskim orodjem. Nato smo tudi obnovili ostrešje in obnovili nekatere delavniške prostore, s čimer smo si izboljšali delovne pogoje.

Opremili smo se tudi z najnovejšimi obdelovalnimi stroji, to je s štirimi stružnicami in enim rezkalnim strojem. Vsi stroji so domače proizvodnje (»POMMAJSKA«), razen velike stružnice, ki je češkoslovaška (»SKODA« SUA-125) in je pod nadzrom Škodinih strokovnjakov začela obratovati konec preteklega leta.

Omenjeni stroj nam služi tudi za izdelavo nosilnih strobov, izdelavo osi in gredi za vodne črpalke, za popravilo izdelavo rotorjev, cilindrov dvizne mehanizme nakladalnikov. Prav v tem času pa imamo v delavni napravo za notranje struženje cilindrov za preoblikovalno opremo.

Časovno zavoro za boljši proizvodni načrt nam predstavlja montaža večjih in težjih sklopov, katere še vedno prevažamo z vlačarji. Zato smo se odločili, izdelamo in montiramo nova tekalna dvigala, za katera smo že v času izdelave oziroma prenovitve postavili primerne nosilne stebre.

Po posodobitvi opreme za proizvodnjo in po prenovi proizvodnih prostorov bo izkoristek zmogljivosti večji.

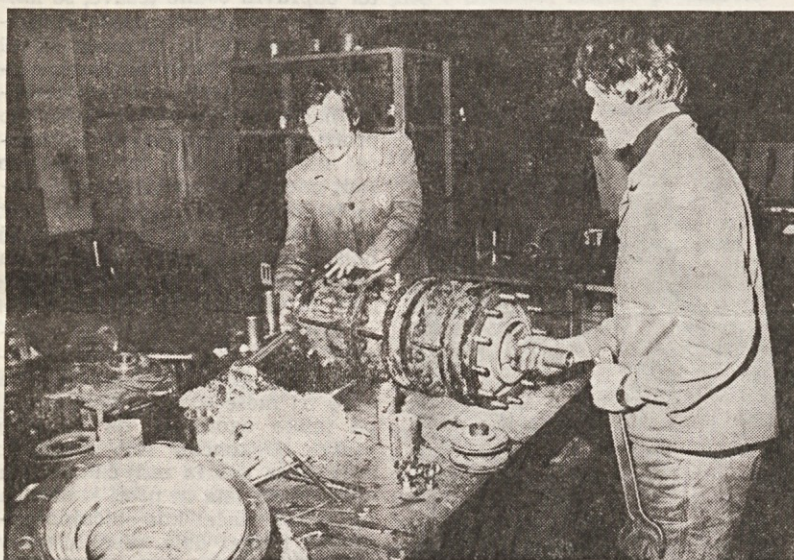
Posebno skrb pa nameravamo letošnjem letu posvetiti strokovnim seminarjem za monterje, delajo na ključnih delovnih mestih.

Prepričani smo, da bomo največjim možnim izkoristkom notranjih rezerv, boljšo opremljenostjo obrata, boljšimi delovnimi pogoji in ne nazadnje s kar največjo zavzetostjo slehernega zaposlenega dosegli načrtane proizvodne plane.

Družbenoekonomski položaj tozda

Ker se obseg litostrojske proizvodnje večja iz dneva v dan, temu primerno širi tudi naša temeljna organizacija.

Glede na našo dejavnost, narekuje hitre intervencije, dnevno srečujemo z različnimi pro-

Generalno popravilo vodne črpalke (vse fotografije v tozdu PTSE je posnel K. G.)

Obnova motorne gredi ladijskega motorja

dobro uspehe. Torišče dela v realizaciji skupnega proizvoda je v tem, da je delež TOZD PTSE čim manjši in to zato, ker je naš delež v skupnem proizvodu strošek za ostale tozde in kazalec kvalitete opravljenega dela. Zato se tudi zavzemamo za take medsebojne odnose, kot jih narekuje zakon o združenem delu, da se ve, kaj kdo dela in s kakšno kvaliteto in odgovornostjo je opravil delo.

Skoraj 90 odstotkov vse dejavnosti — del, ki jih v enem letu opravi naša temeljna organizacija, so pogodbeni razmerja z drugimi DO. Delež garancij v našem ciklusu proizvodnje se manjša, ker jemljemo kot dokaz, da delamo v Litostroju čedalje boljše in kva-

viti pri našem delu. Zavedati se moramo, da so naši izdelki vedno vgrajeni v ključni del tehnološkega procesa. Zato so izpadi — okvare na naših strojih za nas neprijetni, za porabnika pa jerazumljivo, če mora čakati na popravilo dalj časa. S tem mu povzročamo izpad proizvodnje in če hitro in kvalitetno ne ukrepamo, smo s tem izgubili bodočega kupca.

Zato moramo pri zadovoljevanju materialnih potreb v TOZD PTSE imeti v mislih rek, da prvi proizvod prodaja Prodaja, vse naslednje pa Servis. Prav zaradi skupnega proizvoda moramo v naši delovni organizaciji zgraditi take odnose med tozdi, da bi vsak

Za širok proizvodni program Litostroja je potrebnih veliko in skrbno izbranih rezervnih delov za servisiranje

PROIZVODOV

blemi. Največjo težavo pri našem delu predstavlja preskrba rezervnih delov in materiala. Razumljivo je, da bi jih v določeni količini morali imeti vedno na zalogi ali bi jih morali hitro dobiti. Ker to ni vedno mogoče, rešujemo položaj tako, da sami izdelamo posamezne dele ali popravimo stare. Ta postopek pa je dolg in dostiokrat dražji, kot če bi naredili oziroma dobili nov rezervni del. Kljub vsemu smo lahko zadovoljni z rezultati svojega dela. Naloga, zadane s srednjeročnim načrtom, smo izpolnili, tudi leto 1980 smo zaključili uspešno. Trenutno še nimamo knjigovodskih podatkov poslovanja in nam tako manjka pregled nad stroški, za katere upamo, da so v mejah planiranih.

V preteklem letu smo izstavili za 58.100.347 din računov, kar pomeni, da smo za 28 odstotkov presegle letni plan. Tudi primerjava z letom 1979 nas zadovoljuje, saj smo fakturirali za 31 odstotkov več. To pa ne pomeni povziranja cen naših storitev, temveč je odraz ne samo dela delavcev v naši temeljni organizaciji, ampak tudi v drugih tozdih, ki so nam pri tem pomagali.

Redna plačila naših kupcev in racionalno trošenje sredstev, predvsem omejitev neproizvodnih stroškov, nam je v preteklem kritičnem letu pomagalo obdržati tudi likvidnost položaja. Leto 1981 nam narekuje še bolj stabilizacijsko obnašanje in še večjo borbo za uresničevanje planskih obveznosti, ki so za 16 odstotkov večje od obveznosti v preteklem letu. Zato si moramo prizadevati narediti več ob manjših stroških. Z dobro organiziranostjo dela in visoko delovno storilnostjo ter dobim medsebojnim sodelovanjem je to mogoče. Naročil imamo za enkrat dovolj, prvo polletje je skorajda že zasedeno. Ker po vpraševanju in naročila vsak dan še prihajajo, ni strahu, da nam bi v letu 1981 primanjkovalo dela.

Pomen novih investicij — prednosti in izboljšave

Tako kot ostale temeljne organizacije združenega dela tudi naša vlaga veliko sredstev v posodobitev proizvodnega programa.

Glede na povečanje proizvodnje v drugih tozdih, se povečujejo tudi potrebe po servisiranju. Naraščajo potrebe po strojni obdelavi, zato smo se odločili za nakup nekaterih obdelovalnih strojev. V letu 1980 smo kupili vodoravno stružnico, naročeno pa imamo še pokončno stružnico, ki jo bomo dobili v letošnjem letu.

V proizvodnem procesu imamo težave pri transportiranju bremen, zato smo se odločili za novo investicijo dveh mostnih dvigal in žerjavne proge. Da bi bili stroški čim manjši, bomo vso potrebno tehnično dokumentacijo, razen za reduktorje in elektroopremo, izdelali sami. Čas izdelave mostnih dvigal in žerjavne proge bomo skrajšali tako, da bomo tehnično dokumentacijo poslali v proizvodnjo sami in sami bomo spremljali tudi proizvodni proces.

Prizadevali si bomo v čim krajšem roku izdelati vse tiste strojne dele oziroma sklope, ki jih glede na razpoložljive možnosti lahko opravimo sami.

Prednosti novih investicij bodo v tem, da bomo z boljšo opremljenostjo naredili več, bolj kakovitno, predvsem pa bomo skrajšali roke izdelave posameznih izdelkov. Lasten trud pa ne predstavlja le zmanjšanja stroškov, ampak tudi pogloblja naše znanje, kar nam bo v pomoč pri vsakdanjem delu.

Zavedamo se, kako pomembna je vsaka najmanjša investicija ali izboljšava za tozid in za celotno delovno organizacijo, in zadovoljni smo, da tudi mi prispevamo k njenemu razvoju.

Kadrovska struktura zaposlenih in kadrovska problematika

TOZD servis ima danes zaposlenih 76 ljudi, od tega 50 v proizvodnji. Med režijske delavce štejemo tudi vse delovodje in ostale pripravljavalce proizvodnega ciklusa. Lahko rečemo, da imamo v primerjavi s proizvodnimi tozdi majhen odstotek zaposlenih delavcev, ki sodijo v čisto režijo. Pri načrtovanju zaposlovanja novih delavcev se zavedamo, da smo tozid proizvodne dejavnosti in da je višina ustvarjenega dohodka odvisna od opravljenega dela in nalog v neposredni proizvodnji. Povprečna starostna struktura zaposlenih je 34 let, kar pomeni, da smo relativno mlada temeljna organizacija. Od skupnega števila zaposlenih imamo 22 mladincev. Večina zaposlenih je kvalificirana, nekaj pa je tudi takih, ki imajo nižjo šolsko izobrazbo, vendar so si z dolgoletnim opravljanjem del in nalog pridobili zahtevno znanje in izkušnje. S srednjeročnim planom načrtujemo, da se bo število zaposlenih povečalo na 85, računamo pa tudi, da si bo v tem obdobju večji del zaposlenih, ki imajo trenutno nižjo šolsko izobrazbo, pridobili kvalifikacijo.

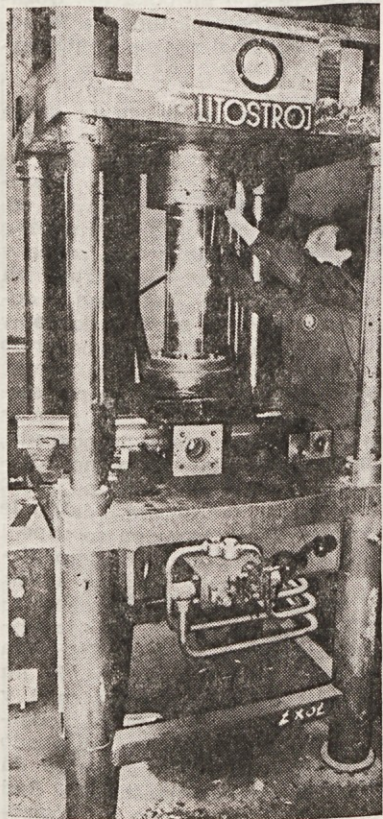
Zavedamo se, da so pred nami iz dneva v dan zahtevnejše naloge, saj se obseg litostrojskih proizvodov nenehno večja, pa tudi tehnologija je zahtevnejša, kot je bila pred leti. Zaposlujejo predvsem diplomante naše poklicne šole, vendar pa traja še nekaj let, da si ti delavci pridobijo prakso in spoznajo funkcijo in delovanje vseh litostrojskih proizvodov. Uspelo nam je pridobiti tudi nekaj sodelavcev iz ostalih tozidov.

Zavedati se moramo, da monter-serviser ne predstavlja samo svojega tozda, ampak DO Litostroja kot celoto.

Leta 1972 smo delovali še v prostorih Zunanje montaže in je za servisiranje naših proizvodov zadostovalo le 18 strokovno usposobljenih ljudi — danes je to število nekajkrat večje.

V nekaj letih nam je uspelo usposobiti ekipo za opravljanje najzahtevnejših del na terenu in seveda tudi v delavnici.

Vse pomembne akte in sporazume delavci obravnavamo na zborih delovnih ljudi, na njih oblikujemo pripombe in stališča, če je potrebno, to svojo odločitve potrdimo tudi z referendumom.

Servisni pregledi in popravila preoblikovalne opreme so odgovorna naloga delavcev servisa

Novo sprejete tovariše, ki želijo združiti svoje delo v naši temeljni organizaciji, sprejme komisija za delovna razmerja, katere zelo dobro sodeluje s kadrovske skupno službo.

Novo sprejet pravilnik o osebnih dohodkih je v naši temeljni organizaciji uresničen v celoti. Delavci smo pravilnik po predhodnih obravnavah sprejeli in z njim uresničili nagrajevanje po delu.

S pravilnikom smo zadovoljni, vendar želimo, da bi se bolj zaživel tudi pravilnik o tehničnih normah. Menimo, da bi bilo s takim pravilnikom možno dejansko uveljavljanje in resnično nagrajevanje po opravljenem delu.

Poleg dobre storilnosti bi dosegli tudi večjo učinkovitost, kar bi se še bolj odrazilo v uspešnosti naše temeljne organizacije združenega dela — pri skupnih prihodkih in tudi pri osebnem dohodku.

Samoupravljanje

Delavski svet naše temeljne organizacije je samoupravno organiziran tako, da ima komisije za določena področja. Člani delavskega sveta smo pravočasno obveščeni o sejah, prav tako dobivamo tudi gradivo zanje.

Na svojih sejah obravnavamo tekoče zadeve, jih posredujemo v obravnavo in odločanje delavcem. Delavci se dogovarjamo in uveljavljamo samoupravne pravice in vseh odločitvah — na upravnem, gospodarskem in političnem področju, pri temeljih plana naše temeljne in celotne delovne organizacije. Dosledno uveljavljamo zakon o združenem delu in z njim pridobljene pravice in obveznosti.

Pri uveljavljanju Zakona o združenem delu smo delavci resnično realizirali ideje samoupravljalcev in uresničevali svoje samoupravne pravice in dolžnosti, ki nam jih zakon zagotavlja in s tem usmerja naše samoupravno delo.

Delavci budno spremljamo in izvajamo ukrepe za stabilizacijo in varčevanje z materialom, težimo k čim cenejši proizvodnji. Posebej uveljavljamo svoje samoupravne pravice pri obravnavah, periodičnih in zaključnih računih (bilanci), ki so kazalci naših uspehov dela. Uspešnosti v naši temeljni organizaciji združenega dela so natančne in temeljite. Obravnavanje se vrši tudi predhodno po strokovnih mestih, da so delavci čim bolj natančno seznanjeni z rezultati dela.

Delegatski sistem je pri nas precej razvit. Tako so člani naše temeljne organizacije sproti seznanjeni s celotno problematiko in gradivom samoupravnih sporazumov, z dogovorom o svobodni menjavi dela in uslugah drugih temeljnih organizacij in z obveznostmi naše temeljne organizacije do družbe.

Delavci uveljavljamo svoje odločitve in sklepe preko delegacij, ki so združene z delegacijami TOZD IVET. Seveda te odločitve in sklepe skupaj obravnavamo in usklajujemo ter oblikujemo skupno stališče delavcev, ki ga nato zastopamo na vseh ravneh.

Mladina

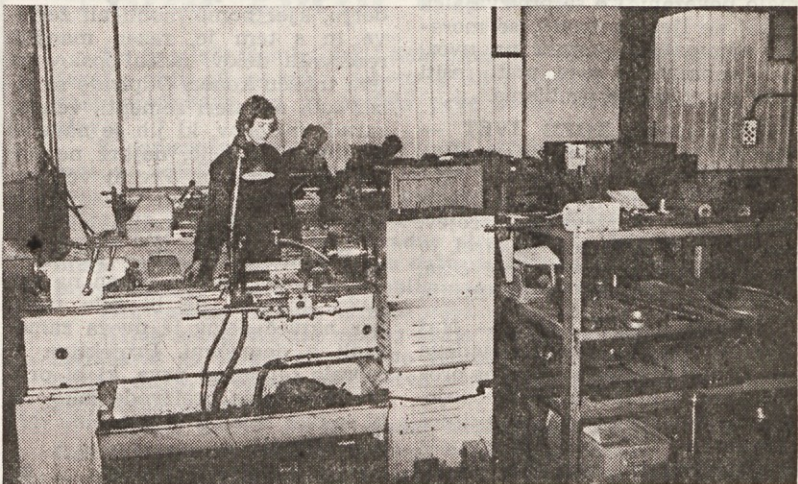
OO ZSMS šteje 23 članov, od katerih je pet članov ZKJ.

Srečujemo se s podobno problematiko kot ostale OO v tovarni, pri nas se pojavlja še problem odsotnosti mladincev zaradi trenskega dela zunaj tovarne. To nas ovira pri aktivnem delovanju, zato to skušamo nadoknaditi z aktivnejšim sodelovanjem z ostalimi družbenopolitičnimi organizacijami v tozdu. Tako vse probleme in hotenja, kot so stanovaljska problematika, problematika proizvodnje in podobno rešujemo skupaj z ostalimi DPO. Udeležujemo se različnih akcij z vsemi OO ZSMS in z ostalimi družbenopolitičnimi organizacijami v Litostroju. Sodelujemo na raznih seminarjih, vanje skušamo vključiti čim večje število mladincev.

Zavedamo se, da mora mlada generacija z vso zavzetostjo opravljati svoje naloge, da bi na

Pa pogledmo, kaj je narobe pri tem viličarju

Del servise mehanske obdelave

ta način več prispevala za naš boljši jutri.

OO sindikata

Naša osnovna organizacija se je spoprijela z vrsto tekočih problemov, ki so vsakodnevno nastajali pri uresničevanju zastavljenih programov, nalog in ciljev, opredeljenih v sklepih 9. kongresa ZSS in 8. kongresa ZSJ.

Predvsem smo se zavzemali za povečanje produktivnosti dela, zaradi česar smo morali vložiti veliko truda, da smo z nekaterimi odrekli in stabilizacijskimi ukrepi dosegli uspeh pri uresničitvi začrtanega plana in s tem zagotovili uspešno gospodarjenje našega tozda.

Na samoupravnem področju smo dosegli zadovoljive uspehe, saj delavec kot osrednji nosilec celotnega družbenoekonomskega razvoja vedno bolj odgovorno odloča o pogojih, sredstvih in rezultatih svojega dela.

Veliko pozornost smo posvetili mladini. Vključujemo jo v delo na samoupravnem in na političnem področju. Vprašanja proizvodne problematike in družbenopolitičnega dela naše temeljne organizacije rešuje izvršni odbor sindikata skupaj z vodstvom in predstavniki družbenopolitičnih organizacij, sprejema določene naloge, ki jih nato posredujemo delavcem v uresničitve.

V letošnjem letu smo posvetili več pozornosti izobraževanju naših delavcev, zaradi zahtevnejših del in potreb naše temeljne organizacije.

Menim, da smo kolektiv, ki je sposoben odločati in se spoprijeti z najzahtevnejšimi deli in nalogami, pred katere smo postavljene.

Uresničevanje samoupravljanja,

delegatskih razmerij, sodelovanje DPO med seboj, sodelovanje z vodstvom TOZD in s samoupravnimi organi

S sprejetjem nove ustave leta 1974 in sprejetjem Zakona o združenem delu so bile za uresničevanje političnega sistema socialističnega samoupravljanja narejene korenite spremembe. S tem se je povečal tudi obseg samoupravnih pravic.

Družbenopolitične organizacije tozda skupaj z vodstvom in delavskim svetom sodelujejo med

seboj in skrbijo, da smo delavci pravočasno in pravilno obveščeni. Tako lahko uresničujemo samoupravne pravice in dolžnosti, ki nam jih daje ustava.

Veliko smo storili na področju podružbljanja ljudskega odpora in družbene samozastite, saj se zavedamo, da je to proces, ki ne nastaja sam po sebi zunaj družbe, temveč je plod širših družbenih procesov. Zato je tudi vnaprej naša naloga, da ta sistem še naprej razvijamo, ga krepimo in prenašamo v vsakdanjo prakso.

Veliko je še nedorečenega na področju svobodne menjave dela. Gradiva so velikokrat preobširna in razumljiva le tistim, ki jih sestavljajo, in tako v nas podzavestno vcepljajo nekakšen odpor. V tem verjetno tiči vzrok, da na tem področju ni zelenih rezultatov. Zavzeti se moramo, da je treba delovnemu človeku določene potrebe s tega področja posredovati v taki obliki, da mu bodo razumljive. Le tako bo znal pravilno ravnati in se samoupravno odločati.

Vloga in delovanje družbenopolitičnih organizacij

v celotnem delu in življenju v temeljni organizaciji

OO ZK šteje 13 članov, kar predstavlja 17 odstotkov vseh zaposlenih. Vsekakor ni pohvalno, da naša OO v svojih vrstah nima tovariš, vendar moramo vedeti, da smo majhen tozid z majhnim številom zaposlenih žensk (le 11).

Ena naših stalnih nalog je, da vključimo v naše vrste tiste sodelavce, ki so se izkazali pri izvrševanju delovnih nalog, pri opravljanju samoupravnih in družbenopolitičnih funkcij in so sposobni utrjevati in uveljavljati ideje ZK, se boriti za napredek in razvoj delavskega razreda in povečevati gospodarsko stabilnost naše samoupravne družbe kot celote. Sestanke sklicujemo po potrebi, na njih spremljamo zunanje in notranje politično dogajanje in usmeritve CK ZKJ. Na sestankih razpravljamo o gospodarjenju v tozdu in celotni organizaciji, spremljamo izvajanje in uresničevanje stabilizacijskega programa, načel Zakona o združenem delu ter delo samoupravnih organov in družbenopolitičnih organizacij našega tozda.

Pripravili sodelavci v TOZD PTSE

OKROGLA MIZA ● OKROGLA MIZA ● OKROGLA MIZA ● OKROGLA MIZA

Potrební bodo skrajni naporí

(Nadaljevanje s 7. strani)

Matejčič, TOZD Nabava — V letošnjem letu bo za Nabavo največje pritiski do potrebnih deviznih sredstev. Že nekaj let ni bil naš tozd v takih težavah pri preskrbi deviznih sredstev, kot je bilo to lani. Letos pa bo še veliko težje. Potrebe so narasle na 16 milijard deviznih sredstev, izvoza na konvertibilno področje pa imamo predvidenega za okrog 11 milijard. Od konverzije pa pričakujemo zelo majhen odstotek. Zato se bomo morali bolj preusmeriti na domači trg. Po drugi strani pa vidim, da smo z domačimi proizvajalci premalo povezani. Če se proizvajalcu nekaj ne ljubi nabaviti, se moramo avtomatično obrniti na uvoz. Zato moramo v prvi vrsti rešiti naše gospodarske probleme.

Vidmarjeva, TOZD IVET — Največ težav v letošnjem letu pričakujemo pri vzdrževanju strojev, ker imamo le 40 ključavničarjev za vzdrževanje strojev. Strojni park je že zelo zastarel, to pa zahteva neprimerno več časa, kot za popravila na novih strojih.

Gruden, TOZD PUM — Naš plan za letošnje leto predvideva precej več ulitkov za skupni proizvod kot za blagovno proizvodnjo. Lansko leto smo imeli na primer planiranih 3280 ton ulitkov za skupni proizvod, letošnji plan pa predvideva 4212 ton za skupni proizvod. Skušali pa bomo seveda izpolniti tudi ta plan. Lahko rečem, da je letošnji plan precej višji prav na račun ulitkov za skupni proizvod. Seveda pa smo tudi mi odvisni od materialne oskrbe s surovinami, s katerimi imamo najprej težave.

Struktura naših naročil pa je taka: dobili smo precej novih naročil za dieselske motorje, zanje pa je potrebno imeti dobre surovine, če hočemo, da bomo dobili kvalitetne ulitke. To pomeni, da je od strukture naročil važno kakšne surovine potrebujemo, vprašanje pa je tudi, če jih bomo sploh dobili.

Tako kot drugje v proizvodnji je tudi pri nas potrebno redno vzdrževanje strojev. Dostikrat se zgodi, da imamo kakšne izpade na talilnih ali žarilnih agregatih, ki nam zavrejo redno proizvodnjo.

Tretji sklop vprašanj se je nanašal na izvozno politiko Litostroja. V strukturi letnih planov smo sicer že imeli višjo stopnjo izvoza, vendar je v sedanjih pogojih precej težje izvažati. Na žalost pa je sedaj večja stopnja izvoza na klirinškem področju. O problematiki v zvezi z izvozom je najprej spregovoril tovariš

Fabčič, TOZD Prodaja — Gospodarski plan za leto 1981 izraža samo vrednost, ki izhaja iz že prejšnjih pogodb. To je v glavnem iz leta 1979 in 1980. Zato izvoz ne bo problematičen. Problematična so predvsem nova naročila. Ta niso nikjer niti okvirno vrednostno izražena. Čeprav vlagamo vse napore, da bi se prebili na konvertibilno področje, v glavnem uspevamo na klirinškem tržišču. Računamo na posel v Iraku, za katerega naj bi izdelali 6 turbin in črpalne postaje, to pa nas bi tudi rešilo skrbi za konvertibilno valuto.

Pri izvozu je za nas zelo pereč še en problem — naše cene so zelo visoke, s tem pa tudi nismo več konkurenčni. Na zadnji licitaciji za turbine v Južni Ameriki smo bili predzadnji prav zaradi cene. Naša cena je bila namreč 9 dolarjev po kilogramu, najboljši ponudnik pa je zaračunal 6 dolarjev po kilogramu. Ko bomo enkrat rešili vprašanje cene, gotovo ne bo več vprašanje izvoza za konvertibilno tržišče.

Rovšek, TOZD Montaža — Montaža ima v tem letu zelo malo poslov za konvertibilno področje. Nekaj nedokončanih poslov je še v Iraku, bodo pa še v San Salvadorju, kjer bomo montirali žerjave in s tem je, razen manjših rezervnih delov, naših poslov na tem tržišču konec. Odpirajo se sicer tudi nekateri remont, vendar zaradi razlogov, ki jih je navedel že tovariš Fabčič, najbrž ne bomo prišli zraven. Precej več poslov pa bomo imeli v letošnjem letu na klirinškem področju.

Bratkovič, DS SSP — POAE — Ker je uvoz močno vezan na naš izvoz, menim, da bi bilo treba kar največ delov iz uvoza zamenjati z domačimi. Projekcija bi morala biti torej prva, ki bi projektirala naše proizvode tako, da bi se dali izdelati z domačimi deli in materiali.

Tovornik, TOZD IRRP — Že pred dvema letoma je TOZD IRRP začel posvečati vso pozornost temu, da bi čim manj delov uvažali in jih čim več kupovali doma. Vendar so tudi deli, ki jih ni moč kupiti doma, ker jih pri nas ne proizvajamo, zato jih moramo uvažati. To velja na primer za nekatere dele pri turbinah, pa še kje drugje.

Zadnji sklop vprašanj se je nanašal na stabilizacijske ukrepe. Opažamo lahko, da o stabilizaciji govorimo že precej manj, vedno bolj pa postaja ali naj bi postajala del našega vsakodnevnega obnašanja in ravnanja.

O tem, kako se obnašamo pri nas, je najprej spregovoril tovariš

Kregar, TOZD PZO — Stabilizacijo smo že enkrat omenili, ko smo govorili o boljšem izkoriščanju delovnega časa. Pri nas je zelo majhen izkoristek delovnega časa — pravimo, da 5 do 6 delovnih ur, sam pa trdim, da dostikrat celo manj. Zlasti pred in po praznikih. Samo na očeh vseh je delavec, vprašanje pa je, kako je z izkoriščanjem delovnega časa drugih. To je opazno tako jutraj po šesti uri, kot pred drugo uro popoldne. Treba je zaježiti vse zamude in šteti čas izhodov tudi neproizvodnih delavcev. Podobno je tudi s postajanjem okrog avtomatov za napitke, posebno okrog tistih, ki so skriti po pisarnah. To pomeni, da naj bi stabilizacija največ temeljila na boljšem izkoriščanju delovnega časa.

Rupnik, DS PFSR — V letu 1980 smo prešli na nekakšen tihi drseči delovni čas. To pomeni, da smo ukinili vse nadure, ker je narava dela taka, da je potrebno včasih delati tudi po 11 ali 12 ur na dan, včasih pa manj kot osem ur. To pomeni, da je lahko delavec takrat, ko nima svojega dela, doma. Mislim, da smo s tem veliko pripomogli k stabilizaciji, obe-

nem pa zaradi delovnih »špic« nismo povečali števila delavcev.

Rovšek, TOZD Montaža — Strinjam se s tovarišem Kregarjem, omenil pa bi še, da veliko časa vržemo stran, ko že končne izdelke začnemo spreminjati. To je zelo nestabilizacijski odnos do dela in do človeka. Nestabilizacijsko pa se obnašamo tudi pri raznih transportih. Različne materiale odložimo tam, kjer so nam najbolj v napoto ali pa so najbolj od rok. Podobno nestabilizacijsko smo ravnali tudi takrat, ko smo asfaltirali ceste okrog novih hal, čeprav so bili takrat za to čisto nemogoči vremenski pogoji. Ker se je takrat zaradi otvoritve nove tovarne zelo mudilo, se nobeden ni vprašal koliko časa bo ta asfalt zdržal. To pomeni, da je bil denar tako rekoč vržen stran, saj bo ceste potrebno kmalu spet popravljati ali na novo asfaltirati.

Hajdinjak, TOZD OB — Omenil bi rad samo to, da se različni dogovori in sporazumi, ki jih sprejemamo, v praksi čisto ne spoštujejo. Isto velja tudi za izvr-

ševanje dogovorjenih rokov. Mislim, da si v letošnjem letu tega ne bi smeli več dovoliti. To velja tako za področje samoupravljanja kot vodenja.

Bratkovič, DS SSP — Pri letošnjem planu so nekateri tozdi zahtevali zelo veliko število novih delavcev. Vsak tozd pa bi se moral zavedati, da je potrebno narediti precej več z istim številom delavcev.

Guzelj, TOZD PZO — Glede na to, da sem do sedaj tudi sam delal v proizvodnji, lahko rečem, da se stabilizacijsko obnašajo le tisti, ki vedo, kaj je stabilizacija. To so predvsem starejši delavci, ki so že po 10, 15 in več let v tovarni. Mlajši delavci pa se še naprej obnašajo dokaj neodgovorno. Zato bi pozval vse mladince, da bi se začeli obnašati drugače. Do sedaj namreč vidijo le razlike v osebnih dohodkih, ne pa tudi razlike v delu.

Ob koncu razprave sta se oglašila še tovariš Matejčič in tovariš Kregar. Tovariš Matejčič je poudaril, da pri naših načrtih v zvezi s tako visokim količinskim planom nismo šli v iskanje internih rešitev, temveč smo se še bolj navezali na kooperacijo. Ta pa bo dražja in rokovno daljša. Tovariš Kregar pa je omenil delo ekipe za saniranje dokumentacije. Do-

govorili smo se, da bomo ugotavljali, kaj bo nova dokumentacija pokazala in da bomo analizirali poizkusno dobo uvažanja nove dokumentacije, vendar nismo do konca leta naredili nič. S tem je tovariš Kregar pokazal le na enega od primerov, kako gremo v vsako spremembo brez poštenega premisleka, če pa želimo neko stvar prej preizkusiti in na podlagi analiz in izkušenj delati naprej, tega ne znamo izpeljati.

To so bile glavne misli, ki so jih izrekli sogovorniki na okrogli mizi. Bili so dokaj kritični in precej realni in kot kaže se problemov, ki nas čakajo, zavedajo. To pa je že lahko vsaj delni porok, da bomo težave do katerih bi prišlo, znali reševati. Vsekakor pa to ni le stvar planerjev in njihovih volje. V skupnem proizvodu in v procesu dela sodelujemo vsi. Zato ne bodimo pri izjavah o skupni odgovornosti le načelni, temveč se tega tudi zavedajmo. Le resnično sodelovanje med tozdi in delovnimi skupnostmi, skupna odgovornost in zavzeto delo lahko pripomorejo, da nam bo gospodarski plan za letošnje leto uspelo izpolniti.

Okroglo mizo sta vodila in zapisala vodja centra za samoupravo družbenopolitično in informativno dejavnost Karel Gornik in novinarka Marijana Meglič.

V LITOSTROJU SMO ZAČELI ZBIRATI PAPIR

AKCIJA, VREDNA POZORNOSTI

Varčevanje z dobičkom

Socialistična republika Srbija je pred kratkim sprejela zakon o prepovedi sežiganja in o obveznem zbiranju papirja. To je precej oster ukrep, zaradi hudega pomanjkanja papirja pa je skoraj nujen. Vedno bolj postaja jasno, da je starega neuporabnega papirja povsod dovolj, težava je le v zbiranju. Stalno se jezimo nad papirnatno vojno, brezglavo pa mečemo v koše in smetnjake cele kopice te dragocene snovi. To pa nam ustvarja le še dodatne stroške.

Zato velja posebej pozdraviti akcijo delavcev tozda IVET oziroma oddelka za zbiranje koristnih odpadkov, ki so začeli pred približno pol leta zbirati papir. To je akcija, o kateri vemo v Litostroju bolj malo, zato smo zaprosili tovariša Karla Skoka, vodjo transporta in vzdrževanja transportnih naprav in pobudnika akcije, da pove nekaj več o tem:

»Dva vzroka sta bila, ki sta nas vodila v to akcijo. Najprej je bilo to obveščanje javnosti in pozivi k zbiranju starega papirja, potem pa še računi, ki nam jih je dostavljalo komunalno podjetje »Snaga« za odvoz smeti. S podjetjem »Snaga« imamo namreč dogovor, da nam mesečno odpelje

38 kontejnerjev, cena za to pa je vračunana v pristojbino, ki jo na podlagi kvadrature Litostroja plačujemo »Snagi«. Smeti pa je bilo vedno več, zato smo zelo kmalu začeli presegati število 38 odvozov kontejnerjev. Število se je povečalo že za 10, 12 in celo 18 voženj več, vse to pa smo morali še dodatno plačati. En sam odvoz kontejnerja znesse približno 1200 dinarjev. Zato smo se nad tem zamislili in začeli ukrepati. Najprej smo zadolžili vratarstvo službo, da je začela nadzorovati število odvozov, kontejnerje pa smo oštevilčili in pazili, da je komunalno podjetje odvažalo res samo tiste, za katere smo jih poklicali. Dogajalo se je namreč tudi, da so odvažali še napol prazne kontejnerje.

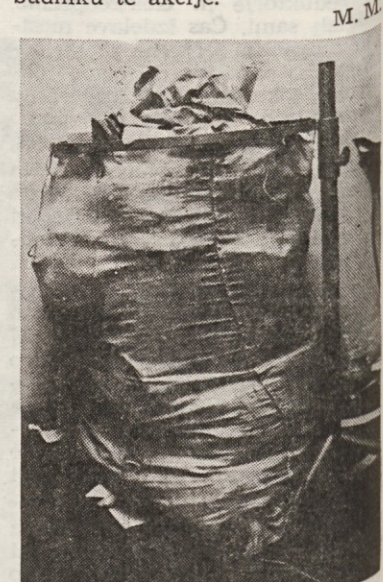
Zatem pa se je začela druga akcija — analiza sestave smeti. Ugotovili smo, da je med njimi izredno veliko papirja. In to v kontejnerjih v Nabavi, ob delavski restavraciji, ob bifejih (pretežno embalažni papir), potem pa še v tiskarni (odrezki), v konstrukcijah in v pločevinarni. Zato smo se dogovorili z vodjo snažilke, da papir iz košev in smetnjakov odberejo in zbirajo posebej. V ta namen smo dobili od »Unija papir servisa« velike vreče iz jute, vendar so nam jih že preko 20 pokradli, med njimi celo eno polno! (Papir pa je bil raztresen po tleh). Snažilke se teh navodil držijo le deloma, kljub temu pa so uspehi akcije že vidni. Za zbiranje papirja uvajamo tudi posebne vreče, ki so obešene na okvir; razpostavili pa jih bomo tam, kjer je največ odpadnega papirja. Ena taka vreča je že v tiskarni, tri, ki jih še delamo, pa bodo v kopirnici, v konstrukciji in v obdelavi podatkov — POAE. Upam, da bodo vreče dosegle svoj namen in da jih bodo delavci »upoštevali«. Rad bi opozoril vse delavce v Litostroju, da papirja ne bi metali v kontejnerje, v koše za papir pa ne smemo metati plastificiranega pa-

pirja, plastičnih kozarcev, indigo papirja in podobnega.

O tem, kakšni so konkretni uspehi akcije zbiranja papirja, pa je tovariš Skok povedal:

»Najprej bi rad pohvalil delavce skupine, ki zbira koristne in nekoristne odpadke, ker na dnevnih obhodih zbirajo celo papir iz kontejnerjev, vanj pa mečejo odpadke, ki ležijo naokrog. Po drugi strani pa lahko rečem, da smo že sedaj (pri še ne popolnoma vpeljani akciji) dosegli zmanjšanje odvoz kontejnerjev za približno 10 na mesec. V tovarni jih imamo zaenkrat 15, dva pa še pričakujemo in vedno bolj so polni »pravih« smeti. Z »Unija papir servisom« smo dogovorjeni, da pridejo s kamionom po papir, ki ga plačujejo po 0,90 par za kilogram. Ta denar nato nakažejo na žiro račun delovne organizacije Litostroja. Na mesec tako zberemo okrog 2 toni papirja in zanj dobimo približno 200 starih tisočakov.

Računica je torej več kot jasna. Na ta način prihranimo stroške za odvoz povprečno trinajstih kontejnerjev na mesec, kar je že več kot en stari milijon, ob tem pa z odpadnim papirjem celo zaslužimo. Vendar ta simbolični zaslužek ni pomemben. Važnejše je, da smo začeli varčevati tam, kjer je to mogoče. In predvsem je važno, da imamo v Litostroju ljudi, ki se s tem ukvarjajo. Zato pohvala velja tudi tovarišu Skoku, po-

Vreča za papir, kakršno že imajo v tiskarni

Zakaj nova časopisna glava?

Številna uredništva velikih in majhnih, priljubljenih in manj priljubljenih časopisov, skromnih tovarniških biltenov in glasil večjih delovnih organizacij, kot je naša, si najbolj od vsega želijo vedeti, kako bralci ocenjujejo časopis. Za nas pa je najpomembnejše, da vemo to, kakšno dejansko vlogo obveščanja delavcev v našem sistemu izpolnjuje litostrojski časopis.

Odgovor na to vprašanje ali bolje javno mnenje o tem lahko pridobimo po znanih metodah anketiranja bralcev. Vendar tudi ankete niso zanesljiva metoda ugotavljanja iskanega bistva. Lahko pa se zgodi nekaj čisto nepomembnega, kar nam ponudi odgovor na vprašanje. To se nam je pripetilo tudi ob izidu našega januarskega časopisa.

Naš januarski časopis je namreč z novo oblikovano časopisno glavo. Zakaj in kako smo se na uredniškem odboru in na drugih ustrezni mestih odločili za to, smo deloma že pojasnili na prvi strani našega januarskega časopisa. Takrat smo zapisali tudi dvom, da nam bodo največji litostrojski domoljubi najbrž nekoliko zamerili to spremembo.

Tako se je tudi zgodilo! Najprej moramo povedati, da je takoj po izidu časopisa v uredništvu velikokrat zazvonil telefon. Bralci so nam sporočili svoja mnenja o novi obliki časopisne glave. Mnenja so bila različna. Slišali smo iskrene pohvale, mnoge nove ideje pa tudi kritiko in nasprotovanje. Lahko bi rekli, da je bila sprememba časopisne glave oziroma le oblika črk »nepredvidena anketa«, ki je poleg ocenjevanja nove glave dala vedeti, kako pomemben in priljubljen je naš časopis.

Razveseljivo je to, da so se oglašali sodelavci z raznih področij našega dela v tovarni. Tako iz neposredne proizvodnje, kakor tudi iz strokovnih služb, birojev in drugih oddelkov.

Vse, kar je bilo do sedaj povedano, ima nekaj skupnih stičnih točk in pozitivnih ugotovitev, ki bodo vsekakor koristile predvsem časopisu.

Vsi smo, več ali manj občutljivi na spremembe, posebno če nas vznemirjajo v našem mirnem življenju, kjer se lahko tudi sto let nič ne spremeni. Spremembe nas vznemirjajo tudi, če so koristne ali privlačne, saj nam tako pestrijo že tako preveč enolično življenje. Približno tako je delovala naša sprememba — v njen prid in tudi proti njej.

Ob tem lahko ugotovimo, da je zanimanje za naš časopis naraslo, saj se je in se še veliko govori o njem.

Morda pa je pogovor o časopisu mnoge vzbudil, da so prebrali dva, tri ali več člankov. Morda se je komu porodila ideja, da je prisluhnil številnim pozivom uredništva in prispeval kakšno zanimivost za naš časopis. Morda je koga, ki pravi litostrojskega časopisu »moj časopis«, ta zavzetost pritegnila tako, da bo postal tudi njegov redni in občasni sodelavec z vedno novimi idejami in predlogi.

Še bi lahko naštevati, kaj vse je povzročila ta majhna osvežitev v našem časopisu. Predvsem pa lahko povzamemo izkušnjo, da bi morala vsaka naslednja izdaja imeti nekaj vidnih novosti, pa bi jo z večjim zanimanjem prebirali. V uredništvo pa smo prejeli tudi pismo, ki nam ga je poslal naš upokojenec tov. Miro Stalovski. Opozarja nas, da ni lepo, ker smo ime časopisa napisali z malo začetnico, češ da je SZDL Slovenije obsojala rabo malih črk pri pisanju različnih imen in podobno.

Drugo pisanje pa nam je prinesel v uredništvo naš sodelavec tov. Jože Škulj. Ko nam je to izročil, nas je še pošteno okregal, tako da smo se še dolgo po tem vpraševali, ali smo še uredništvo ali pa smo postali »vrvarna«.

Kaj naj rečemo ob tem? Najbrž je naš časopis lahko mirno preživel vseh 21 let izhajanja, ker je imel toliko tihih »mecenov«. Tihih pravimo zato, ker je bilo potrebnih celih 21 let, da so tiho podpisali tole pismo. Če je tako prav, potem bi v uredni-

ca, pa tudi na našem časopisu je bila, kot tudi na drugih sredstvih obveščanja.

Ali nas morda ne navdaja občutek, da smo že nekoliko utegnjeni?

Ali lahko kdo pove, kje še ni našega znaka in napisa?

Ali se lahko vprašamo, če je še kakšna druga rešitev, predvsem tam, kjer to lahko storimo?

O tem smo razpravljali na uredniškem odboru, v uredništvu in z drugimi odgovornimi sodelavci. To je dalo novo časopisno glavo, za kar smo se dokončno odločili na zadnji seji uredniškega odbora v preteklem letu. Osnovni razlogi pa so navedeni tudi v zapisniku uredniškega odbora te seje, zato izvelec o tej zadevi objavljamo v celoti.

Ob prehodu v leto 1980 je na pobudo uredništva stekla razprava o vsebinski popestritvi časopisnih rubrik, pa tudi o boljših tehničnih in likovnih rešitvah. V ta namen se je uredništvo obvezalo, da pripravi ustrezne predloge tudi za likovno in funkcionalno popolnejšo glavo časopisa.

Ze v začetku leta 1980 je bilo izdelanih več osnutkov nove glave časopisa, ki jih je uredniški odbor sprotil ocenjeval in dopolnjeval. Ves čas pa je prevladovalo mnenje, da se mora časopisna glava spremeniti iz naslednjih razlogov:

● Dosedanja časopisna glava je bila preveč obložena, saj je imela okoli osnovnega imena še pet dodatnih elementov (litostrojski znak, zgornji napis SOZD Združena podjetja strojegradnje, znak Reda dela z rdečo zastavo s podpisom in spodnja napisa o glasilu).

● Tako obložena časopisna glava je delovala izredno nečitljivo in neučinkovito, saj se je med vsemi dodatki izgubilo ime časopisa.

● Dosedanja glava je bila izdelana v negativu, zaradi tega je bilo preveč črnine in je delovala pretežko z ozrom na format in ostalo obliko prve strani časopisa.

● V skladu z zakonom o združenem delu in v skladu s smernicami Zveze sindikatov Slovenije so postala glasila v združenem delu glasila delavcev in ne glasila delovne organizacije, zato smo nujno morali spremeniti zgornji napis.

● Ime našega časopisa je registrirano na Sekretariatu za informacije SR Slovenije z imenom »Litostroj« in ne s polnim imenom delovne organizacije, ki je zapisano v sodnem registru, kar je vplivalo na to, da smo morali glavo prilagoditi temu elementu.

Med izdelanimi osnutki, ki jih je obravnaval uredniški odbor (bilo jih je 10), so bili napisali raznih velikosti in stilov. Pri večini osnutkov je bil

Nova glava da ali ne...

Ko je mladi Hamlet držal tisto lobanjo v rokah in se spraševal o »biti ali ne biti«, gotovo ni bil v tolikšni zadregi kot naše uredništvo, ko je prejelo prve ocene nove časopisne glave.

Z januarsko številko je stopilo pred kolektiv z uredjeno, po desetih letih preprosto počesano glavo, ki naj bi odslej brez tiste službene oglatosti in ovešenosti spremljala življenje kolektiva v tovarni in zunaj nje. S svojo lahkotno obliko je hotela biti čimdalj od toge uradne utesnjenosti, zato pa čim bližje človeku — živemu članu delovne skupnosti in ne samo mrtvi številki v neki uradni oblikovani ekonomski skupnosti.

Žal, novosti vsi niso sprejeli tako. Kljub temu, da gre razvoj svojo pot (— glejte, kako in kolikokrat se spreminja recimo tehnična dokumentacija za proizvodnjo), predlaga uredništvo v želji po jasnejši podobi neobvezno anketo.

Vabimo bralce, da na spodaj natisnjenem lističu obkrožijo ustrezen odgovor in pripišejo besedico pojasnila.

Anketni list pošljite na uredništvo najkasneje do 10. marca. ETO

	tu odrežite	
Z novo glavo	sem	zadovoljen
ker	nisem	

uporabljen zaščitni napis in litostrojski znak. Nekaj osnutkov pa je bilo pripravljenih tudi z novo obliko črk. Po večkratnih razpravah in dopolnitvah ter po posvetovanjih s številnimi odgovornimi člani našega kolektiva se je uredniški odbor na svoji seji 31. 12. 1980 dokončno odločil za novo obliko glave. Le-ta je sestavljena iz malih kurzivnih črk, drugi del glave, ki je gibljiv, pa predstavlja zaščitni znak Litostroja. To pomeni, da mora biti vedno na prvi strani časopisa in na takem mestu, ki bo likovno najboljše izpolnila prvo stran posamezne številke.

Uredniški odbor je tudi sprejel sklep, da nova glava v bodoče izhaja v modri litostrojski barvi, ob različnih svečanostih pa v rdeči barvi. To pomeni, da bo odslej dvobarven, saj bo v modri (oz. rdeči) barvi glava časopisa ter znak, naslovi in nekateri okvirji na prvi strani in naslovi ter okvirji na zadnji strani časopisa.

Po vsem tem lahko rečemo, da razprava o novi glavi časopisa še ni končana. Pravo vrednost pa bomo lahko ugotovili le tako, če boste v večini izpolnili ponudeno anketo.

Uredništvo

IZ NAŠE KULTURNE KRONIKE

DELO PIHALNEGA ORKESTRA LITOSTROJ

Sredi januarja je imel odbor pihalnega orkestra 21. redno sejo, na kateri so se dogovorili za načrt dela v letu 1981. Oživila je tudi pobuda, da se ustanovi plesni orkester iz vrst lastnega članstva, še naprej pa bo nastopal v našem okviru tudi narodnozabavni ansambel Veseli Šentvidčani.

Pihalni orkester v prvi polovici letošnjega leta načrtuje več nastopov. Že 1. marca bodo sodelovali na kurentovanju v Ptuj. V aprilu bodo počastili 40-letnico ustanovitve OF slovenskega naroda in praznik dela v okviru delovne organizacije in litostrojske krajevne skupnosti. 9. maja bo tradicionalni pohod po poteh spominov in tovarištva, kjer prav tako ne smejo manjkati naši godbeniki. Naslednji dan — 10. maja — pa bo tekmovanje pihalnih orkestrrov v Kočevju. Letos vlada veliko zanimanje za nas tudi v zamejstvu in tako bo naš orkester gostoval v Furlaniji in na Koroškem.

DELO LITOSTROJSKEGA PEVSKEGA ZBORA

Tudi naši pevci zavzeto vadijo in nam pripravljajo v marcu že dolgo pričakovani celovečerni koncert. V aprilu bodo sodelovali na proslavi ob 40. obletnici OF in na prvomajski proslavi. V juniju bo zbor pel tudi na reviji pevskih zborov v Šentvidu pri Stični, pa seveda med prvomajskimi prazniki v Poreču.

KULTURNA DEJAVNOST NA PODROČJU ZPS

Lanskoletna želja za srečanje kulturnikov v Ribnici se ni uresničila, obeta pa se nam za letošnje jesen. Spomladi pa komisija za kulturno dejavnost pri ZPS pripravlja izdajo knjižice delavskih pesmi in spisov. Želja komisije je, da bi zbrali čimveč leposlovnega dela, da bi bila izbira lažja in kvalitetnejša.

J. Oprešnik

Spoštovano uredništvo!

Ne morem si kaj, da vam nebi napisal naše mnenje, predvsem tistih članov kolektiva, katere veže zgodovina in rojstvo našega glasila LITOSTROJ.

Dovolili ste si spremeniti po tolikih letih glavo našega glasila s katerim nas veže do kolektiva toliko lepih in hudi trenutkov. Prepričani smo, da je glava našega glasila, ki je bila v rabi do nedavnega edino pravilna.

LITOSTROJ

S to glavo predstavljamo naše proizvode po celem svetu, je na naši dokumentaciji in vseh formulirjih, kakor tudi v sodnem registru. Vemo, da nimate zakonito nobene odgovornosti za to spremembo, smatramo pa, da se o takih rečeh le malo prej posvetuje s tistimi, ki glasilo berejo oziroma "mecenji".

Težko je razumljivo, da sta se dovolila prepričati tov.ing. Vogrič in tov. Erman za to spremembo, kot dolgoletna člana kolektiva in člana uredniškega odbora.

Glava katero vam prilagamo predstavlja tehniko strojništva in ne tekstilno proizvodnjo ali kako vrvarno.

Želimo, da se članek objavi, da nam ni vseeno, če se gre nekdo modne muhe.

Kaj naj rečemo ob tem?

Sorica privablja

Letošnje iznenadno podaljšanje zimskih počitnic nam je napravilo nekaj neprijetnosti glede odločitve posameznikov za zimsko letovanje. Kljub omenjenim težavam pa smo vsem članom našega kolektiva uspeli zagotoviti zimске počitnice v zaželenih dnevih. Izgleda, da so se tudi to leto mnogi zanašali, da bodo tudi kasneje dobili prostor, vendar so se prijavi prepoznali.

Izredno lepo vreme in ugodne snežne razmere so pritegnile še marsikoga, ki si je želel preživeti še kak dan na idilični Soriški planini. Potrebno pa bo že prej razporediti svoj zimski in letni dopust in se pravočasno prijaviti za letovanje ali zimovanje v organizaciji našega tozda ZSE.

Letošnje zimске počitnice so trajale tako rekoč pet tednov, če upoštevamo, da so bile deljene v dva dela.

Šolska mladina izven ljubljanskih občin je imela počitnice od 12. do 31. januarja, ljubljanskih občin pa od 25. januarja do 16. februarja.

Glede na to, da je v našem delovnem kolektivu skoraj polovica delavcev izven ljubljanskih občin, razporeditev zimskih počitnic tudi v bodoče ne bi smela povzročati težav. Če pa upoštevamo še možnost najema dodatnih zmogljivosti (skupine na Češkoslovaško), bi lahko koristilo naše storitve veliko večje število članov našega kolektiva.

Na Soriški planini je bilo letos 170 članov našega kolektiva s svojimi družinami, poleg tega pa v februarju in marcu še 265 učencev našega izobraževalnega centra.

Naša koča je zasedena že od 1. decembra 1980 do 15. aprila 1981 — veliko je tudi zunanjih gostov,

predvsem so to šole v naravi, kar kaže veliko zanimanje za to smučarsko središče.

Takoj v začetku letošnjega leta se je pojavila težava z vodo. Suha jesen in mrzla zima sta nam jo

Pomerilo se je 228 kegljačev

Tudi v letu 1980 je kegljaška sekcija organizirala prvenstvo LITOSTROJA v kegljanju. Da je kegljanje v Litostroju res priljubljen šport, dokazuje število prijavljenih ekip, saj jih je prijavilo 36 (vsaka ekipa šteje 6 tekmovalcev — skupno 228, kar je res razveseljivo). Še posebno je treba poudariti, da so v nekaterih ekipah nastopale tudi ženske.

Kot vedno je tudi letos izzvala največ zanimanja »tekma sto-

zagodli. Prisiljeni smo bili vodo voziti z gasilskimi cisternami, kar je pomenilo dodatni strošek. Z ogrevanjem nismo imeli težav, prav tako tudi ne z dovozom goriva za centralno ogrevanje v spodnjem domu. Ugotavljamo pa, da nam primanjkuje prostora. Velik naval na planino nam ne daje take ugodnosti, kot bi jo potrebovali. Ob vlečnicah so dolge vrste le ob sobotah in nedeljah, med tednom pa je dovolj prostora.

Glede na to, da vse priprave za izgradnjo počitniškega doma na Soriški planini tečejo normalno, pričakujemo tovrstno izboljšanje že v prihodnjih letih. Letošnji plan predvideva dokončno pridobitev načrtov, soglasij in dovoljenj za izgradnjo. Poleg tega moramo urediti zajetje vode, novo dovozno cesto do doma in posodobiti nekaj zastarele oziroma izrabljene opreme.

M. Vidmar

letja» med ekipama TOZD IVET — 1 in TOZD PUM — 1. Potekala je v pravem športnem vzdušju tako med tekmovalci kakor tudi med navijači. Prišlo je do velikega presenečenja — favorizirani ekipi nista uspeli premagati ekipe TOZD IVET — ELEKTRO, ki je že pred njimi podrla 255 kegljev in s tem zmagala. Pokazala se je kot borbena in homogena ekipa, zato zasluži vse priznanje in pohvalo. Zmagovalna ekipa je nastopila v postavi: HORVAT (kapetan), TROHA, ŠIMUNIČ, MIHELIC, DOLENC, VOVK in prejel prehodni pokal — kip kegljača, ki bo najmanj eno leto krasil vitrino v elektro delavnici.

Vrstni red prvih petih ekip je naslednji

1. IVET — ELEKTRO	255
2. PUM — 1	251
3. IVET — 1	250
4. PUM — 2	226
5. PUM — 3	224

Zelimo, da bi se tudi na naslednjem prvenstvu v tako velikem številu srečali na asfaltni stezi.

Ob tej priliki naj omenimo še prvi nastop kegljačev kegljaškega kluba Litostroj v letu 1981, ko so dosegli enega največjih uspehov v zadnjem času. V svoji najmočnejši postavi: Perušek, Hudolin, Zo-

podrtih kegljev

bec, Herman, Fliser, Mihelc, Horvat so osvojili 1. mesto na tekmovalnem prvenstvu za Hafnerjev memorijal, katerega prireditelj je bil KK ILIRIJA. V konkurenci osmih moštvev so osvojili dosednji prehodni pokal v trajno last, krasil bo vitrino športnih trofej pri glavnem vhodnem vratih. Med znanimi moštvi so premagali oba favorita tekmovalja — gostitelja KK ILIRIJA, kakor tudi KK KOČEVJE, ki je pred tem že dva krat osvojil omenjeni prehodni pokal.

Cestitamo in želimo še velikih uspehov!

B. Ostanek

MLADI DELAVEC — SAMOUPRAVLJALEC

Nedisciplin mladih se je v zadnjem času precej povečala, zato se bomo morali lotiti učinkovitega reševanja tega problema. Ena od oblik naj bi bila tudi celoletna akcija »MLADI DELAVEC — SAMOUPRAVLJALEC«.

Razprave o navodilih in izvedbi akcije prav sedaj potekajo v osnovnih organizacijah zveze socialistične mladine, zato bi naštel le nekatera najsplošnejša navodila.

— Tekmovanje za najboljšega mladega delavca — samoupravljalca se organizira v vsaki osnovni organizaciji ZSM, kjer dela več kot 20 mladincev.

— Udeležijo se ga vsi mladi delavci do 27. leta starosti, lahko pa tudi starejši delavci, če to želijo.

KRITERIJI OCENJEVANJA:

- kvaliteta dela,
- kvantiteta dela,
- splošna disciplina,
- tehnološka disciplina,
- medsebojni odnosi,
- aktivnost v ZSM,
- aktivnost v DPO in organih samoupravljanja.
- Stalno spremljanje dela in aktivnosti tekmovalcev.
- Ocenjevalni odbor ocenjuje tekmovalce trimesečno (četrtletno).
- Tekmovanje naj bi potekalo celo leto. Zmagovalce naj bi razglasili na dan mladosti 25. maja vsako leto.

T. Skušek

OBISK ANSAMBLA BRATOV AVSENIK

Konec lanskega septembra je ansambel bratov Avsenik izvedel v hali Tivoli koncert za našo delovno organizacijo. Ob tej priložnosti smo jih povabili na obisk in ogled naše delovne organizacije. Ansambel se je temu vabilu zares odzval; tako so si njegovi člani 5. januarja ogledali vse obrate Litostroja. Poleg članov ansambla sta bila tu tudi solista Alfi Nipič in Jožica Svete in humorist Vinko Šimek (Jaka Sranciger).

Zakon o vojaški obveznosti

NA PODLAGI 1. TOČKE 111. ČLENA USTAVE SFRJ JE IZDALO PREDSEDSTVO SFRJ UKAZ O RAZGLASITVI ZAKONA O VOJAŠKI OBVEZNOSTI, KATEREGA JE SPREJELA SKUPŠČINA SFRJ NA SEJI ZVEZNEGA ZBORA 26. JUNIJA 1980.

Vojaška obveznost je sestavni del pravic in dolžnosti državljanov SFRJ do obrambe države, ohranitve njene svobode, neodvisnosti, teritorialne celovitosti in z ustavo SFRJ določene družbene ureditve SFRJ. Z izvrševanjem vojaške obveznosti se državljanji SFRJ pripravljajo, poučujejo in organizirajo za vodenje oboroženega boja ter udeležbo pri drugih oblikah splošnega ljudskega odpora proti sovražniku v primeru agresije ali druge nevarnosti za državo.

Vojaško obveznost izvajajo v miru in v vojni si državljanji SFRJ, ki imajo splošno delovno sposobnost. Za uresničevanje vojaške obveznosti so odgovorne OZD, KS, druge samoupravne organizacije in skupnosti, družbenopolitične organizacije in skupnosti ter njihovi organi.

Vojaška obveznost obsega naborno obveznost, obveznost služiti vojaški rok in obveznost služiti v rezervnem sestavu. Vojaška obveznost obsega tudi vojaški pouk žensk.

Naborna obveznost

Naborna obveznost obsega dolžnost javiti se po splošnem ali posameznem pozivu na nabor. Naborna obveznost nastane v začetku leta, v katerem

državljan SFRJ dopolni 17 let starosti in traja, dokler ta ne nastopi vojaškega roka oziroma do konca koledarskega leta, v katerem dopolni 27 let starosti, ali do prenehanja vojaške obveznosti (če je ocenjen za nesposobnega služiti vojaški rok ali mu preneha državljanstvo SFRJ).

Nabor se opravi v koledarskem letu, v katerem nabornik dopolni 18 let starosti. Na svojo zahtevo lahko gre nabornik na nabor tudi v koledarskem letu, ko dopolni 17 let starosti. Ob neposredni vojni nevarnosti ali v vojnem stanju predsedstvo SFRJ lahko odredi, da morajo na nabor tudi tisti, ki so dopolnili 16 let starosti.

Na naboru se ocenjuje sposobnost nabornika za vojaško službo in se mu določi rod, v katerem bo služil vojaški rok. Nabornik, ki je ocenjen, kot začasno nesposoben za vojaško službo, mora prihajati znova na nabor do konca koledarskega leta, v katerem dopolni 26 let starosti.

Obveznost služiti vojaški rok

Služenje vojaškega roka traja 15 mesecev (za osebo, ki je edini hranilec družine pa 12 mesecev). Za edi-

nega hranilca družine se šteje po tem zakonu nabornik oz. vojak, če v družini, katere član je in s katero živi v skupnem gospodinjstvu ali jo mora preživljati, ni nobenega drugega pridobitno zmožnega člana in če njen dohodek ali drug prihodek ne presega zneska, ki ga določi Zvezni izvršni svet.

Ko oseba nastopi vojaški rok v enoti oziroma zavodu Jugoslovanske ljudske armade, postane nabornik vojak in se od tega dne šteje, da služi vojaški rok. Na služenje vojaškega roka gre nabornik praviloma v koledarskem letu, v katerem dopolni starost 19 let. Nabornik, ki v tem letu ni končal srednje šole, odide služiti vojaški rok, ko to šolo konča, vendar najpozneje do konca koledarskega leta, v katerem dopolni starost 21 let. Nabornik, ki je vpisan na fakulteto oziroma na drugo visoko ali višjo šolo v SFRJ, odide na služenje vojaškega roka v koledarskem letu, v katerem je končal šolo srednjega usmerjenega izobraževanja oziroma drugega srednjega šole, če je dopolnil starost 18 let. Takšen nabornik služi vojaški rok v dveh delih, in sicer: prvi del vojaškega roka, ki traja dvanajst mesecev, gre služiti v mesecu oktobru po končani šoli za srednje izobraževanje, drugi del vojaškega roka, ki traja tri mesece, pa po končani fakulteti oziroma drugi visoki šoli ali potem, ko mu preneha status študenta, vendar najpozneje do koledarskega leta, v katerem dopolni starost 26 let. Na služenje vojaškega roka mora iti tudi študent, ki do konca

koledarskega leta, v katerem dopolni starost 23 let, ni opravil vseh izpitov, določenih za prva dva letnika fakultete, na kateri je nadaljeval študij po odslužitvi prvega dela vojaškega roka.

Nabornik, ki sam prosi, da bi bil poslan na služenje vojaškega roka, odide v JLA v treh mesecih po vložitvi prošnje, če dopolni starost 18 let. Nabornik, ki se vrne v domovino po dovoljenem začasnem bivanju v tujini, ki traja dalj kot leto dni, odide na služenje vojaškega roka v tridesetih dneh po vložitvi prošnje, če v tem letu dopolni starost 18 let. V vojnem stanju lahko Predsedstvo SFRJ odredi, da se pošljejo naborniki na služenje vojaškega roka, če so dopolnili starost 17 let.

Nabornik se lahko pošlje na služenje vojaškega roka do konca koledarskega leta, v katerem dopolni starost 27 let. Če se nabornika ne pošlje na služenje vojaškega roka do starosti 27 let, je pa ocenjen kot sposoben za vojaško službo ali kot omejeno sposoben, ga beležimo v rezervni sestavi.

Služenje vojaškega roka se na prošnjo nabornika odloži:

— edinemu hranilcu družine za toliko časa, dokler je edini hranilec, vendar ne dlje kot do konca novembra koledarskega leta, v katerem dopolni starost 27 let;

— če je nabornikova družina zaradi smrti ali hude bolezni ali naravne nesreče zašla v težek položaj —

za toliko časa, dokler trajajo razlogi, vendar največ za eno leto.

Služenje vojaškega roka se prekine:

— vojaku, ki je bil poslan na služenje vojaškega roka v dveh delih, — ko odsluži 12 mesecev, če najpozneje v tridesetih dneh pred iztekom vojaškega roka ne izrazi želje, da odsluži vojaški rok v neprekinjenem trajanju;

— vojaku, ki je bil med služenjem ocenjen kot začasno nesposoben;

— vojaku, ki ga med vojaškim rokom vojaško sodišče pravnomočno obsodi;

— vojaku, ki ga med služenjem vojaškega roka drugo sodišče pravnomočno obsodi;

— vojaku se sme služenje vojaškega roka na njegovo prošnjo prekiniti zaradi smrti ali hude bolezni v drugi vojni, vendar ne dlje kot za eno leto.

Obveznost služiti v rezervnem sestavu

Obveznost služiti v rezervnem sestavu oboroženih sil velja za vojaške obveznike:

— ki so odslužili vojaški rok,

— ki so po določbah tega zakona drugače uredili obveznost vojaškega roka

— in za žene — vojaške obveznike

Obveznost služiti v rezervnem sestavu nastane za moške od dneva odpustitve služenja vojaškega roka

Zdravje Litostrojanov v letu 1980

Podatki, ki so nam na razpolago, nas ne smejo niti preveč vznemirjati niti navdajati z zadovoljstvom, čeprav je nekaj gospodarskih organizacij, ki imajo manjši bolniški stalež in nekaj, ki imajo večje. Žal nimamo na razpolago primerjalnih rezultatov za leto 1980. Že leta 1978 je črna metalurgija na področju Ljubljane imela več kot podstotni bolniški stalež in v panogi 0114 na območju občine Ljubljana-Siška celo 9-odstotni (Agrostroj).

Pa si oglejmo te podatke po vrsti.

Iz razpredelnice I je razvidno, da smo imeli v DO Litostroj 8166 primerov obolenj. Na prvem mestu so obolenja dihal (2286 primerov, od katerih je bilo 248 poslanih k specialistu in 9 v bolnišnico). Na drugem mestu so vse nesreče (pri delu in izven dela) 1589 primerov, od katerih je bilo poslano k specialistu 429 po nesrečencev in v bolnišnico 13. Na tretjem mestu so bolezni živcev in čutil z 835 bolniki, od katerih je bilo 150 bolnikov poslanih k specialistu in 6 v bolnišnico. Tem sledi 766 obolenj prebavil, med katerimi je bilo 144 poslanih k specialistu in 21 v bolnišnico. Šele na petem mestu so bolezni gibal s 557 bolniki, od katerih smo jih 45 poslali k specialistu in 6 v bolnišnico. Iz te razpredelnice vidimo, da je bilo ob 3885 zaposlenih (upoštevani ni TOZD IC) kar 8166 primerov obolenj ali z drugimi besedami: da je vsak Litostrojan zbolel več kot dvakrat letno in da sta na vsakih 5 Litostrojanov šla 2 k specialistu. Vse to pa nam še ne da jasne slike o resnosti obolenj, kar nam bosta pokazali naslednji dve razpredelnici.

Razpredelnica II nam pove, da je bilo v letu 1980 kar 70.179,3 izgubljenih dni, in sicer 40.737,2 v breme Litostroja in 29.442,1 v breme občinske zdravstvene skupnosti. (Decimalke v vsem poročilu pomenijo ure — sedem ur je en delovni dan, razen pri odstotku, kjer imajo svojo realno vrednost. V vsem poročilu ni upoštevan IC z 90 zaposlenimi, za katerega nam niso na razpolago računski podatki o bolniškem staležu, ki pa ni velik).

Bolniški stalež do 30 dni, ki gre v breme Litostroja, znaša 40.737,2 dni ali 3,59 odstotka bolniški stalež nad 30 dni, ki gre v breme občinske zdravstvene skupnosti pa znaša 29.442,1 dni ali 2,60 odstotka. V ta bolniški stalež je zajet tudi tako imenovani socialni stalež, ki zajema porod, nego bolnega svojca in spremstvo bolnega otroka ali svojca k specialistu ali v bolnišnico. Če ta soci-

alni stalež odštejemo od celotnega bolniškega staleža, dobimo čist bolniški stalež, ki znaša 59.826,4 dni ali 5,28 odstotka, kar je precej manj od 70.179,3 ali 6,19 odstotka staleža. S tako številko — 5,28-odstotni stalež — smo nekje v sredini med organizacijami z visokim in organizacijami z nizkim bolniškim staležem.

Iz razpredelnice II vidimo, da so na prvem mestu vzrok za izgubljene delovne dneve vse nesreče skupaj (15.458 dni), tem sledijo bolezni gibal (11.057,3 dni — čeprav je bilo samo 557 bolnikov), na tretjem mestu so obolenja dihal z 10.771,4 izgubljenimi delovnimi dnevi, kar pomeni, da je vsak izmed 2.286 bolnikov izgubil 33 delovnih ur ali 4,5 dni, 557 bolnikov z boleznimi gibal pa je izgubil vsak po 19 dni in 6 ur. Nesreče pri delu obravnava letno poročilo službe varstva pri delu.

Iz tega razberemo, da je v naši tovarni največ izgubljenih delovnih dni zaradi obolenja gibal. Ta prednjačijo predvsem v TOZD PUM, prav tako obolenja dihal. Do natančnejših podatkov bi prišli z analizo bolniškega staleža lenj.

Ostala obolenja razen obolenj po tozdih z ozirom na vrste obolenj prebavil ne pomenijo toliko kot zgoraj navedena, čeprav jih pri načrtovanju boljšega zdravstvene-

ga varstva in zdravstvene vzgoje ne smemo zanemariti.

Medtem, ko nam je razpredelnica pokazala sestav bolniškega staleža celotne tovarne, nam razpredelnica III pokaže sestav bolniškega staleža po delovnih skupnostih in tozdih. Takoj nam pade v oči visok bolniški stalež v breme občinske zdravstvene skupnosti (OBZS) v DS PFSR, ki znaša kar 8,61 odstotka. Vendar gre v večini primerov za porod in mego svojca. Če to upoštevamo, je bolniški stalež približno enak staležu v DS SSP. Zelo visok je tudi bolniški stalež v TOZD NAB, ki ga ne bi mogel razložiti brez natančne analize obolenj.

Zanimivejši je pogled na bolniški stalež po proizvodnih tozdih. Takoj opazimo, da gre v breme Litostroja še enkrat toliko izgubljenih dni kot v breme OBZS, to pomeni, da so to predvsem krajša obolenja (razen v TOZD PTS, PUM in PZO). Kot sem že prej omenil, prednjačijo obolenja gibal, dihal in poškodbe pri delu in izven dela. Celotni bolniški stalež v neposredni proizvodnji znaša 6,05 odstotka, s čimer pa je prekoračeno povprečje na območju OBZS.

RAZPREDELNICA I

Skupine obolenj	Število primerov	Poslani k specialistu	Poslani v bolnico
1. Nalezljive bolezni	591	153	4
2. Novotvorbe	16	9	—
3. Obolenja žlez	52	24	—
4. Bolezni krvi	50	14	1
5. Duševne bolezni	325	72	6
6. Bolezni živcev in čutil	835	150	6
7. Bolezni srca in ožilja	319	67	9
8. Bolezni dihal	2.286	248	9
9. Bolezni prebavil	766	144	21
10. Bolezni sečil	223	35	—
11. Ženske bolezni, splav	40	7	11
12. Kožne bolezni	370	58	1
13. Bolezni gibal	557	45	6
14. Ostale bolezni	147	17	1
Nesreče	1.589	429	13
SKUPAJ:	8.166	1.472	88

spodobnost. Sposobnost za vojaško službo ocenjuje vojaška komisija.

Potovanje in bivanje vojaških obveznikov v tujini

Nabornik, ki namerava potovati v tujino, da bi tam začasnno ali stalno prebival, si mora zato preskrbeti dovoljenje. Dovoljenje za potovanje in začasnno bivanje v tujini se lahko izda:

— zaradi zdravljenja, vendar najdlje za dve leti,

— zaradi udeležbe na dijaških ekskurzijah (do 40 dni),

— zaradi športnih ali kulturnih dejavnosti ali boleznih ožjega člana, ki prebiva v tujini (do 60 dni),

— zaradi odhoda v tujino s starši, če ni predvideno, da bo poslan na odslužitev vojaškega roka v enem letu po vložitvi prošnje za dovoljenje do štirih let.

Oseba v rezervnem sestavu sme potovati v tujino in začasnno ali stalno bivati v tujini, če ni kakšne izmed naslednjih ovir:

— da ji je bil vročen poziv za vojaško službo,

— da je proti njej uveden kazenski postopek zaradi nepokorščine pri vpoklicu v vojaško službo,

— da ima vojaško specialnost ali vojni razpored, ki ga določi Zvezni sekretar za ljudsko obrambo

Nenormalno je visok bolniški stalež v TOZD ZSE. Tudi v tem primeru je težko navesti vzroke brez podrobnejše analize vrste obolenj.

In kaj lahko sklepamo iz navedenega?

Bolniški stalež ni pretirano visok, če upoštevamo delovne po-

goje v neposredni proizvodnji, vendar je že tako visok, da je treba načrtno in organizirano izvajati ukrepe za zmanjševanje bolniškega staleža. Osnova je seveda izboljšanje delovnih pogojev. Merila za zaposlitev morajo biti

(Nadaljevanje na 14. strani)

RAZPREDELNICA II

BOLNIŠKI STALEŽ V LETU 1980 PO SKUPINAH OBOLJENJ

Skupine obolenj	V breme TZL dni	V breme OBZS dni	Skupno dni
1. Nalezljive bolezni	1.373	456,3	1.829,3
2. Novotvorbe	88	91,5	179,5
3. Obolenja žlez	192	69	261
4. Bolezni krvi	80	90,2	170,2
5. Duševne bolezni	1.217,1	939	2.156,1
6. Bolezni živcev in čutil	1.294,1	1.268,1	2.562,1
7. Bolezni srca in ožilja	1.368,6	1.938,3	3.307,2
8. Bolezni dihal	8.966,4	1.805	10.771,4
9. Bolezni prebavil	3.734,2	1.551	5.285,2
10. Bolezni sečil	1.488	521	2.009
11. Ženske bolezni	499	242	741
Porod	—	7.241	7.244
12. Kožne bolezni	1.441	257	1.698
13. Bolezni gibal	7.206	3.851,3	11.057,3
14. Ostale bolezni	1.101	679,2	1.780,2
A. Nesreče pri delu	4.152	2.503,3	6.655,3
B. Nesreče izven dela	5.973,3	2.829,1	8.802,4
O. Pregled pri specialistu	559,6	—	559,6
Nega, spremstvo	—	3.108,6	3.108,6
	40.737,2 3,59 %	29.442,1 2,60 %	70.179,3 6,19 %
Brez poroda in nege, spremstva	40.737,2 3,59 %	19.089,2 1,69 %	59.826,4 5,28 %

(Decimalke pomenijo ure: sedem ur je en delovni dan).

RAZPREDELNICA III

BOLNIŠKI STALEŽ V LETU 1980 PO DS IN TOZD

Enote	V breme TZL	%	V breme OBZS	%	Skupaj	%
DS SSP	1.658,2	2,42	2.081,1	3,04	3.739,3	5,46
DS PFSR	827,6	2,98	2.398,3	8,61	3.226,2	11,59
	2.486,1	2,58	4.479,4	4,65	6.965,5	7,23
IRRP	1.891,3	2,16	1.918,6	2,19	3.810,2	4,35
NAB	1.127	2,96	2.091,1	5,50	3.218,1	8,46
PROD	1.243,3	2,43	1.162,2	2,27	2.405,5	4,70
	4.261,6	2,41	5.172,2	2,93	9.434,1	5,34
PTS	687	3,31	542,2	2,61	1.229,2	5,92
PUM	11.033,2	5,74	5.711,0	2,97	16.744,2	8,71
OB	7.365,6	3,46	3.729,1	1,75	11.095,0	5,21
MONT	2.830	2,66	1.654,6	1,55	4.484,6	4,21
TVN	1.613,1	3,03	416,3	0,78	2.029,4	3,81
PZO	3.482,1	4,16	1.775,2	2,12	5.257,3	6,28
PPO	1.265	3,45	614,5	1,68	1.879,5	5,13
	28.276,3	4,00	14.443,5	2,05	42.720,1	6,05
IVET	3.475,5	3,49	2.159,6	2,17	5.635,4	5,66
ZSE	2.237,1	4,18	3.186,5	5,96	5.423,6	10,14
	5.712,6	3,74	5.346,4	3,49	11.059,3	7,23
SKUPAJ:	40.737,2	3,59	29.442,1	2,60	70.179,3	6,19

traja do konca koledarskega leta, v katerem vojaški obveznik — moški dopolni starost 60 let. Za ženske velja obveznost služiti v rezervnem sestavu od koledarskega leta, v katerem dopolni starost 19 let, do konca koledarskega leta, v katerem dopolni starost 55 let. Ob neposredni nevarnosti in v vojnem stanju lahko Predsedstvo SFRJ podaljša obveznost služiti v rezervnem sestavu za rezervne oficirje in rezervne vojaške uslužbenice.

Vojaške vaje, tečajji in druge oblike vojaškega pouka, ki se štejejo za vojaške vaje, lahko trajajo skupaj:

— za rezervne vojake, rezervne nižje oficirje in rezervne vojaške uslužbenice do šest mesecev,

— za rezervne oficirje do dvanajst mesecev,

— za vse ženske do šest mesecev.

Osebe v rezervnem sestavu — moški so lahko poklicani na vojaške vaje do dopolnjenega 55. leta starosti, ženske pa do dopolnjenega 45. leta starosti.

Na vojaške vaje ne vpokličejo:

— nosečnic, žena, katerih možje so že vpoklicani v vojaško službo, ločenih in neporočenih žensk, če imajo otroka, ki še ni star 15 let.

Oseba v rezervnem sestavu je lahko v posameznem letu poklicana na vojaške vaje največ za dva meseca.

Osebi v rezervnem sestavu se na njeno prošnjo odloži vojaške vaje:

— če je bolan — do naslednjega vpoklica po okrevanju,

— če je iz njenega gospodinjstva hkrati poklicano na vojaške vaje več članov,

— če je ob vpoklicu na šolanju in bi izgubila šolsko leto,

— če bi zaradi smrti ali naravne nesreče ali hude bolezni prišla v težak položaj,

— če kdo tik pred odhodom na vojaške vaje ali med odhodom v gospodinjstvu ali v družini umre,

— če vlada v kraju, kjer prebiva oseba, nalezljiva bolezen,

— izjemoma se lahko odloži vojaške vaje zaradi neodložljivih službenih potreb, če to zahteva pristojni organ, v katerem je oseba zaposlena, vendar najdlje za eno leto,

— vojaške vaje, ki trajajo dlje kot 3 dni, se lahko kmetu izjemoma odloži zaradi neodložljivih kmetijskih del, če v njegovi družini ni drugega pridobitno zmognega člana, vendar najdlje za tri mesece.

Prošnjo za navedene primere za odložitve vaj je treba vložiti pri pristojnem organu v osmih dneh po prejemu poziva. Osebo v rezervnem sestavu, pri kateri je prišlo v zdravstvenem stanju do spremembe, ki vpliva na njeno sposobnost za vojaško službo, lahko na lastno prošnjo ali na poziv pristojnega organa družbenopolitične skupnosti ali vojaškega teritorialnega organa pošljejo na zdravniški pregled, da se oceni njena

lovnega razmerja predložiti vojaškemu referentu odjavno-prijavni list.

Nabornik oziroma oseba v rezervnem sestavu se mora v osmih dneh po nastanku spremembe prijaviti pristojnemu organu (v Litostroju vojaškemu referentu), pri katerem je vpisan v vojaško evidenco. Spremembe so naslednje: očitna sprememba zdravstvenega stanja, ki je pomembna za sposobnost za vojaško službo, pridobitev šolskih in strokovnih kvalifikacij, sklenitev in prenehanje delovnega razmerja, vrsta in kraj opravljanja samostojne dejavnosti, sprememba stanovanja (nov naslov), sprememba stalnega prebivališča, vrnitev od vojakov, izguba vojaške knjižice in podobno. Nabornik oziroma oseba v rezervnem sestavu mora prijaviti bivanje v tujini, daljše kot 40 dni, v osmih dneh pred odhodom, vrnitev iz tujine pa v osmih dneh po prihodu.

Vojaški obveznik, ki odide v tujino več kot za eno leto, mora pred odhodom v tujino izročiti — deponirati svojo vojaško knjižico pristojnemu organu družbenopolitične skupnosti (oddelek za ljudsko obrambo), ki ga vodi v vojaški evidenci.

Vojaški obvezniki morajo hraniti vojaško knjižico. Vojaška knjižica, v katero je vpisan vojni razpored, je vojaška skrivnost. Vojaško knjižico je prepovedano nositi iz Socialistične federativne republike Jugoslavije.

UPOKOJENCI POZOR!

Društvo upokojencev KS Litostroj s sedežem na Đakovičevi 4, to je v prostorih krajevne skupnosti Litostroj, je na svoji seji 16. januarja 1981 sklenilo, da preko glasila »Litostroj« obvesti vse upokojence Litostroja o svojem delovanju.

Društvo upokojencev krajevne skupnosti Litostroj je bilo ustanovljeno kot samostojno društvo 27. decembra 1979. Pred tem je bilo eno leto le pododbor društva upokojencev občine Ljubljana-Siška. Tako je nastalo na področju naše občine v krajevnih skupnostih kar 16 samostojnih društev upokojencev.

Odbor društva upokojencev KS Litostroj, katerega mandat traja dve leti (do 27. 12. 1981), šteje 11 članov:

1. Ivan Ramšak, predsednik
 2. Bruno Valenčič, podpredsednik
 3. Vera (Strajner) Lipušček, tajnik
 4. Tončka Mehle, blagajnik
 5. Mato Balarin, predsednik nadzornega odbora
 6. Edo Kralj, član nadzornega odbora
 7. Davorin Vičič, član nadzornega odbora
 8. Stanko Kodrič, član odbora
 9. Pavla Gruden, član odbora
 10. Tončka Vičič, član odbora
 11. Dragica Česnik, član odbora.
- Komisije v sestavi tega odbora:

- komisija za socialno skrbstvo,
- komisija za izlete in rekreacijo,
- komisija za športno in kulturno dejavnost.

V začetku leta 1980 nas je s finančnimi sredstvi podprla »Zveza društev upokojencev Slovenije« in »Zveza društev upokojencev občine Ljubljana-Siška«, nekaj sredstev pa smo dobili med letom s pobiranjem članarine, tako da trenutno nimamo finančnih težav. Veliko pomoč pa nam daje litostrojska krajevna skupnost, v njenih prostorih imamo dežurstva in seje.

Naloge odbora:

a) socialno skrbstvo — obiski nepremičnih bolnikov — upokojencev v tednu upokojencev, ali ob koncu leta s skromnimi darili, pomoč upokojencem pri sprejemu v domove, informiranje glede pokojnine itd.

b) izleti in rekreacija — organiziranje cenjenih izletov po vsej naši domovini in zamejstvu, posredovanje pri društvu vrtičkarjev za vrt itd.

c) športna in kulturna dejavnost — vsi upokojenci, ki se zanimajo za športno dejavnost, imajo dostop v okviru društva upokojencev občine Ljubljana-Siška v sekcije z naslednjimi dejavnostmi:

1. balinanje,
2. kegljanje,
3. streljanje,
4. šah,
5. športni ribolov.

Ker še mnogo upokojencev Litostroja ni včlanjeno v naše društvo upokojencev, jih vabimo, da se nam pridružijo.

Dežurna služba za vpis in informacije je vsak petek od 16. ure daje v pisarni krajevne skupnosti na Đakovičevi 4.

Letna članarina je 25 din, od tega 2 din za Zvezo društev upokojencev Slovenije in 1 dinar za Mestno zvezo društev upokojencev Ljubljana. Član je lahko vsak upokojenec s pokojnino, kakor tudi vsi invalidski upokojenci.

Pri društvu je tudi »VZAJEMNOST«, ki zavaruje vsakega člana in tudi družinskega člana. Vpišejo se lahko vsi člani z ženami

(možmi) do sedemdesetega leta starosti. Če je bil član Vzajemnosti vsaj 2 leti, dobi zavarovalnino (pogrebno) v višini 2.000 din v primeru smrti osebe, ki jo določi ob vpisu v sekcijo. Letni znesek vplačila je 100 din na osebo.

Društvo upokojencev ima tudi svoj časopis »VZAJEMNOST«. V tem časopisu so objavljeni ukrepi o pokojninah, ki jih izdaja Pokojninsko-invalidski zavod Slovenije, pa tudi razni članki društev iz vse Slovenije. Letna naročnina za časopis je 30 din.

V programu za leto 1981 namestavljamo skupaj z društvom upokojencev KS »Komandant Stane« organizirati šest izletov, in sicer:

1. Izlet v Italijo: Gonars (spomenik taboriščnikom iz druge svetovne vojne), Redipuglia in Doberdob (pokopališče padlim v prvi svetovni vojni), Gorica, Nova Gorica, Ljubljana.

2. Izlet po Istri: Reka, Opatija, predor pod Učko, Istra, Ljubljana.

3. Izlet po Dolenjski: Dolenjske toplice, Žužemberk, Semič, Črnomelj, Metlika, Pletanje, Otočec, Ljubljana.

4. Izlet po avstrijski Koroški: prva varianta prek Ljubelja, Borovlj, Celovca, do Gospe Svete, Velikoveca, Pliberka, Železne Kaplje in Jezerskega do Ljubljane.

Druga varianta: Ljubelj, Borovlje, Celovec, Gospa Sveta, Bejlak, Bistrica in prek Podkorenškega sedla in Jesenic v Ljubljano.

5. Izlet po Gorenjski: Škofja Loka, Dražgoše, Soriška planina, Zirovnica, Begunje na Gorenjskem (ogled zaporov in pokopališča talcev v Begunjah in Dragi), Ljubljana.

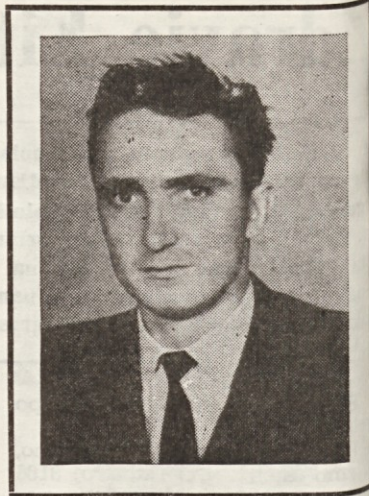
6. Plitvička jezera — preko Novega mesta in Karlovca, povratek preko Zagreba.

Te izlete organiziramo z avtobusi Viatorja, s katerim imamo pogodbo o kilometraži.

Tudi v preteklem letu smo organizirali 6 izletov v razne kraje naše domovine in zamejstva. Vsi izletniki so bili zelo zadovoljni.

Zatorej vabimo, da se vpišete v naše društvo vsi, ki še niste naši člani.

Za DU KS Litostroj
Ivan Ramšak

V SLOVO

Po težki in dolgotrajni bolezni je umrl naš dolgoletni sodelavec Janez KOŠAK, čistilec v livarni sive litine. Z njimi smo izgubili dobrega sodelavca in tovariša, zato nam bo še dolgo ostal v spominu.

Sodelavec

NOČNI ALARM

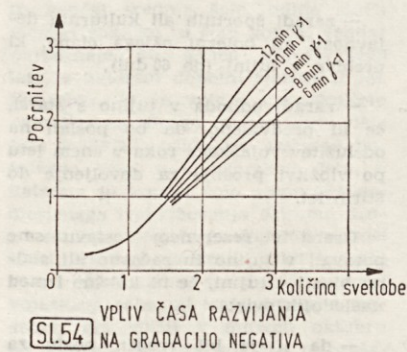
V dežurni sobi gasilske enote nenadoma zazvoni alarmni zvonec in zasveti signalna lučka: javljalec požara št. 1 — skladišče modelov — je aktiviran. Nekdo je vključil alarmno napravo. GORI!

Ura je 3.05. Skupinovodja Kos poveljuje: »Gori v skladišču modelov! Gremo!« Vsak gasilec že pozna svojo nalogo. Skupinovodja Kos, Šofer — strojnik Brane Peternel, napadalec št. 1 Marjan Zavrl in napadalec št. 2 Jože Gregorič se odpeljejo. Napadalna skupina prispe na kraj alarma ob 3.07. Skupinovodja Kos odklene vrata skladišča. Nikjer ne gori! Torej je nenapovedana vaja. Požar je zamišljen. Vendar akcija poteka

naprej. Določimo požarišče. Skupina pride do notranjega zamišljenega požara ob 3.09. Konec vaje. Oznajena napadalca snemata izolirne dihalne aparate. Brez njih ne bi mogla do požarišča. Skupina pospravi orodje in se vrne. Eden izmed njih bo moral še na zadnji nočni obhod po vsej tovarni, preden se bo začel za ostale delavce nov delovni dan.

gradacijo. Če se stopnjuje počrnitev na ordinati hitreje od količine svetlobe na obscisi, tedaj se ravni del krivulje dvigne, kot se poveča (γ večji od 1). Taka krivulja predstavlja trdo gradacijo. material je kontrasten. Nasprotno pa pokaže ravni del krivulje mehko gradacijo, kadar počrnitev počasneje narašča kot količina svetlobe, kot je manjši od 45° (γ je manjši od 1), material ni kontrasten. V praksi lahko naredimo manjše korekture filma z različnimi časi razvijanja (sl. 54). Pri daljšem času razvijanja filma se γ poveča, pri krajšem času pa se γ zmanjša.

Zakaj smo toliko govorili o gradaciji? Končni cilj vsakega fotomaterija je, da izdela črno-belo sliko, ki bo imela izrisane vse črline, vse beline in vse vmesne sivine. Normalno je podan celotni svetlobni obseg takrat, kadar je

gama čim bližja 1. Pri kopiranju negativov na pozitivni papir mora dati zmnožek game negativa in game papirja vrednost 1. Sedaj je jasno, zakaj moramo kontrastni negativ povečati na foto-papir mehke gradacije. Nasprotno pa moramo mehek negativ, ki je poln sivin, kopirati na kontrastni fotografski papir.

5. OBČUTLJIVOST ČRNO-BELIH FILMOV NA BARVE

Iz fizike je znano, da je svetloba elektromagnetno valovanje in da je bela sončna svetloba sestavljena iz barvnega spektra vseh barv od vijoličaste z valovno dolžino 393 nm (nanometer je milijoni del milimetra), preko modre, zelene, rumene oranžne, rdeče do magenta (purpurna) z valovno dolžino 759 nm.

V črno-beli fotografiji skušamo zabeležiti vse različne barve na ta način, da jih prikažemo z lestvico črno-belih odtenkov. Lestvica poteka od popolnoma bele barve preko sivih tonov do popolne črnine. Proizvajalci črno-belih filmov se trudijo, da bi filmska emulzija zabeležila barve tako, kot jih približno vidi človeško oko. Ta namreč vidi, da je najsvetlejša rumena barva, medtem ko ima črno-bela emulzija lastnost, da vidi kot najbolj svetlo barvo modro-vijolično. Iz tega torej vidimo, da je emulzija najbolj občutljiva prav za to barvo. Občutljivost človeškega očesa lahko prikažemo grafično na sl. 55.

ZDRAVJE LITOSTROJČANOV

(Nadaljevanje s 13. strani)

strožja in ocena bo boljša samo z boljšo opremo zdravstvene službe. Pri zasedbi delovnih mest ne sme odločati nujna, ampak popolna zdravstvena sposobnost za opravljanje določenih del.

Analizirati po treba vzroke obolevnosti in izgube delovne sposobnosti glede na zahteve delovnih mest, starostnega sestava in socialnega sestava (samski delavec, vozač, polproletarec). Določeno in sistematsko je treba vzgajati vsakega posebej pri iskanju zdravniške pomoči in kolektivno s pomočjo časopisa Litostroj in internih informacij.

Seveda je pa osnovni pogoj za uspeh tesno sodelovanje zdravstvene službe s službo varstva pri delu, s socialno in sprejemno službo ter posluh tovarne za potrebe strokovnega razvoja zdravstvene službe s potrebno opremo.

Dr. E. Tepina

FOTO-FILMSKO DRUŠTVO LITOSTROJ

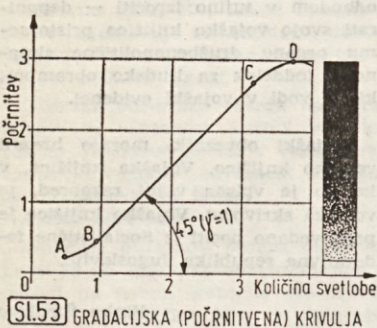

Piše: P. Poženel

Trdo gradacijo imajo vsi nizko občutljivi materiali in dajo kontrastne negative ali slike.

Material z mehko gradacijo kaže predvsem sivine, ne zaznava pa čistih belin niti čistih črnin. Mehko gradacijo imajo vsi materiali, ki so visoko občutljivi.

Razdelitev fotografskega materiala na trdo, normalno in mehko gradacijo pa je le približna. Grafično si ponazorimo gradacijsko ali počrnitveno krivuljo (slika 53). V ta namen vzamemo trak filma in ga postopoma osvetlimo tako, da po razvijanju dobimo lestvico od bele do popolnoma črne barve.

26

V diagramu sl. 53 nanašamo na absciso (osnovnica mreže — vodoravnica) svetlobne količine, na ordinati (pokončni stranici mreže) pa počrnitev, ki jih izmerimo s fotometrom. Stopnjevanje svetlobnih količin in ustreznih počrnitev je logaritmčno. Celotno počrnitveno krivuljo lahko razdelimo v tri dele. Del krivulje od B do C je raven in pove, da je počrnitev sorazmerna z množino svetlobe. Kolikor večja je množina svetlobe, toliko večjo počrnitev dobimo. V spodnjem delu od A do B to ne drži, ker počrnitev raste le počasi z rastočo množino svetlobe; ta del imenujemo območje nezaostne osvetlitve. Podrobnosti ne bodo vidne na filmu. Območje od C do D je območje premočne osvetlitve, podrobnosti na filmu tudi tu ne bodo vidne, ker počrnitev ni več sorazmerna s količino svetlobe. Sledi območje solarizacije, kjer se z večano količino svetlobe počrnitev celo manjša. To si razlagamo tako, da se tu bromovo srebro že »utrudi« in namesto še večjih črnin se pojavijo svetla mesta.

Kadar poteka ravni del krivulje pod kotom 45° ($\gamma = 1$), tedaj predstavlja krivulja normalno

ČESTITKE

6. januarja 1981 je tovariš Marjo Momčilović, referent v tozdr PZO, praznoval visoki življenjski jubilej — svojo šestdesetletnico. Litostroju ga poznamo že 31 let in sicer kot dobrega in vestnega delavca.

Ob njegovem jubileju mu iskreno čestitamo in mu želimo še veliko srečnih in uspešnih let.

Sodelavec

10. januarja 1981 se je srečal z Abrahamom tovariš Vinko Vidočič, zarisovalec v TOZD PZO. Ob tej priložnosti mu čestitamo in želimo še veliko srečnih in uspešnih let.

Sodelavec

Našemu poklicnemu gasilcu Ivanu KOSU čestitamo ob srečanju z Abrahamom in mu želimo še veliko sreče, zdravja in uspehov.

Sodelavec

Sodelavci temeljne organizacije tozdr PZO iskreno čestitamo Vinku VIDOČIČU ob njegovem jubileju — 50-letnici.

JEZIKOVNE NAPAKE

KAKO PIŠEMO KRATICO TOZD

V današnjem vse bolj časovno omejenem svetu je potrebno tudi čim bolj ekonomično kratko in jedrnatno izražanje. Nujna je raba kratic, z njimi namreč — kot pove že beseda sama — na kratko izrazimo neko daljšo misel, skupino besed. Kratic poznamo več vrst — od tistih, ki so napisane z eno črko, do tistih, ki so sestavljene iz dveh, treh in več črk; od tistih, ki jih pišemo z malimi črkami, do tistih, ki jih pišemo z velikimi črkami, v kombinaciji malih in velikih črk ali celo števil. Označujemo lahko najrazličnejše merske in druge enote, kemijske elemente, predvsem pa je veliko kratic, ki pomenijo krajsane naslove oziroma poimenovanja najrazličnejših organizacij, ustanov, društev, tovarn, časopisov itd. (Mimogrede — tudi naše delovne organizacije je kratica iz treh besed LITOSTROJ — Litarvna in tovarna strojev!)

Pri rabi kratic je potrebno vedeti predvsem, kako take kratice pravilno pišemo, kako jih izgovarjamo in kako jih pregibamo (sklanjamo) oziroma uporabljamo v besedah.

Kot primer bomo vzeli zelo mlado kratiko, ki so jo v zadnjih

nekaj letih polna vsa naša sredstva obveščanja — pisana in govorna. To je kratika za temeljno organizacijo združenega dela — TOZD. Prav zaradi pogostnosti uporabe in potrebe po sklanjanju besede je doživela zanimivo preobrazbo.

1. Sprva kratika, pisana z velikimi črkami (TOZD) katerih vsaka označuje prvo črko besed v sklopu, je postala čisto navadna beseda toz. Postala je samostalniško moškega spola (tisti toz), pišemo jo z malimi črkami, jo običajno sklanjamo v vseh šestih sklonih (tozd, tozda, tozdu, tozdi, pri tozdu, s tozdom) in v vseh treh številih (in tozd, dva tozda, trije tozdi, več tozdov).

Dokaz, da je beseda postala popolnoma enakovredna ostalim, je tudi dejstvo, da iz nje izpeljemo nove besede: na primer pridevnik tozdovski, glagol tozdirati, tozdiranje itd.

2. Vendar v besedilu velikokrat vidimo obe pisavi — z velikimi in z malimi črkami: Kdaj uporabljamo eno in kdaj drugo?

TOZD — z velikimi črkami (kot kratiko)

uporabljamo samo takrat, kadar gre za uradno oznako, uraden na-

ziv — recimo v naslovu TOZD IC.

Pri tem moramo vedeti, da takšne kratice ne sklanjamo (ne smemo pisati v TOZD-u IC). Preberemo oziroma izgovorimo jo TOZD ali še bolje kar s celim izrazom, razrežemo: temeljna organizacija združenega dela. Kot tako seveda lahko tudi sklanjamo: temeljne organizacije združenega dela, temeljni organizaciji združenega dela itd. Lahko pove-
mo tudi v krajši obliki: rečemo samo temeljni organizaciji (brez združenega dela, saj se ta razume samo po sebi). Rečemo (in napišemo) lahko: Imamo pet tozdov, pet temeljnih organizacij združenega dela ali samo pet temeljnih organizacij.

3. Paziti moramo tudi na izraze, ki jih uporabljamo skupaj s to kratiko: Zakaj? Gre za dvojnost. Že prej smo dejali, da je beseda tozd samostalniško moškega spola in mora torej imeti pridevnik ob sebi v tej obliki — torej velik tozd. Če pa uporabljamo razrezano besedo (ne kratiko) — temeljna organizacija združenega dela, je glavna beseda v tem sklopu organizacija (samostalniško ženskega spola) mora biti poleg pridevnik tudi v ženski obliki: velika temeljna organizacija združenega dela.

4. Vedno bolj v besedilu uporabljamo namesto kratice TOZD samostalniško tozd (predvsem zaradi sklonljivosti, lažjega izražanja) tudi v takih primerih: V tozdu PPO bodo proizvajali preoblikovalno opremo.

Vesna TOMC-LAMUT

OB NAGRADNEM NATEČAJU ZA NAJBOLJŠI SPIS O KNJIGI

NAGRADA ZA UCENCA

Zveza kulturnih organizacij Slovenije je v sodelovanju z Zavodom za šolstvo SRS letos že osmič razpisala ob MESECU KNJIGE '80 nagradni natečaj za spise o knjigi. Učenci osnovnih in srednjih šol po vsej Sloveniji so pisali na to temo, seveda tudi vsi učenci naše poklicne šole.

Tovarišice za slovenščino so izbrale najboljše spise in jih poslale žiriji, ki so jo sestavljali: pisatelj Miha Mate, pisateljica Branka Jurca, pisatelj Peter Božič, predavateljica na Pedagoški akademiji Marjana Kobe in urednik Pionirskega lista Valter Samide. Na razpis se je odzvalo več kot štirideset šol, ki so poslale najboljše spise — skupaj 325 učencev iz osnovnih in 53 učencev iz srednjih šol. Žirija je dala vse priznanje šolam, zlasti pa pedagoškemu delavcu, slavistom ter mentorjem literarnih krožkov, ki so s svojim nesebičnim delom še enkrat dokazali, da je knjiga množična in zvesta spremljevalka našega mladega rodu.

Seveda pa je žirijo čakalo težko in odgovorno delo, saj je večina spisov bila na visoki kvalitetni ravni. Pri izbiri za nagrajena dela je upoštevala zlasti naslednja merila:

ustreznost določenemu naslovu, izvirnost in domiselnost pri obravnavani tematiki, lahkotnost in pravilnost izražanja v slovenskem knjižnem jeziku, pa seveda tudi starostno stopnjo učencev. Nagrade je prejelo 20 učencev iz osnovnih in 10 učencev iz srednjih šol, med njimi tudi Pavel Krajc iz izobraževalnega centra Litostroj. Pavel je učenec 3. c razreda, študent Iskre in vsa leta odličnjak

— med najboljšimi učenci naše šole. Vest, da je bil njegov spis nagrajen, ga je seveda prijetno presenetila. Skupaj s svojo profesorico slovenščine je bil povabljen na slovesnost kjer so se zbrali nagrajenci iz vseh krajev Slovenije.

Po uvodnih besedah predsednika žirije Mihe Mateta in predstavnika Zveze kulturnih organizacij Slovenije Petra Božiča sta dramska igralka prebrala nekaj odlomkov iz nagrajenih spisov o knjigi, zatem pa je sledila podelitev knjižnih nagrad. Pavel Krajc je za svoj trud prejel knjigo Jožka Humarja PRIMOŽ TRUBAR, RODOLJUB ILIRSKI.

Objavljamo nagrajeni spis Pavla Krajca

KAJ MI POMENI KNJIGA

Knjiga je najzgovornejša priča, v njej je ohranjena narodova preteklost, v njej je opisano, kako se je rojevala naša usoda, kako se je preoblikovala iz stoletja v stoletje. Kar je zapisano, ostane in vsako pokolenje zajema iz teh virov tisto, kar je v njih životvornega in oplajajočega. Brez knjige bi bil narod osiromašen, zakaj samo ustno izročilo ni dovolj, zgodi se, da celo ugasne. Pisatelj izraža v knjigi svoje in narodove misli in čustva, skrb, borbo in njegov pogum.

Kaj knjiga pomeni meni? Zelo veliko. Dobra knjiga mi pomeni zabavo, sprostitvev in izobraževanje hkrati. Največ časa posvetim zgodovinskimi in znanstvenimi knjigam. Že takrat, ko sem začel voditi v šolo in sem se naučil brati, so moje stalne spremljevalke. Ob njih sem pozabil na učence in na svoje zdravje.

Začelo se je v petem razredu osnovne šole. Pri pouku angleščine sem dobil enojko. Ker .m bil dokaj dober učenec, se je tovarišica čudila in napisala staršem obvestilo. Ko me je mama vprašala, kaj mi je, sem planil v jok: »Mama, jaz ne vidim na tablo!« Kar sem rekel, sem doumel šele kasneje. Kolikokrat sem se skupaj s sošolci norčeval iz otrok, ki so nosili očala. Potem se nisem več smejal. Nosil sem jih tudi sam. Hotel sem pozabiti na to, da jih nosim, a mi niso dovolili. »Zakaj nosiš ta grda očala,« so me spraševali.

Vem, da se je to zgodilo zato, ker sem preveč bral. Zaradi zdravja sem si prepovedal izposojati knjige v knjižnici, zaradi zdravja sem si prepovedal sleherni branje. Ko grem mimo polic, obloženih s knjigami, šepetam: »Knjige! Prosim, ne kličite me več! Saj veste, da ne smem brati!«

Toda knjige ne razumejo mojega rotnja...

in tako pomagal ljudem. Postal je najbolj znana oseba v celnem predelu Dotija in je imel vsako jutro pred odhodom na delo tudi po deset pacientov. Znanje, ki ga je že imel in ga še izpopolnil, je zelo izkoriščal, zato je imel tudi velik uspeh. Največ so ga obiskovali reveži, ker ljudje višjih kast zaradi vere ali zaradi ponosa svojih otrok niso hoteli prinešiti v Dušanovo »ordinacijo«. Zgodilo se je, da je bil Dušan po končanem zdravljenju »za plačilo« polit z vodo, povedali pa so mu, da so morali izgnati hudiča.

Ko je na koncu za vedno odpotoval iz letališča v Dipayalu, je bil presenečen, ko ga je sprejelo toliko ljudi. V zgodnjih jutranjih urah je prišla množica ljudi, ki jim je pomagal, iz oddaljenih vasic. Okrog vratu so mu nadelili dva velika venca iz belih krizantem in rumenih rož. Vem, da je v trenutku slovesa pozabil na vse težke trenutke, na težko dostopno traso daljnovega, na veliko vročino, ljudje pa so v tistem trenutku pozabili na status kaste. Ljudje, ki so se mu s svojim prihodom prišli zahvaliti, so mu gotovo pomenili največje plačilo in priznanje za vse njegovo delo.

Transport peska, kamenja in drugega gradbenega materiala, ki ga v glavnem opravljajo deklice starejše od sedem let (Foto: S. Štokelj)

Silvan Štokelj

Gradbišče v Nepal

Gradbišče Silghadi Doti leži v notranjosti prve verige hribovja, ki se vzpenja do 3000 m visoko in se poraslo do vrha. Tu ni nikoli snega, le dežja pade v deževni dobi zelo veliko. To je obdobje, ko na terasastih poljih, ki segajo do vrhov gora, dobro uspeva riž, značilna kultura v hribovitem delu Nepala. V sušni dobi pa na teh terasah pridelujejo pšenico, ječmen in ostala žita — vendar le najmarljivejši, saj je treba ta polja nenehno namakati.

Gradbišče Silghadi Doti je popolnoma obdano s hribi in daleč od civilizacije. Vendar je to kraj, kjer potekajo dela pri izgradnji in montaži male elektrarne z daljnovidom, to pa pomeni tudi velik napredek v razvoju tega predela. Gradbišče je oddaljeno 160 km od prve ceste, ni elektrike, prav tako ni tu nobene hrane. Z letali jo dovažajo iz 450 km oddaljene Katmanduja. Mestece Dipayal je baza gradbišča, blizu je tudi majhno letališče, kjer enkrat tedensko prileti letalo družbe Royal Nepal Airlines, ki je tudi edina zveza s svetom. Včasih prileti tudi kakšno manjšo vojaško letalo, ki pripelje žito kot pomoč najrevnejšemu prebivalstvu.

Težav je na tem gradbišču vse polno. Najprej je tu prevoz ljudi na gradbišče pa prehrana in čistoča, še posebej pa je težava pri prevozu opreme na gradbišče. Čeprav je celotna oprema težka — le 75 ton, predstavlja celo vrsto nepredvidenih težav. Začele so se že pri izkrcanju v Kalkuti, ki je zaradi težav, ki jih ima Indija z gorivom, prispela z dvomesečno zamudo v obmejno nepalsko mestoce Dhangari. Tu se je začel transport z vojaškimi letali do mesta Dipayal. Dve vojaški letali tipa Skyvan sta v dveh etapah po pet dni prepeljali vso opremo do Dipayala v skupno 60 poletih. Oprema je bila pred tem za krajši čas uskladiščena na letališču v Dhangariju. Ko je bila vsa oprema v Dipayalu, oddaljena okrog 8 km od gradbišča, se je začela zadnja faza transporta. Lažjo opremo so do gradbišča znosili nosači, ki so podobni šerpam, vendar manj znani, drugi del opreme, težji od 30 kg, pa so prepekljali s helikopterji redne kraljeve vojske. Tudi ta del transporta je bil zelo težaven, saj leži gradbišče v kanjonu reke Siliyami, kar je povzročalo pilotu veliko težav in

skrajno previdnost. Ves transport z vojaškimi letali in helikopterji je potekal zelo hitro in uspešno. Z nosači smo se sporazumevali s pomočjo domačinov, ki so vsaj malo znali angleško, vodje ekip in piloti pa so si pridobili znanje tako ali tako v Angliji.

Če bi ta zares zahteven transport vsaj malo primerjali z našimi kraji, bi bilo to tako, kot da bi gradili elektrarno na Triglavu, cesta pa bi se morala začeti šele nekje pri Zagrebu.

Elektrarna je okoli uro in pol hoda po kozjih stezicah oddaljena od baze Dipayal. Vsak dan bo potrebno ljudi oskrbovati s hrano, vodo in ostalim. Največ težav pa bo z izgradnjo 11 km dolgega daljnovega, ki ga bodo montirali monterji Dalekovoda iz Zagreba. Od elektrarne se strmo navzgor vzpenja tlačni cevovod, monterji bodo morali biti navezani. Iz gornjega dela vtoka v cevovod vodi kanal do 120-metrškega tunela, od tod pa gre vtok v kanal, kjer zajema vodo iz struge. Vmes je še akvadukt (most) čez reko Siliyami, ki povezuje kanala na obeh straneh. Po vsem gradbišču montirane naprave (vtok v kanal, vtok v tunel, vtok v tlačni cevovod), opremo pa bodo pod zelo težkimi pogoji montirali monterji iz mariborske Metalne. Litostroj ima še najmanj opreme, zato bo vse delo zmogel le en strokovnjak, potreboval pa bo popolno znanje od montaže do spuščanja in obratovanje. Glavni namen gradnje elektrarne je, da bi mestece Silghadi Doti dobilo elektriko. Zato bo sem speljal tudi glavni del daljnovega. Le-ta pa se bo odcepil tudi na letališče Dipayal.

Silghadi Doti leži približno 500 m višje od elektrarne, na nasprotnem hribu. To je zelo zanimivo mestoce, ki ima že skoraj 2000-letno tradicijo prekupčevalsko-trgovskega centra. Sem se s tekačo vse poti in steze, ki se vijejo po dolgih poteh iz Indije in vodijo preko Dotija v notranjost proti še višje ležečim vsem in naprej preko Himalaje v Tibet. Večino tovara prenašajo na mulah in oslih pa tudi na kozah in delno tudi na ovcah. Črede koz nosijo v posebno pritrjenih vrečkah sladkor, moko, riž, sol, sojo in še celo vrsto drugih živil ter ostalega. Črede so navadno zelo dolge, včasih tudi do 500 koz. Mestece Doti je torej središče te po-

krajine in je zelo pomembna pot proti Himalaji. V glavnem živi tu prebivalstvo višjih kast, čisto nerazumljivo pa je tu tudi urad, kjer lahko kupiš letalsko vozovnico, letališče pa leži v tri ure oddaljeni dolini. Njim tiste tri ure hoda verjetno pomenijo le krajši sprehod.

Mestece je dolgo okoli dva kilometra in se razprostira po vrhu pobočja. Bogataši, ki živijo tu, za naše pojme ne živijo najlepše, vendar živijo v primerjavi z reveži prav gosposko. Kaste so za Nepal in tudi ostale podobne dežele pravo breme, vendar se tega zaveda le malo ljudi. Drugi verujejo, da tako pač mora biti. Ta tradicija se bo zares zelo težko izkoreninila. Glede na pokrajino bi človek dejal, da živi tu zelo malo prebivalcev, vendar ni tako. Okrog Dotija je vse polno vasic ali posameznih hiš — navadno zgrajenih iz lesa in blata, nekaj pa tudi iz kamenja. Ljudje se ukvarjajo s poljedelstvom. Takoj po zorenju riža posejejo pšenico. Klima za poljedelstvo je zelo ugodna, saj zime sploh ne poznajo. Zimska temperatura je okrog 25 stopinj Celzija podnevi in okrog 12 stopinj Celzija ponoči. Tu bi lahko uspevale vse vrste sadnih dreves, tudi tropskih, vendar jih je zelo malo. Posebno dober okus ima sadje manga, ki dozori v najbolj sušni dobi, vendar ga je zelo malo. Precej dreves pa je posekanih zaradi gradnje hiš, trava in polja pa so zaradi primitivne obdelave pred monsumom vsa požgana.

Ko sem opazoval domačine, se mi je zadelo, da bi bolj kot elektriko potrebovali šolo. Zdravljenja namreč v tem predelu sploh ne poznajo. Bolezen je pač posledica hotenja njihovih božanstev in od njihove volje je odvisno, če bo človek preživel ali ne. Zato bi rad posebej omenil ljubljanskega geodeta Dušana Vičentiča, ki je bil zdaj v Nepalju že drugič. Konec novembra je dokončal svoje zelo težko delo na trasi daljnovega za HE Silghadi Doti. Ker je delal samo z nepalskimi delavci, ki niso znali angleščine, se je tudi zelo kmalu naučil nepalsko, kar mu je zelo koristilo. On namreč ni opravljal samo svojega dela, temveč je zdravil in ozdravil mnogo ljudi. Ni zdravnik, vendar je po navodilu zdravnika, ki pozna razmere v Nepalju, nabavil zdravila

VESTI IZ PROIZVODNE

TOZD MONT

Turbine

V regulatorski delavnici smo za HE Vrla III in IV pričeli poizkusno montažo opreme za krmljenje zasunov.

Za istega naročnika smo prvi, tretji in četrti agregat pričeli poizkusno montirati obtočni cevovod z iglastimi ventili.

Za HE Golubič postopno odpremljamo drenažne cevi turbine, ki so nujno potrebne v drugi fazi betoniranja.

Za HE Grabovica pospešeno dokončujemo mehansko obdelavo drugega gonilnikovega obroča. Za drugo nosilno zvezdo pa vrtamo notranji obroč. Kraki so pripravljeni za struženje. Za mehansko obdelavo je pripravljena tudi druga spodnja in zgornja obloga.

Turbinski pokrov prvega vodilnika je sestavljen in pripravljen za prvo struženje. Prvi vodilnikov obroč pa je trenutno pripravljen za sestavo pred končnim struženjem. Vodilne lopate smo poslali na brušenje hidravlične oblike. Na glavi prvega gonilnika obdelujemo izvrtine, nato pa bomo vanje vtisnili ležajne puše, gonilne lopate pa so skupno s čepi lopat v fazi montažnih operacij.

Do pričetka poizkusne montaže je za prvi agregat HE Čakovec potrebno od nosilcev termina mehansko obdelati še zunanji vodilni obroč, notranji vodilni obroč, vodilne lopate, regulacijski obroč in dele servomotorja vodilnika.

Za istega naročnika odpremljamo v Rade Končar opremo za hišno turbino. Poizkusna montaža bo potekala v Rade Končarju.

Za HE Hemren Dam izdelujemo opremo kot začasno nadomestilo potopljenih regulatorjev tlaka. Izdelava dodatno naročene opreme je nujna, ker pogojuje obratovanje elektrarne v Iraku.

V fazi montažnih operacij je trenutno oprema za temeljne okvirje za HE Obrovac.

V montaži pripravljajo cevi za odpremo, ki so po vrstnem redu predvidene za vbetoniranje.

Za HE Manojlovac se je pričela poizkusna montaža razvodnega ventila in blok ventila za kroglasti zasun.

Pričela se je postopna montaža sklopov rekonstrukcije regulacije za HE Zakučac.

Žerjavi

Za naročnika Rio Lempa se v fazi montaže trenutno nahaja električno mostno dvigalo 3,5 t x 9,5 m. Od opreme še ni dobavljeno zobniško gonilo za pogon mostu, naročeno iz uvoza, kar pa ne vpliva na potek montaže. Trenutno je za istega naročnika v fazi montaže še portalno dvigalo 25 t x 4,5 m in portalno dvigalo (85-30) t in 13,5 metra.

Postopoma za ZSSR pripravljamo opremo za pričetek montaže petega dvigala 400 Mp.

Opremo za pripadajoči maček 400 Mp pripravljamo za montažo, maček 80 Mp pa že poizkusno montiramo.

Za TOZD PPO so naročena štiri 40-tonska dvigala in eno 63-tonsko dvigalo. Trenutno opremo že postopoma pripravljamo za poizkusno montažo.

Cementarne

Za cementarno iz Umaga smo izdelali in odpremili ogrodje predgradne stene s pripadajočim veznim materialom.

Za strojno tovarno Trbovlje smo izdelali in odpremili rezervne dele za dodajalnik, filter in elevator.

V fazi poizkusne montaže je za RTB Bor prvi flotacijski cevni mlin 43/6.1. Trenutno v plašč mlin montiramo vstopno in izstop-

no čelno steno. Odprema za drugi mlin pa je še v fazi mehanske obdelave.

Za naročnika Crvena zastava iz Kragujevca pripravljamo za poizkusno montažo prvega od petih korčnih elevatorjev. Za istega naročnika pripravljamo tudi odpremo filtra.

Reduktorji

Za TOZD PPO trenutno montiramo zobniški prenosnik ND 63, 5v-80e za vožnjo 63-tonskega mačka, zobniške prenosnike PR. NC 45v-63F za vožnjo mačka 40-tonskega dvigala in zobniške prenosnike 840, 5v-9F za vožnjo mosta.

Poizkusno montiramo tudi zobniški prenosnik MAC 24/159 V za dvig 80-tonskega mačka in zobniški prenosnik PR. ND 78, 5v-250E za vožnjo 80-tonskega mačka za ZSSR.

Črpalke

Za Tehnopromet Beograd naročeni črpalke P6/6 trenutno funk-

cijsko preizkušamo. Za Metalservis Smederevo poizkusno montiramo hidromehansko opremo.

Črpalke VO17/22" — II za vodovod in kanalizacijo Zagreb pripravljamo za odpremo v Turboinstitut zaradi prevzema.

Trenutno za INO iz Reke poizkusno montiramo enajst različnih tipov črpalk, zanjo montiramo tudi dve črpalke CP 2 x 4 x 13 — II.

Za vodovod in kanalizacijo Beograd trenutno montiramo štiri črpalke VO23/16" — V, tri črpalke 5CN9/40-III in tri črpalke 5CN9.

V fazi montaže je tudi sedem črpalk tipa VO17/18" — III za Vodovod Zagreb.

Dieselski motorji

Za Brodogradilište Split smo odpremili dva motorja DM8 T 23 LS, dva motorja istega tipa pa pripravljamo za uradni preizkus.

Naročeni multiplikator za Uljanik iz Pulja je mehansko gotov in je trenutno v montaži reduktorjev.

Zaradi pomanjkanja dela je montaža dieselskih motorjev prevzela v delo dvajset mobilnih dvigal za TOZD TVN. Dvigala so montažno gotova in jih trenutno funkcijsko preizkušamo.

TOZD Montaža je imela v januarju 1981 po gospodarskem načrtu predvideno količinsko realizacijo 86 ton. Uspelo nam je doseči 211,1 tone oziroma 245,5 odstotkov.

B. Seme

TOZD PPO

Poslovno leto 1980 je TOZD Proizvodnja preoblikovalne opreme zaključila uspešno. Dosežena kumulativna proizvodnja je bila 2018 ton, to je 101 odstotek gospodarskega načrta, ki je znašal 2000 ton. V primerjavi z letom 1979 je proizvodna realizacija večja za 12 odstotkov.

Po gospodarskem načrtu 220 ton realizacije smo v januarju 1981 dosegli 106 ton proizvodne realizacije oziroma 49 odstotkov, blagovne proizvodnje pa smo odpravili 426 ton oziroma 194 odstotkov. V pregledu doseganja količinskega načrta proizvodnje je upoštevana blagovna realizacija, ki je izpadla v decembru 1980. V primerjavi z enakim obdobjem preteklega leta je proizvodna realizacija večja za 52 odstotkov.

V februarju bomo predvidoma zmontirali, funkcionalno preizkusili in odpravili večje število preoblikovalnih strojev in hidravlične opreme za: Iskro - Ljubljana hidravlični vlečni stroj HVC-2-63 (P-62402), za Oro - Mostar hidravlični vlečni stroj HVC-2-63 (P-62554), za LTH - Škofja Loka hidravlični krivilni stroj HRS-5-50 ... (P-62358), za Alpos - Šentjur pri Celju odvijalnik navijalnik ONE-400-4000 (P-62388), za Energoinvest - Tešanj hidravlični stebni stroj HDS-2-160 (P-62569), za Stankoimport - ZSSR pet hidravličnih vlečnih strojev HVC-2-100 (P-93122) in hidravlično

opremo za hidravlične vlečne stroje HVO-2-400 (P-93112) in SR Romunijo HVC-2-250 (P-931) v skupni teži 160 ton.

V montaži pripravljamo ogroja, pehala, rame, podstavke, mlaznice in posamezne pogonske stavine za montažo hidravličnih stebrih strojev HDS-2-160 (P-61338), stroje za tlačno litje DM-280-M (P-61241), pet preoblikovalnikov HPCN-1-4 (P-61387), hidravličnih vlečnih strojev HVC-2-100 za Stankoimport - ZSSR (P-61426) in deset hidravličnih zapogibnikov HKOC-1-250-5000 Stankoimport - ZSSR (P-931) vse v skupni teži 350 ton.

Za dinamiko plana, ki je bila narejena in dogovorjena pred nekaj več kot štirimi meseci, lahko ugotovimo, da kasnije povprečno za 2 meseca. Ko iščemo vzroke za to kasnitev, je na splošno zelo težko pokazati na krivice. Prav vsi udeleženci v proizvodnem procesu rokavno zamujajo. Dejstvo je, da se še vedno premalo odgovorno obnašamo do polnjenja plana dogovorjenih obveznosti, tako v temeljnih organizacijah kot tudi v delovnih organizacijah. Vse preveč je ozkega tozidskega gledanja in izpolnjevanja le svojih planov. Če hočemo napredovati, morajo vse meljne organizacije prestopiti okvirje tozdov in se bolj enostopasti s težavami, saj bomo tako dosegli cilj — to je 4000 proizvodnje preoblikovalne opreme v letu 1981.

L. Gorjanc

Avtomatizacija strege

V novembru je ljubljanska fakulteta za strojništvo v sodelovanju z delovno organizacijo METALFLEKS — TOLMIN organizirala uspešen seminar na temo: AVTOMATIZACIJA STREGE IN MONTAŽE. Namen seminarja je bil, da se širši strokovni javnosti — predvsem industriji — predstavi najnovejše dosežke s področja avtomatizacije v proizvodnji. Na seminarju smo slišali več kot 20 strokovnih referatov na to temo. Podan je bil zanimiv pregled dosežkov in razvoja avtomatizacije s poudarkom na možnostih razvoja v našem slovenskem prostoru. Na koncu je bila še okrogla miza o vzgoji kadrov v industriji in o možnostih razvoja opreme za avtomatizacijo pri nas.

Obisk seminarja je bil zelo dober, saj je bilo na njem več kot 130 predstavnikov delovnih organizacij iz vse Slovenije. Iz Litostroja sta bila dva predstavnika, vendar le kot poslušalca, zato je bilo slišati tudi nekaj pripomb. Žal pa smo za seminar izvedeli šele zadnji trenutek, tako da ni bilo možnosti za pripravo. V prihodnje bi takih priložnosti ne kazalo izpustiti, saj gre tu za predstavitev vrhunskih dosežkov in tudi za potrditev ugleda, ki ga uživa Litostroj. Tem imamo dovolj in tudi dosežki Litostroja niso ravno skromni — če omenim na primer le strežne naprave v proizvodnji preoblikovalne opreme, delo naše montaže, ali pa nove načine organiziranja orodne službe in službe za pripravo vpenjalnih priprav v PPO in TVN.

Razvoj avtomatizacije strege in montaže moramo deliti na dve področji: avtomatizacijo v serijski proizvodnji in avtomatizacijo posamične in maloserijske proizvodnje. Serijsko proizvodnjo predstavljajo strogo namenske linije in tu gre razvoj v smeri uporabe najnovejših dosežkov elektronike in strojništva, predvsem hidravlike in pnevmatike. Za proizvodnjo, kakršna je litostrojska, pa je za-

nimivejši razvoj avtomatizacije v posamični in maloserijski proizvodnji.

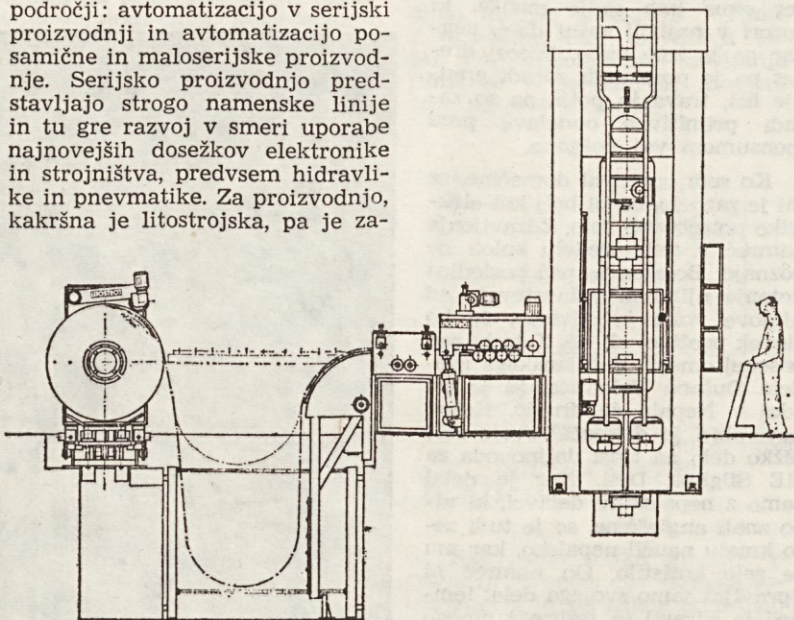
Do sedaj je bilo to bolj ali manj zapostavljeno področje, ker je posamično proizvodnjo mnogo težje avtomatizirati kot serijsko. Glavni problem je v tem, da imamo veliko število različnih obdelancev, ki jih obdelujemo po različnih tehnoloških postopkih. Če pa hočemo uvesti kakršnokoli avtomatizacijo, morajo biti izdelki najprej urejeni po principih skupinske tehnologije. To je osnova, na kateri potem sloni vsaka nadaljnja avtomatizacija.

Avtomatizacija strege in montaže v maloserijski proizvodnji je napravila bistven korak naprej s prodorom mikroelektronike. Podobno, kot so za obdelavo pričeli izdelovati NC — stroje, so za posluževanje pričeli izdelovati fleksibilne strežne naprave, kjer kot

Robot — posluževalna naprava firme Cincinnati Milacron, ki se uporablja pri posluževanju dvigal NC — strojnic

Tudi v Litostroju imamo odprto določene možnosti za uporabo najnovejših ugotovitev s področja avtomatizacije proizvodnje. Predvsem je to pri projektiranju strežnih naprav v proizvodnji preoblikovalne opreme. Ni pa odvisno v fazi posodabljanja proizvodnje v kateri smo sedaj, že razmišljamo o specializiranih obdelovalnih napravah — npr. za izdelavo menjalnikov. Čeprav je Litostroj kot delovna organizacija usmerjen predvsem v individualno proizvodnjo, se programi v malih in večjih serijah pojavljajo že tudi pri nas. R. Metličar

Proizvodna linija z avtomatizirano strego materiala, sestavljena iz odvijalnika, ravnalnika z vgrajenim dolžinomerom in hidravličnega vlečnega stroja